MICS

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДА КӨП КӨРСӨТКҮЧТӨР БОЮНЧА КЛАСТЕРДИК ИЗИЛДӨӨ 2023

Негизги жыйынтыктардын статистикалык сүрөттөрү

Июль, 2024

USAID
АМЕРИКАНЫН ЭЛИНЕН

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

UNFPA

юнисеф
ар бир бала үчүн

GENERATING EVIDENCE TO DELIVER FOR CHILDREN

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ

КӨП КӨРСӨТКҮЧТӨР БОЮНЧА КЛАСТЕРДИК ИЗИЛДӨӨ 2023

Негизги жыйынтыктардын статистикалык сүрөттөрү

Июль, 2024

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Глобалдык ККИ программасы ЮНИСЕФ тарабынан 1990-жылдары эл аралык деңгээлде салыштырылуучу балдардын жана аялдардын абалынын кеңири спектрдеги көрсөткүчтөрү жөнүндө маалыматтарды жыйноодо өлкөлөргө жардам көрсөтүү үчүн үй чарбаларын сурамжылоонун эл аралык көп максаттуу программасы катары иштелип чыккан. ККИ сурамжылоолорунда негизги көрсөткүчтөр, алар өлкө саясаттарында, программаларда жана өнүктүрүүнүн улуттук пландарында пайдалануу үчүн, ошондой эле Туруктуу өнүктүрүүнүн максаттарына (ТӨМ) жетишүүдө прогресске жана эл аралык деңгээлде макулдашылган башка милдеттенмелерге байкоо жүргүзүүгө өлчөнөт.

Бул баяндаманын максаты ККИ Кыргызстан, 2023 өз убагында жайылтууну жана пайдаланууну жеңилдетүү болуп эсептелет. Баяндамада сурамжылоонун усулдугу жөнүндө толук маалымат, ошондой эле ККИ бардык стандарттуу таблицалары камтылган. Баяндамага сурамжылоонун негизги корутундуларынын бир катар түшүрүлгөн статистикалык сүрөттөрү тиркелет.

Глобалдык ККИ программасы жөнүндө кошумча маалыматты mics.unicef.org сайтынан алууга болот.

Сунушталган шилтеме:
Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, БУУнун (ЮНИСЕФ) Балдар фонду. Кыргыз Республикасы. Көп индикаторлук кластердик изилдөө 2023. Жыйынтык отчет. Бишкек, Кыргыз Республикасы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети, БУУнун (ЮНИСЕФ), Балдар фонду 2024.

Отчетто жазылган маалыматтарды кайра басууда, цитата келтиргенде жана башкача колдонууда ушул отчетко милдеттүү түрдө шилтеме кылуу керек.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
720033, Бишкек ш., Фрунзе көч., 374
тел.: (+996 312) 625747,324635
факс: (+996 312) 660138
интернет: www.stat.gov.kg

БУУнун (ЮНИСЕФ) Балдар фонду
720040, Бишкек ш., Чуй пр., 160
тел.: (+996 312) 611224, 611227
факс: (+996 312) 611191
интернет: www.unicef.org

Мазмуну

Тандап алуунун жана сурамжылоонун мүнөздөмөсү	4
Балдардын өлүмү	7
Төрөлүү жана төрөлүүнү пландоо	9
Эненин жана ымыркайдын саламаттыгын коргоо	12
АИВ/СПИД	16
Кургак учук	18
Балдардын ден соолугу жана ооруларды дарылоо	20
Ымыркайларга жана эрте жаш курактагы балдарга тамак берүү	23
Балдардын тамактануу абалы	26
Жаш курактагы балдардын өнүгүүсү	28
Башталгыч класстарда окутуу жана ата-энелердин катышуусу	30
Билим берүү	34
Төрөлүүнү каттоо	38
Балдарды жазалоо	40
Балдар эмгеги	42
Бала кезинде никеге туруу	44
Коопсуздук жана коргоо	46
ЖМК, байланыш жана Интернет	48
Ичүүчү суу, санитария жана гигиена - WASH	52
Үй чарбаларда энергияны колдонуу	57
Миграция жана балдардын жашоо формасы	60
Социалдык төлөмдөр	63
Өспүрүмдөр	65
Гендердик теңдик	69

Кыргызстан
2023

Тандап алуунун жана сурамжылоонун мүнөздөмөсү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Жооп бергендердин үлүшү

Үй чарбалары

	Саны	Жооп бергендердин үлүшү
Тандап алууга киргендер	7200	99
Киши киргендер	6715	
Сурамжылоого алынгандар	6639	

Аялдар (15–49 жаш)

	Саны	Жооп бергендердин үлүшү
Сурамжылоонун критерийлерине жооп бергендер	5753	98
Сурамжылоого алынгандар	5629	

5 жашка чейин курактагы балдар

	Саны	Жооп бергендердин үлүшү
Критерийлерге жооп бергендер	3194	99
Сурамжылоого алынган энелердин/балдарды караган адамдардын саны	3153	

Балдар (5–17 жаш)

	Саны	Жооп бергендердин үлүшү
Критерийлерге жооп бергендер	3998	99
Сурамжылоого алынган энелердин/балдарды караган адамдардын саны	3937	

Сурамжылоону ишке ашыруу

Аткаруучу – мекеме:
Улуттук статистика комитети

Тандап алуу негизи:
Калкты жана турак жай фондун каттоо 2022-ж.

Тизмелерди жана карталарды түзүү:
Октябрь–Декабрь, 2022

Интервьюерлерди окутуу:
Октябрь, 2023

Жериндеги иштер:
Ноябрь–Декабрь, 2023

Суроолор тизмектери:
Үй чарбасы
Аялдар (15–49 жаш)
5 жашка чейин курактагы балдар
Балдар (5–17 жаш)
Медициналык мекемелерден вакцинация туралуу маалымат чогултуу боюнча суроолор

Суралуучу калктын мүнөздөмөсү

Үй чарбалардын калкынын жаш курактык жана жыныстык түзүмү

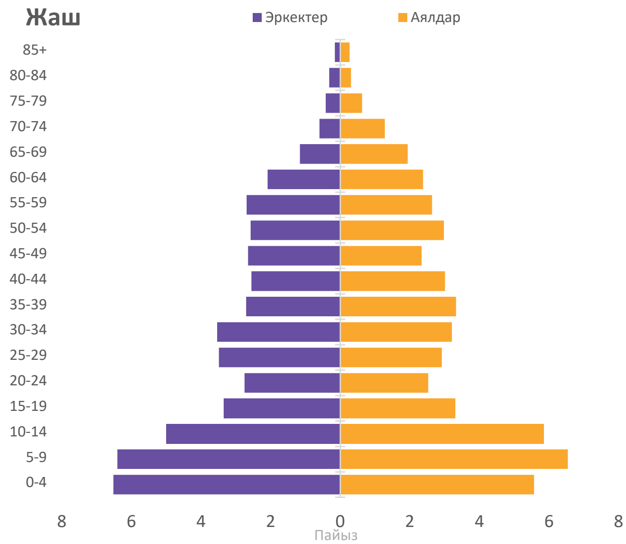

Үй чарбалардын калкынын жаш курактык тобу жана жыныстык түзүмү боюнча пайыздык бөлүштүрүү

Үй чарбалардын курамы жана мүнөздөмөсү
Үй чарбасынын башчылары

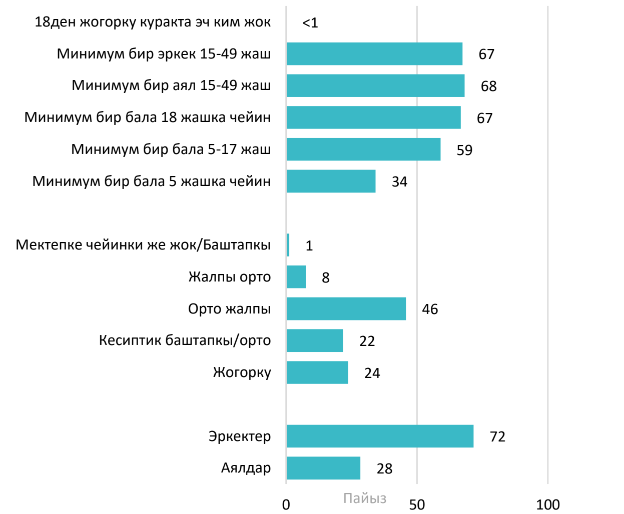

Үй чарбалардын тандалган мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Аялдардын профили

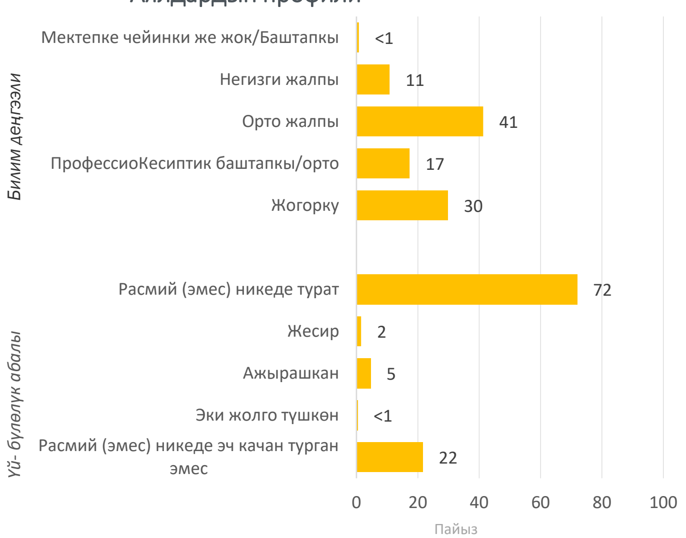

15-49 жаштагы аялдардын жана эркектердин негизги мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык үлүштөрү

Балдардын профили

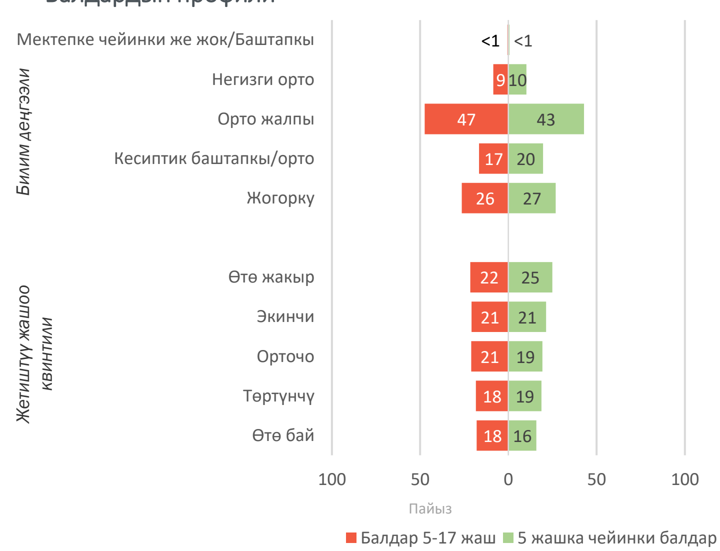

5 жашка чейинки жана 5-17 жаштагы балдардын негизги мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык үлүштөрү.

Балдардын жашоо шарттары*

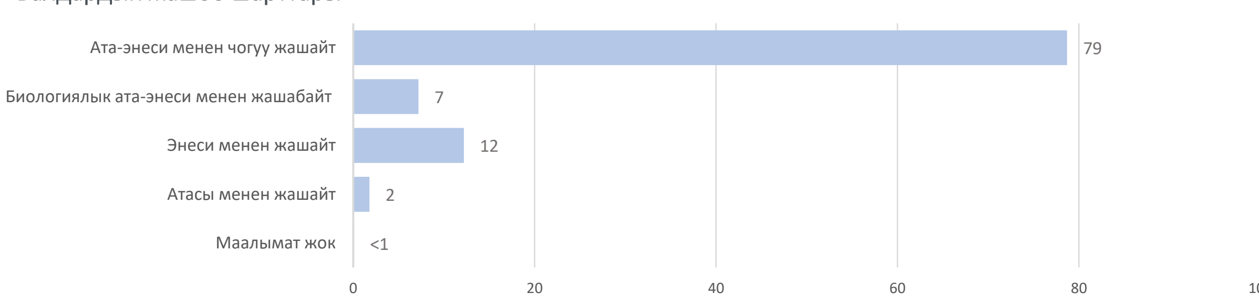

0-17 жаштагы балдардын жашоо шарттары боюнча пайыздык бөлүштүрүүсү
*0-17 жаштагы балдар

Калктын региондук бөлүштүрүүсү (пайыз)

	Үй чарбалар	Аялдар	5 жашка чейинки балдар	Балдар 5-17 жаш
Кыргызстан	**100**	**100**	**100**	**100**
Облустар				
Баткен	8	9	11	10
Джалал-Абад	19	18	23	20
Ысык-Көл	9	6	5	7
Нарын	5	5	5	6
Ош	17	22	26	23
Талас	4	4	3	4
Чүй	19	18	15	17
Бишкек шаары	15	13	8	9
Ош шаары	6	6	6	6
Башка аймактар				
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	8	9	7	7

Негизги идеялар

- Критерийлерге төп келген 15-49 жаштагы аялдардын, 5-17 жаштагы балдардын, 5 жашка чейинки балдарды караган адамдардын, үй чарбалары боюнча жоопторунун деңгээли дээрлик 100% түздү.
- Үч үйчарбанын экөөсүндө, жок дегенде 0-17 жаштагы бир бала бар.
- Дээрлик 34% же үйчарбалардын үчтөн биринде кеминде бир, 5 жашка чейинки бала бар.
- 7 пайыз балдар өзүнүн биологиялык ата-энеси менен жашашпайт. Калгандарынан 12% энеси менен гана жана 2% атасы менен гана жашашат.
- 28% үй чарбаны аялдар башкарышат.
- Ар бир төртүнчү бала энеси жогорку билимдүү үй бүлөдө жашайт.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 тандап алуу жана сурамжылоо мүнөздөмөлөрү боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын SR.1.1, SR.3.1, SR.4.1, SR.5.1W, SR.5.2, SR.5.3 жана SR.11.1 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Балдардын өлүмү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

5 жашка чейинки курактагы балдардын өлүм коэффициенти

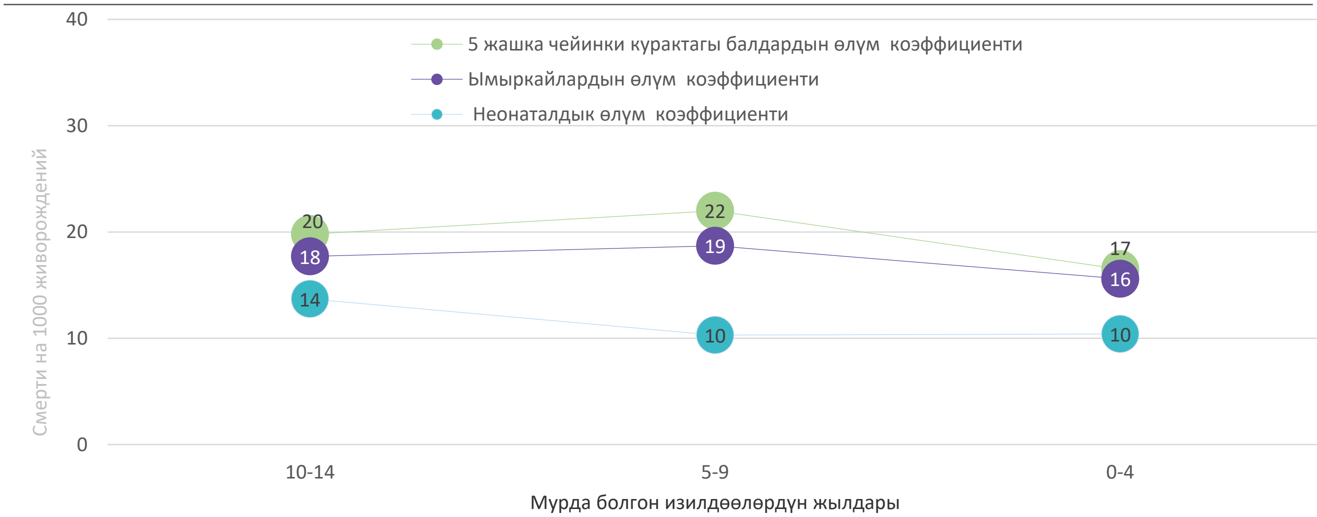

Мурда болгон изилдөөлөрдүн жылдары	Неонаталдык өлүм коэффициенти: ТӨМ 3.2.2	Постнеонаталдык өлүм коэффициенти	Ымыркайлардын өлүм коэффициенти	Балдар өлүм коэффициенти	5 ж. чейинки курактагы балдардын өлүм коэффициенти: ТӨМ 3.1.2
0-4	10.4	5.2	15.6	0.9	16.5
5-9	10.3	8.5	18.7	3.3	22.0
10-14	13.7	4.0	17.7	2.2	19.8

Неонаталдык өлүм:): жашоонун биринчи айында өлүү мүмкүндүгү
Постнеонаталдык өлүм: ымыркай өлүмү менен неонаталдык өлүмдүн ортосунда коэффициенттердин ар түрдүүлүгү
Ымыркай өлүмү ($_1q_0$): бир жашка чейин куракта өлүү мүмкүндүгү
Бала өлүмү ($_4q_1$): бир жаштан беш жашка чейин куракта өлүү мүмкүндүгү
Беш жашка чейинки курактагы бала өлүмү ($_5q_0$): беш жашка чейин куракта өлүү мүмкүндүгү
КОМП балдардын өлүмүн **баалоонун түз методун** колдонот. Метод 15-49 жаштагы аялдар ар бир тирүү төрөлгөн баланын туулган күнүн, бала тирүүбү же жокпу, өлүм жашын сурап, толук төрөлүү тарыхын чогултууну камтыйт.

Негизги идеялар

- Беш жашка чейин курактагы балдар өлүмү коэффициенти тирүү төрөлгөн 1000 балага 16.5 баланы түзөт.
- Ымыркай өлүмү коэффициенти-15.6 бала, Неонаталдык өлүм коэффициенти тирүү төрөлгөн 1000 балага – 10.4 бала.
- 5 жашка чейинки балдардын өлүмүнүн көрсөткүчү билим деңгээли төмөн энелерде жогору.
- Оорулардын саны салыштырмалуу аз болгонуна карабастан, 5 жашка чейинки 4, 5 же 6 кезекте төрөлгөн балдардын өлүмүнүн деңгээли биринчи төрөлгөн балдарга караганда жогору.
- Акыркы 15 жылда, 5 жашка чейинки балдар өлүмүнүн көрсөткүчү туруктуу төмөндөп келет.

Социалдык-экономикалык мүнөздөмөлөр жана жери боюнча бөлүү менен 5 жашка чейинки курактагы балдардын өлүм коэффициенти

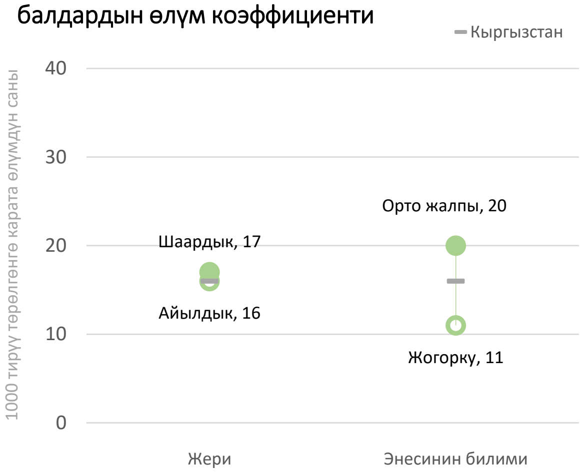

Демографиялык тобокелдик факторлору боюнча бөлүү менен 5 жашка чейинки курактагы балдардын өлүм коэффициенти

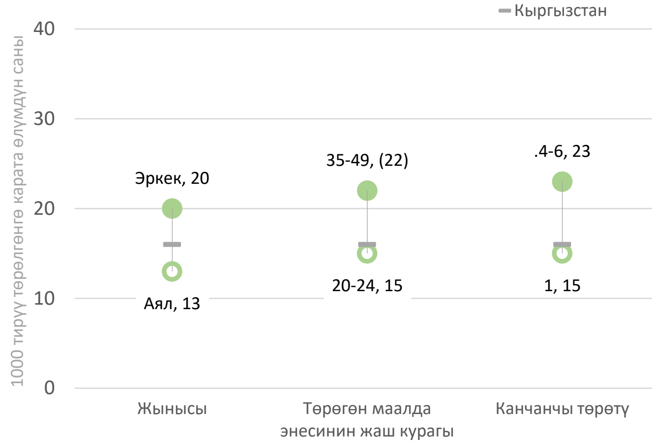

( ) – көрсөткүчтөр 250-499 тарталбаган байкоолорго негизделген.

Социалдык-экономикалык мүнөздөмөлөр, жашаган жери жана демографиялык тобокелдик факторлору боюнча бөлүү менен сурамжылоого чейинки, 5 жашка чейинки курактагы балдардын өлүм коэффициенти

5 жашка чейинки балдардын өлүмүнүн тенденциялары

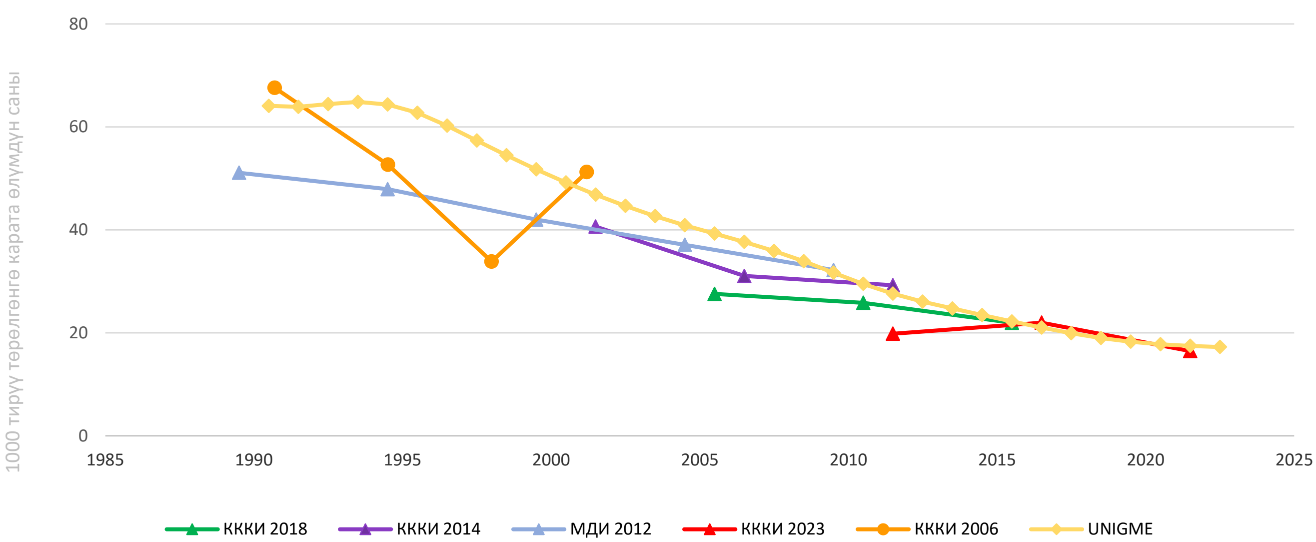

Жогоруда көрсөтүлгөн графиктеги маалыматтын баштапкы берилмелерин, КККИ 2023, **КККИ** 2014, **КККИ** 2006 и МДИ 2012, UNIGME тышкары, баяндамарынан алынды, аталган баяндамаларды БУУ нун өлүмдү баалоо боюнча мекемелер аралык тобунун порталынан жүктөп алсаңыз болот.
Балдар өлүмү боюнча маалыматтын **баштапкы берилмелери** www.childmortality.org **БУУ нун өлүмдү баалоо боюнча мекемелер аралык тобунун порталында жарыяланат**. Бир булактан алынган маалыматтар **БУУ нун өлүмдү баалоо боюнча мекемелер аралык тобунун порталынан айырмаланышы мүмкүн, себеби, БУУ нун өлүмдү баалоо боюнча мекемелер аралык тобу баалоолорду кыска убакыт аралыгын же календардык жылдарды(эгер маалымат бар болсо) колдонуу менен кайра санап чыгат.**

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 балдардын өлүмүнө тиешелүү боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын CS.1, CS.2 жана CS.3 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Төрөлүү жана төрөлүүнү пландоо

Төрөлүү

Төрөлүүнүн жаш курактык коэффициенти

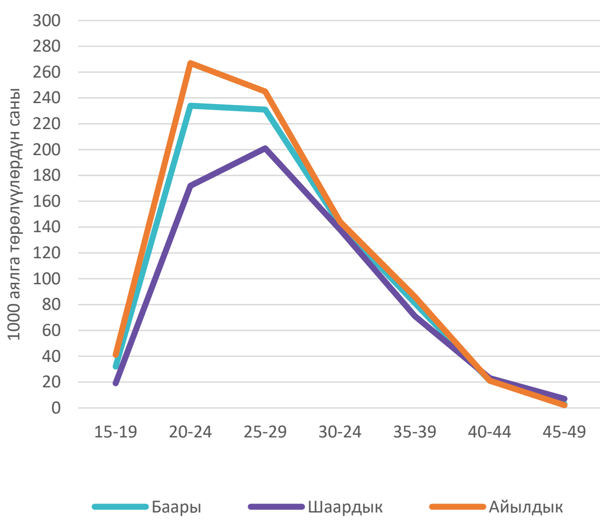

Төрөттүн жаш курактык коэффициенти (ТЖКК) - бул 1000 аялга эсептегенде көрсөтүлгөн ошол эле мезгилге белгилүү бир жаш курактык топто аялдардын орточо санына мурдагы 3 жылда тирүү төрөлгөндөрдүн санынын катышы.

Төрөлүүнүн суммаланган коэффициенти

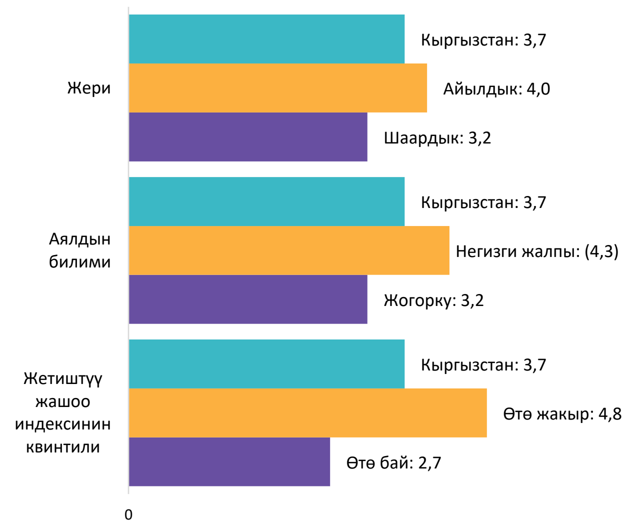

( ) – Figures that are based on 125-249 unweighted cases

Төрөлүүнүн суммаланган коэффициенти- бул 15-49 жаш курагындагы аялдардын беш жылдык жаш курактык топторуна эсептелген төрөттүн жаш курактык коэффициенттеринин суммасы. ТСК төрөттүн учурдагы деңгээлин сактоодо бүтүндөй репродуктивдүү мезгил ичинде (50 жашка) бир аял төрөй турган балдардын орто санын билдирет.

Өспүрүмдөр арасында төрөт коэффициенти (15-19 жаш); 3.7.2 ТӨМ

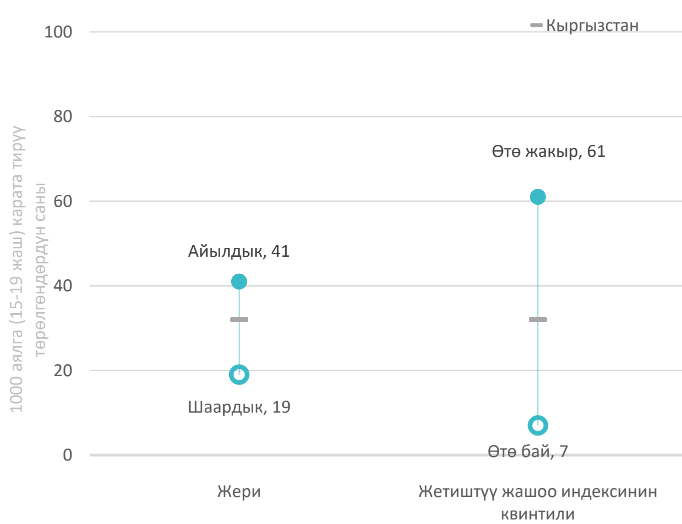

15–19 жаш курагындагы аялдар арасында төрөттүн жаш курактын коэффициенти

ТӨМ 3.7.2 көрсөткүчү өспүрүмдөр арасында төрөттүн жаш курактык коэффициенти,ТӨМ 3.7 максатына кирет: 2030-жылга чейин жыныстык жана тукум улоо саламаттыгы үчүн жалпы жеткиликтүүлүктү иш чаралар менен камсыз кылуу, үй-бүлөнү пландаштыруу, маалымат таркатуу жана билим берүү, ошону менен бирге тукум улоо саламаттыгын мамлекеттик стратегияларга жана программаларга киргизүү.
Өспүрүмдөрдүн кош бойлулугун азайтуу жана бул нерсеге алып келген көпчүлүк себептерди жоюу сексуалдык жана тукум улоолук саламаттыктын жакшыртуусуна жана өспүрүмдөрдүн социалдык-экономикалык бакубаттулугуна алып келет. Кыздардын эрте кош бойлуулугун алдын алуу, алардын ден соолугунун саламаттыгын сактоо жана ымыркайлардын өлүмүнүн кыскаруусу өтө маанилүү иш чара болуп эсептелет.

Төрөлүүнү пландоо

Ар кандай мүнөзомөлөр боюнча төрөлүүнү пландоо жолдору

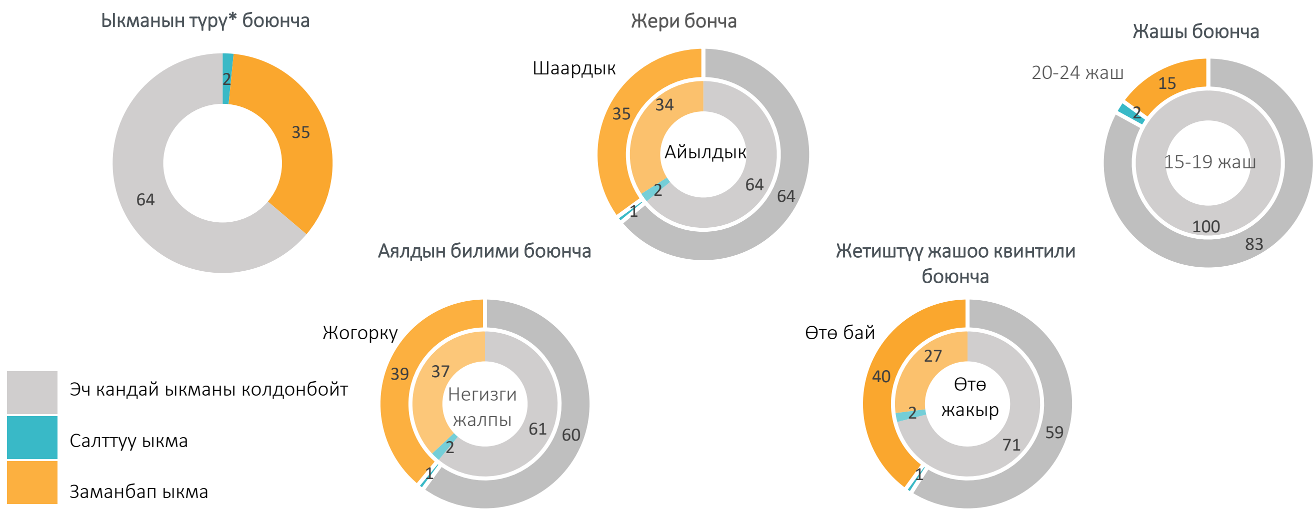

Контрацепциянын тигил же бул ыкмаларын колдонгон (же өнөктөшү колдонгон) азыркы учурда расмий (эмес)никеде турган 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.
* Контрацепциянын заманбап ыкмалары төмөнкүлөрдү камтыйт: аялдар жана эркектер стерилизациясы, ВМС, инъекция, имплантаттар, таблеткалар, эркектер жана аялдар презервативдери, диафрагммалар, көбүк/гель
Салттуу ыкмаларда мезгилдүү өзүн кармай билүү, үзгүлтүккө учураган жыныстык катыш жана башка ыкмалар колдонулат

Төрөлүүнү пландоодогу керектөөлөрдү канаттандыруу

Төрөлүүнү пландоодогу керектөөлөрдү канаттандыруу – Төрөт аралыгы

Никеде турган жана төрөлүүнү пландоого керектөөсү канааттанган (төрөттөр аралыгы боюнча) 15-49 жаш курагындагы аялдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Төрөлүүнү пландоодогу керектөөлөрдү канаттандыруу – Чектөө

Никеде турган жана төрөлүүнү пландоого керектөөсү канаатанган (Чектөөлөр боюнча) 15-49 жаш курагындагы аялдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Контрацепциянын заманбап ыкмалары менен канаттандырылган, үй-бүлөнү пландоодо керектөө– ТӨМ 3.7.1

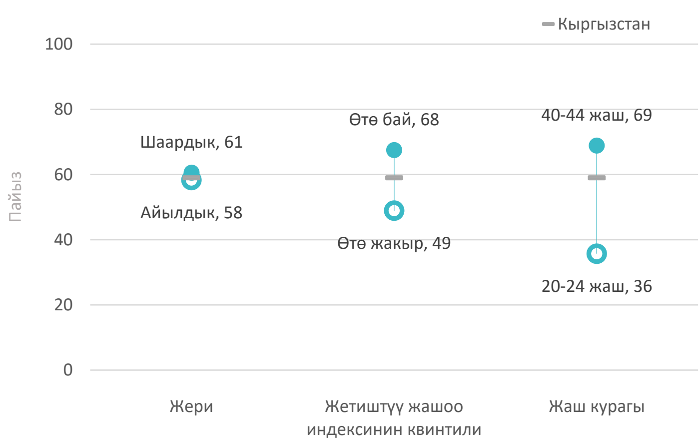

Заманбап ыкмалардын (ТӨМ 3.7.1 көрсөткүчү) жардамы менен үй-бүлөнү пландоону канааттандырарлык керектөөнүн% үй-бүлөнү пландоо жаатында программаларга жана кызматтарга жалпы колдонуунү камсыз кылуу боюнча баалоо пайдалуу. Кош бойлуулукту алдын алуунун натыйжалуу ыкмаларына мүмкүндүк алуу жана пайдалануу аялдарга жана алардын өнөктөштөрүнө балдарды төрөө мөөнөттөрү жана балдардын саны жөнүндө эркин жана ойлонулган чечим кабыл алуу боюнча өз укуктарын жүзөгө ашырууга, ошондой эле маалымат, билим жана ыкмаларга ээ болууга мүмкүндүк берет. Заманбап ыкмалардын жардамы менен үй-бүлөнү пландоонун канааттандырарлык керектөөсү, ошондой эле эне жана баланын ден соолугуна өбөлгө түзүп, жагымсыз натыйжаларга байланыштуу тобокелдиги жогору топко таандык болгон күтүүсүз жана тез-тез кош бойлуулуктардын алдын алат.

Төрөлүү жана төрөлүүнү пландоо, региондор боюнча маалымат

	Төрөттүн суммардык коэффициенти	Өспүрүмдөр арасында төрөт коэффициенти	Аялдардын заманбап контрацепция ыкмаларын колдонуусу	Контрацепцияны канааттанбаган керектөө	Заманбап ыкмаларды колдонуу менен төрөттү пландаштыруунун зарылдыгын канааттандыруу	Минимум бир индуцирленген бойдон алдыруусу болгон аялдардын пайыздык үлүшү
Кыргызстан	3.7	32	35	22	59	6
Облустар						
Баткен	(4.0)	(24)	21	25	43	4
Жалал-Абад	(4.8)	(65)	29	25	52	4
Ысык-Көл	(2.5)	(27)	35	21	62	1
Нарын	(4.2)	(19)	51	16	74	8
Ош	4.3	49	33	24	56	3
Талас	(3.6)	(38)	54	12	81	4
Чүй	(3.1)	(21)	38	21	61	13
Бишкек шаары	(2.4)	(0)	43	17	72	7
Ош шаары	(3.5)	(22)	38	25	59	11
Башка аймактар						
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	(2.8)	(5)	42	17	70	6

( ) – көрсөткүчтөр 125-249 эмес тактaлбаган байкоолорго негизделген

Негизги идеялар

- Кыргызстанда суммардык төрөт коэффициенти изилдөөнүн негизинде бир аялга 3.7 төрөлүү туура келет.
- 15-19 жаштагы өспүрүмдөр арасында төрөлүү көрсөткүчү ошол курактагы 1000 аялга 32;
- Никеси бар аялдардын үчтөн бирден көбү (36%) контрацепциянын кайсы бир ыкмасын колдонгон, анын ичинде аялдардын 35% – контрацепциянын заманбап ыкмаларын колдонгон.
- 15-49 жаштагы никеси бар аялдардын 22%ы үй-бүлөнү пландаштырууга муктаждыктары бар.
- Никеси бар аялдардын 36% төрөттү пландоодо канааттандырарлык керектөгө ээ (19% – төрөт мөөнөтүн пландоо үчүн жана 17% – төрөттү чектөө үчүн).
- Үй-бүлөнү пландоого муктаж болгон үй-бүлөлүү аялдардын 59% ы контрацепциянын Заманбап ыкмаларынын жардамы менен канааттандырылды.
- Жалпысынан 15-49 жаштагы аялдардын 6% өмүрүндө жок дегенде бир жолу аборт жасатышкан.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Төрөлүү жана төрөлүүнү пландоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TM.1.1, TM.2.1, TM.3.1, TM.3.3 жана TM.3.7 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Эненин жана ымыркайдын саламаттыгын коргоо

MICS

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Эненин жана ымыркайдын саламаттыгын коргоонун негизги элементтери

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Confederation

UNFPA

unicef for every child

Эненин жана ымыркайдын саламаттыгынкоргоо, чөйрөлөр боюнча бөлүү

Акыркы 15-49 жаштагы аялдардын пайызы, акыркы 2 жылда тирүү төрөлгөн, тирүү төрөөгө алып келген акыркы кош бойлуулук учурунда, жок эле дегенде, төрт жолу жана кеминде сегиз жолу ар кандай медициналык адис тарабынан көрүлгөн, алардын акыркы тирүү төрөлүшүн квалификациялуу медициналык адистер кабыл алышкан (ТӨМ 3.1.2), акыркы тирүү төрөлүшү медициналык мекемеде болгон, алар түздөн-түз медициналык мекемеде же үйдө төрөгөндөн кийин медициналык текшерүүдөн өткөн, же төрөттөн кийинки текшерүүлөр акыркы тирүү төрөлгөндөн кийин 2 күндүн ичинде жүргүзүлгөн, ошондой эле акыркы 2 жылда төрөлгөндөн кийин түздөн-түз медициналык мекемеде же үйдө физикалык кароодон өткөн же төрөттөн кийинки текшерүүлөр төрөлгөндөн кийин 2 күндүн ичинде болгон тирүү ымыркайлардын пайызы.

Төрөткө чейинки байкоонун алкагында биринчи кароо

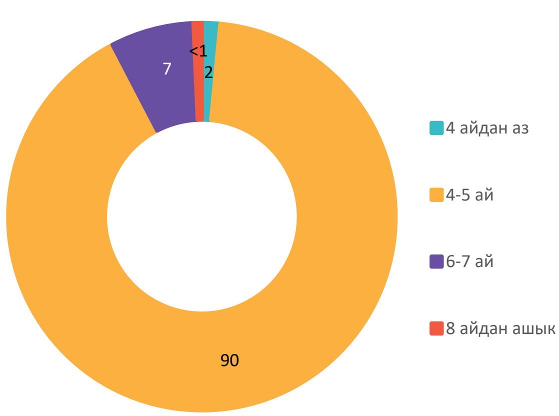

Акыркы 2 жылда тирүү бала төрөгөн жана тирүү бала төрөөгө алып келген акыркы кош бойлуулук ичинде минимум бир жолу квалификациялуу медициналык персоналда байкалган жана төрөткө чейинки байкоо алкагында убакты боюнча биринчи көзөмөлгө келген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.

Төрөткө чейинки байкоолор менен камтуу

Акыркы 2 жыл ичинде тирүү төрөлгөн 15-49 жаштагы аялдардын, акыркы кош бойлуулук учурунда тирүү төрөлгөн кан басымын өлчөгөн, заара жана кан анализдерин алган, жашыруун бактериурияга заара үлгүсү текшерилген аялдардын пайызы. антенаталдык көзөмөлгө баруу учурунда ВИЧ боюнча маалымат же консультация алып, аларга антенаталдык кам көрүүнүн бир бөлүгү катары ВИЧке тестирлөө сунушталганын жана ВИЧке теттирлөөдөн өтүп, анын жыйынтыгын алганын билдиришкен.

Төрөткө чейинки байкоолор менен камтуу ар кандай мүнөздөмөлөр боюнча

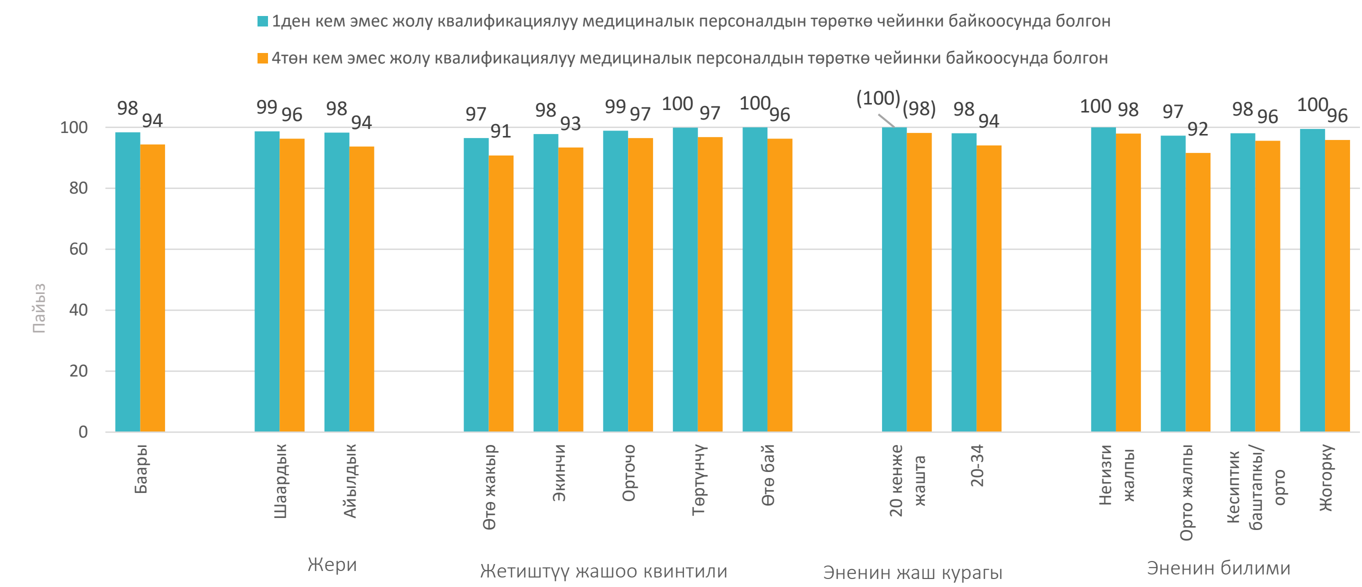

( ) - көрсөткүчтөр 25-49 эмес такталбаган байкоолорго негизделген

Акыркы 2 жылда тирүү бала төрөгөн жана тирүү бала төрөөгө алып келген акыркы кош бойлуулук ичинде бирден кем эмес жана 4 төн кем эмес жолу квалификациялуу медициналык персоналдын байкоосунда болгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.

Төрөт маалында кам көрүү

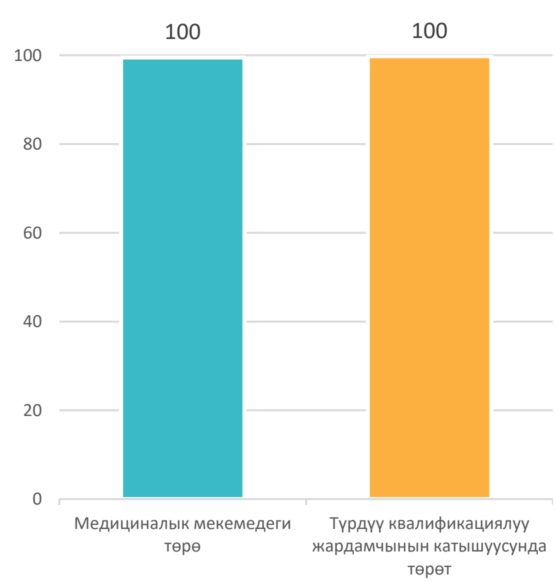

Төрөт жана төрөт учурундагы жардам боюнча акыркы 2 жылда тирүү баланы медициналык мекемеде төрөгөн 15-49 жаштагы аялдардын пайызы.

Кесардык кесүү, ар кандай мүнөздөмөлөр боюнча

( ) - көрсөткүчтөр 25-49 эмес такталбаган байкоолорго негизделген

Ар кандай мүнөздөмөлөр боюнча, акыркы 2 жылда тирүү бала төрөгөн жана акыркы тирүү баланы төрөтүү кесардык кесүү менен болгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык.

Жаңы төрөлгөндөрдү төрөттөн кийин байкоо кызматтары менен камтуу

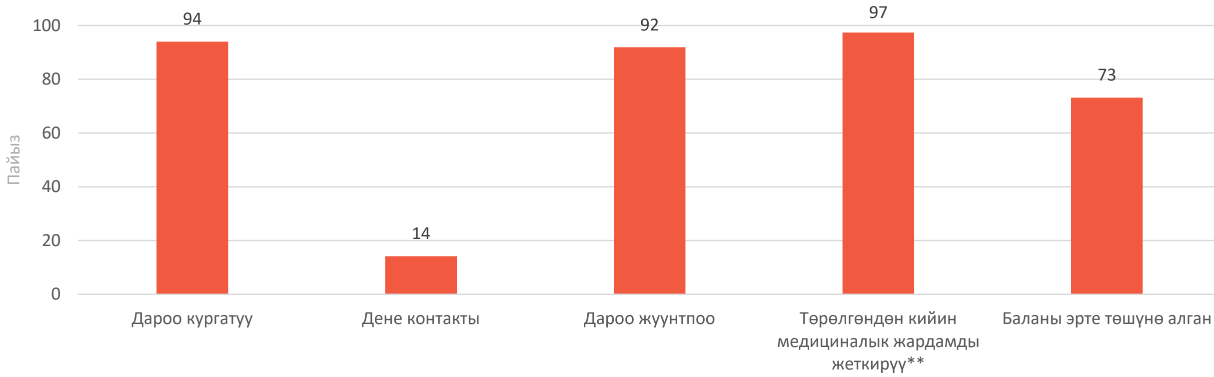

Акыркы эки жылда жаңы төрөлгөндөрдүн тирүү ымыркайлардын арасында төрөлгөндөн кийин дароо кургатылгандардын пайызы, дене контакты болгондордун пайызы, төрөлгөндөн кийин 24 сааттан кийин дароо жуунтулгандардын пайызы , жаңы төрөлгөндөн кийин 2 күндүн ичинде, көрсөтмөлөр боюнча кеминде 2 постнеонаталдык кам көрүү процедурасын** алган ымыркайлардын пайызы, ошондой эле жашоонун биринчи саатында төшүнө алынган ымыркайлардын пайызы

** Төмөнкүлөрдүн жок дегенде экөөсү: i) киндик текшерүү, ii) температураны баалоо, iii) эмчек эмизүү боюнча консультация же байкоо, iv) салмакты баалоо жана v) жаңы төрөлгөн балдардын коркунучтуу белгилери боюнча кеңеш берүү

Төрөттөн/төрөлгөндөн кийин 2 күн ичинде ТКБ, ар кандай мүнөздөмөлөр боюнча.

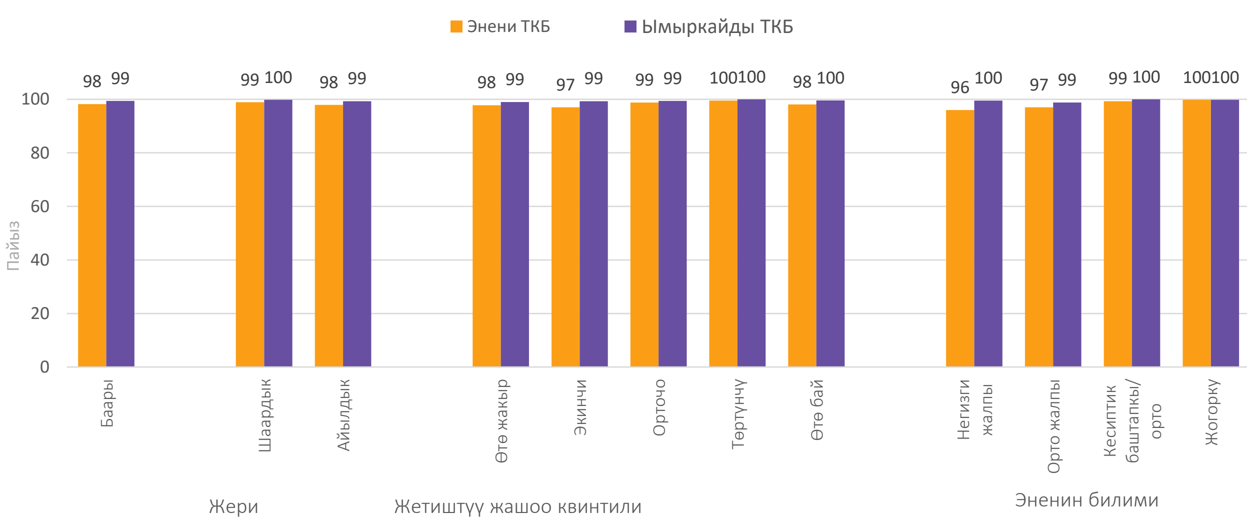

Акыркы эки жылда тирүү бала төрөгөн, ага ылайык энеси жана баласы төрөттөн кийинки алгачкы эки күндө каралгандыгы боюнча 15-49 жаш курагындагы аялдардын ар кандай мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык бөлүштүрүү.

Төрөттөн кийинки энеге жана жаңы төрөлгөн балага кам көрүү

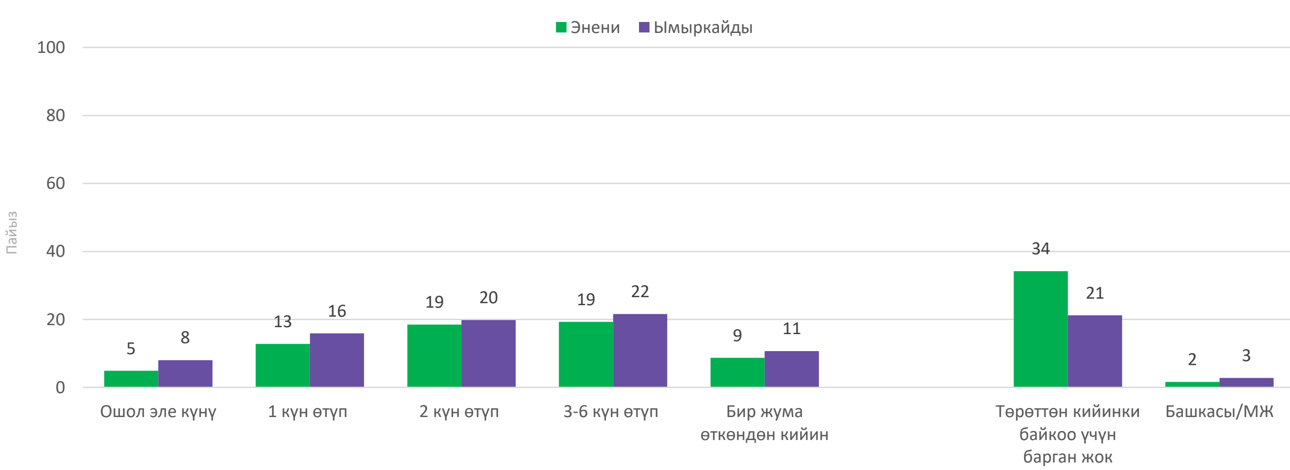

Акыркы 2 жылда 15-49 жаш курагындагы тирүү бала төрөгөн жана төрөттөн кийинки жардам алган, баласы саламаттыкты сактоо мекемесинен чыккандан кийин медициналык кызматкерден төрөттөн кийинки жардам алган аялдардын пайызы

	4ден кем эмес жолу квалификациялуу медициналык персоналдын төрөткө чейинки байкоосу	Түрдүү квалификациялуу жардамчынын катышуусунда төрөт	Медициналык мекемедеги төрөттөр	Кесарев кесүүсү менен болгон төрөт	Медициналык мекемеден чыккандан кийин эненин төрөттөн кийинки мониторинги	Медициналык мекемеден чыккандан кийин жаңы төрөлгөн баланын төрөттөн кийинки мониторинги
Кыргызстан	**94**	**100**	**100**	**11**	**64**	**76**
Облустар						
Баткен	89	99	98	9	69	79
Жалал-Абад	91	100	100	9	57	60
Ысык-Көл	100	100	100	11	71	97
Нарын	88	100	99	20	77	91
Ош	98	100	100	9	83	85
Талас	89	100	100	5	85	97
Чүй	97	99	99	19	49	76
Бишкек шаары	97	100	99	18	33	84
Ош шаары	97	100	100	9	53	57
Башка аймактар						
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	97	100	99	18	46	76

Көрсөткүчтөрдүн аныктамалары жогорудагы таблицаларда берилген.

Негизги идеялар

- Аялдардын 98% төрөткө чейинки жардамды жок дегенде бир жолу квалификациялуу медициналык кызматкерлерден алышкан.
- Аялдардын 94% аз дегенде көрүнүүгө төрт сапары болгон, ошол эле учурда 34% каалаган тейлөөчүгө 8 же андан сапары болгон.
- Аялдардын 90% төрөткө чейинки байкоонун алкагында биринчи текшерүү кош бойлуулуктун төртүнчү-бешинчи айында жүргүзүлгөн.
- Төрөткө чейинки байкоонун алкагында дээрлик бардык кош бойлуу аялдардын заара жана кан анализдери текшерилип, кан басымы өлчөнгөн (99%).
- Аялдардын 83%ы ички бактериурияга заара анализин тапшырышкан.
- Төрөттүн баары (100%) медициналык мекемеде жана квалификациялуу медициналык кызматкердин катышуусунда өтөт.
- Кесарево жолу менен төрөгөндөрдүн үлүшү 11% ды түздү, көбүнчө кесарево төрөт алдындагы 1-3 жолу гана барган аялдарда, 35-49 жаш курагында жана бакубаттуулугу жогору квинтилдеги энелердин арасында жасалат. Аялдардын 98% жана жаңы төрөлгөн ымыркайлардын 99% төрөлгөндөн кийинки алгачкы 2 күндүн ичинде кам көрүүгө алынган.
- Аялдардын 64% жана жаңы төрөлгөн ымыркайлардын 76% төрөттөн кийинки кам көрүүдө медициналык кызматкер тарабынан төрөттөн кийинки жардамды алышкан, алардын ичинен аялдардын 56%ы жана жаңы төрөлгөн ымыркайлардын 65% гана биринчи жумада төрөттөн кийинки жардамды алышкан.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо Бириккен Улуттар Уюмунун Балдар фонду тарабынан ЮНИСЕФтин. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККИ Кыргызстан, 2023 Эненин жана ымыркайдын саламаттыгын коргоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын ТМ.4.1, ТМ.4.2, ТМ.4.3, ТМ.6.1, ТМ.6.2, ТМ.8.2, ТМ.8.2А, ТМ.8.4, ТМ.8.6, ТМ.8.7, ТМ.8.7А, ТМ.8.9, ТМ.11.5 жана ТС.7.1 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

АИВ/СПИД

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

АИВ көрсөткүчтөрү

Билүү

АИВ алдын алуунун эки ыкмаларын билген (бир ишенимдүү инфицирленбеген өнөктөштүк барлыгы жана ар бир сексуалдык катнашта презервативди колдонуу), дени сак адам АИВ инфицирленгендигин билүү жана ВИЧ жугузуу тууралуу эки туура эмес түшүнүктөрдү кабыл албаган аялдардын пайыздык үлүшү.

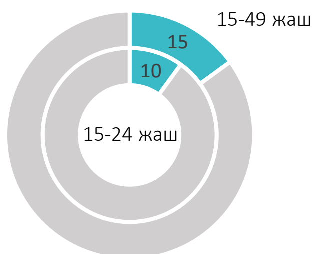

Социалдык басмырлоо

СПИД тууралуу уккан жана ВИЧ менен жашаган адамдарга карата басмырлоо мамилесин көрсөткөн:1)АИВ бар дүкөндүн ээсинен же сатуучудан жаңы жемиштерди сатып алмак эмес жана 2)АИВ менен жашаган балдар АИВ жок балдар менен чогуу мектепке баруусуна уруксаат берилбеши керек деп эсептеген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

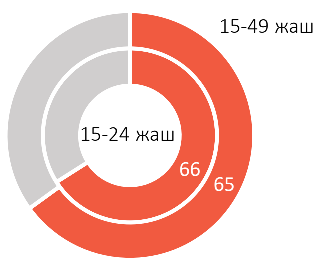

Тестирлөө

Акыркы 12 айда тестирлөөдөн өткөн жана жыйынтыгын билген аялдардын пайыздык үлүшү

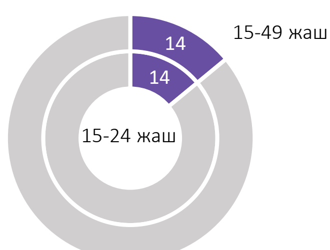

Төрөткө чейинки байкоо мезгилинде ВИЧ-тестирлөөнү камтуу

Жакын арада тирүү баланы төрөө менен аяктаган кош бойлуулук учурунда, төрөткө чейинки байкоо алкагында АИВке тестирлөө сунушталган, кийин тестирлөөдөн өтүп анын жыйынтыгын алган жана ошондой эле ден соолугу жана АИВ-консультациялоо тууралуу маалымат алган аялдардын пайыздык үлүшү.

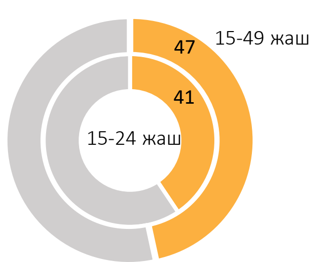

Негизги идеялар

- 15-49 жаш курактагы аялдардын 15% биринин гана ВИЧ/ СПИД жөнүндө жетиштүү маалыматы бар.
- ВИЧ оорусун жуктуруп алуу боюнча жаңылыш ойлор көп кездешет: изилдөөлөрдүн маалыматына ылайык 47% 15-49 жаш аялдар ВИЧ чиркейдин чагуусу аркылуу берилиши мүмкүн эмес экенин билишет, жана 62% ы - ВИЧ-оорулуу менен биргелешип тамактануу аркылуу ВИЧ берилиши мүмкүн эмес экенин билишет.
- Изилдөөнүн маалыматтары боюнча ВИЧ менен жашаган адамдарды билинээрлик бөлүү байкалат: 15-49 жаш курактагы аялдардын 52% ВИЧ-оорулуу сатуучудан жашылча сатып алуудан баш тартса жана 46%ы ВИЧ-инфекция жуккан балдарга мектепке дени сак балдар менен бирге барууга тыюу салуу керек деп эсептешет.
- Акыркы 12 айда ВИЧ тестирлөөдөн өтүп, 15-49 жаш курактагы аялдардын 14% өз жыйынтыгын билет.
- Ал эми 47% гана төрөткө чейинки көзөмөл учурунда ВИЧ тестирлөөдөн өтүшүп, өз жыйынтыктарын билип жана ВИЧ суроолору боюнча тесттен кийинки кеңеш алышты.
- ВИЧ жөнүндө ар тараптуу билимдин деңгээли 15-24 жаштагы жаш аялдардын арасында репродуктивдүү курактагы аялдарга караганда бир аз төмөн.

ВИЧке байланыштуу туура эмес түшүнүктөр жөнүндө билимге ээ болуу

СПИД жөнүндө уккан жана кеңири таралган туура эмес түшүнүктөрдү жокко чыгарган 15-49 жаштагы аялдардын пайызы.

ВИЧ менен жашаган адамдарга карата басмырлоочу мамиленин көрүнүшү

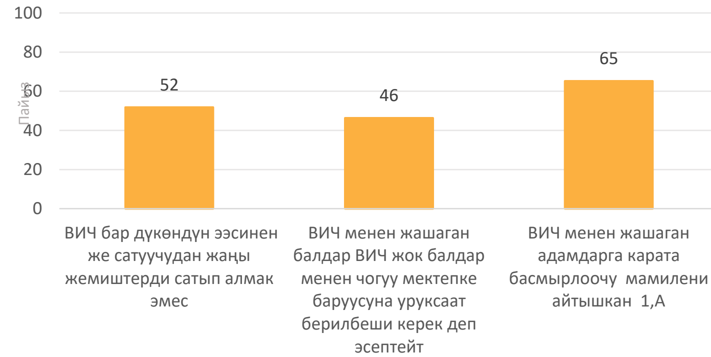

СПИД жөнүндө уккан жана ВИЧ менен жашаган адамдарга карата басмырлоочу мамилени көрсөткөн 15-49 жаштагы аялдардын пайызы.

Акыркы 12 айда АИВге тестирлөө

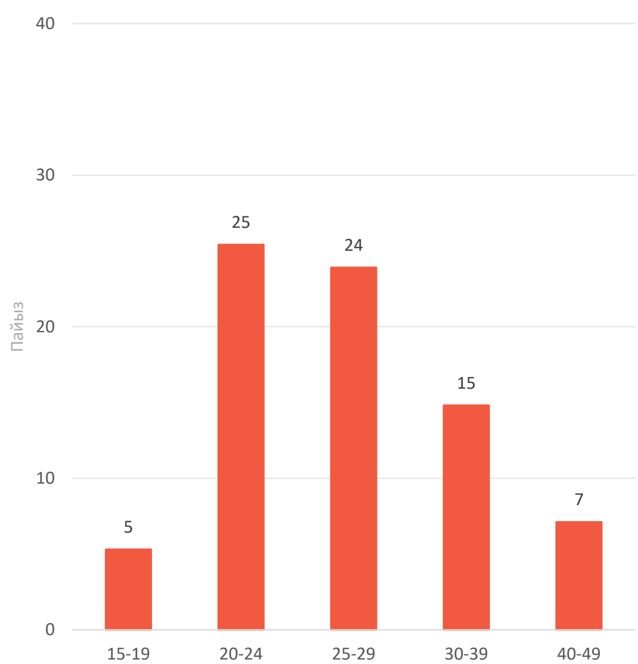

Акыркы 12 айда ВИЧке тестирлөөдөн өткөн жана жыйынтыгын билген, 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

АИВ тестирлөөсү боюнча регионалдык маалымат

	Акыркы 12 айда тестирлөөдөн өткөн аялдар	**Төрөткө чейинки кароо алкагында тестирлөөдөн өткөн аялдар**
Кыргызстан	**14**	**47**
Облустар		
Баткен	13	32
Жалал-Абад	11	31
Ысык-Көл	8	75
Нарын	18	59
Ош	16	53
Талас	17	50
Чүй	17	72
Бишкек шаары	13	44
Ош шаары	9	30
Башка аймактар		
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	18	53

Акыркы 12 айда АИВ тестирлөө: Акыркы 12 айда ВИЧке тестирлөөдөн өткөн жана жыйынтыгын билген, 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү
Төрөткө чейинки кароо алкагында АИВ тестирлөө: Жакын арада тирүү баланы төрөө менен аяктаган кош бойлуулук учурунда, төрөткө чейинки байкоо алкагында АИВке тестирлөө сунушталган, кийин тестирлөөдөн өтүп анын жыйынтыгын алган жана ошондой эле ден соолугу жана АИВ-консультациялоо тууралуу маалымат алган аялдардын пайыздык үлүшү.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 АИВ/СПИД жана сексуалдык жүрүм-турум боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TM.11.1W, TM.11.3W, TM.11.4W, TM.11.5 жана TM.11.6W таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Кургак учук

MICS

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Кургак учуктун көрсөткүчтөрү

Жугуу жолдорун билүү

Жөтөлгөндө же чүчкүргөндө аба аркылуу кургак учук жуга тургандыгын билген аялдардын пайыздык үлүшү

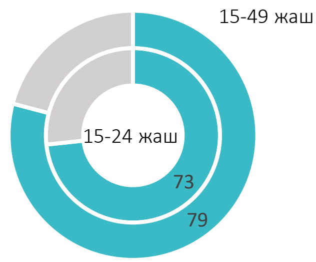

Симптомдорун билүү

Симптомдорду атагыла деп сураганда кургак учуктун эң кеңири таралган үч симптомун тең айткан аялдардын пайызы.

Кургак учук айыга турганын билүү

Кургак учукту толугу менен айыктыруу мүмкүн экендигин билген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

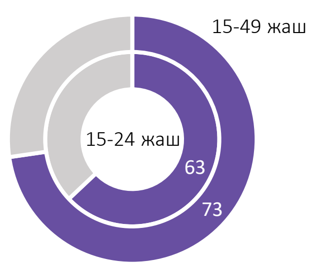

Кургак учугу бар адамдарга мамиле

Үй –бүлө мүчөсүндө кургак учук бар экендигин жашыруун сактоону туура көргөн аялдардын пайыздык үлүшү

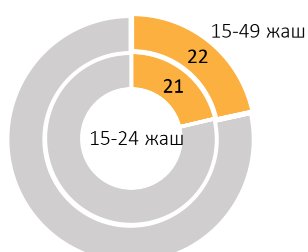

Негизги идеялар

- 15-49 жаш аялдардын 79% ашуусу кургак учук аба аркылуу жөтөл же чүчкүрүү убагында өткөрүлүп берилерин билишет.
- Болжол менен 7% 15-49 жаш аялдар кургак учуктун үч абдан жайылган симптомдорун (бир нече жума жөтөлү, температура, чарчоо/алсыздык) билишет.
- 15-49 жаш аялдардын 73% кургак учукту толук айыктырууга болорун билишет жана аялдардын 22% үй-бүлө мүчөсү кургак учук менен ооруганын жашырууну тандашат.

Кургак учуктун негизги мүнөздөмөлрү боюнча көрсөткүчтөрү

Жугуу жолдорун билүү

Жөтөлгөндө же чүчкүргөндө аба аркылуу кургак учук жуга тургандыгын билген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Кургак учук симптомдору

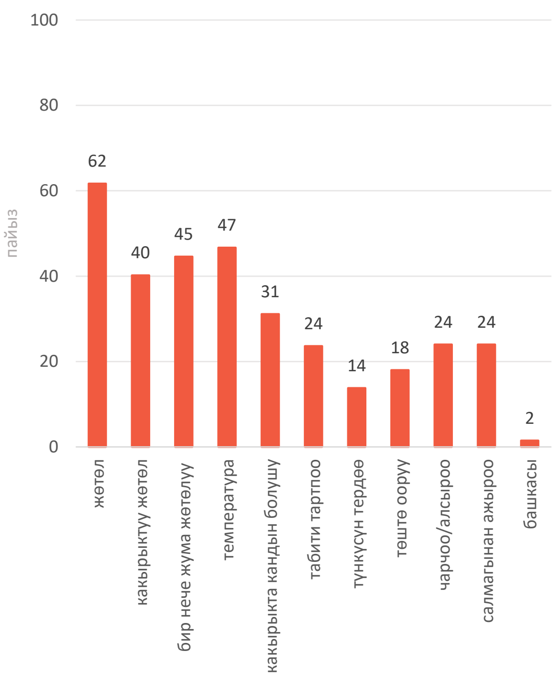

Кургак учук тууралуу уккан жана кургак учукту жуктуруу жолдору тууралуу билген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Кургак учук боюнча регионалдык маалыматтар

	Жөтөлгөндө же чүчкүргөндө аба аркылуу кургак учук жуга тургандыгын билгендер	Кургак учуктун бардык үч эң кеңири тараган симптомдорун билгендер	Кургак учук айыга турганын билгендер	Үй –бүлө мүчөсүндө кургак учук бар экендигин жашыруун сактоону туура көргөндөр
Кыргызстан	**79**	**7**	**73**	**22**
Облустар				
Баткен	63	8	52	27
Жалал-Абад	74	6	59	20
Ысык-Көл	96	15	92	34
Нарын	78	7	85	13
Ош	86	12	74	15
Талас	88	2	91	7
Чүй	78	1	82	25
Бишкек шаары	79	5	74	36
Ош шаары	75	7	68	8
Башка аймактар				
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	77	2	83	31

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККИ Кыргызстан, 2023 Кургак учук боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TM.13.1W, TM.13.2W жана TM.13.3W таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023
Балдардын ден соолугу жана ооруларды дарылоо

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Эмдөө

Жашоонун биринчи 12 айы ичинде эмдөө жасалгандар

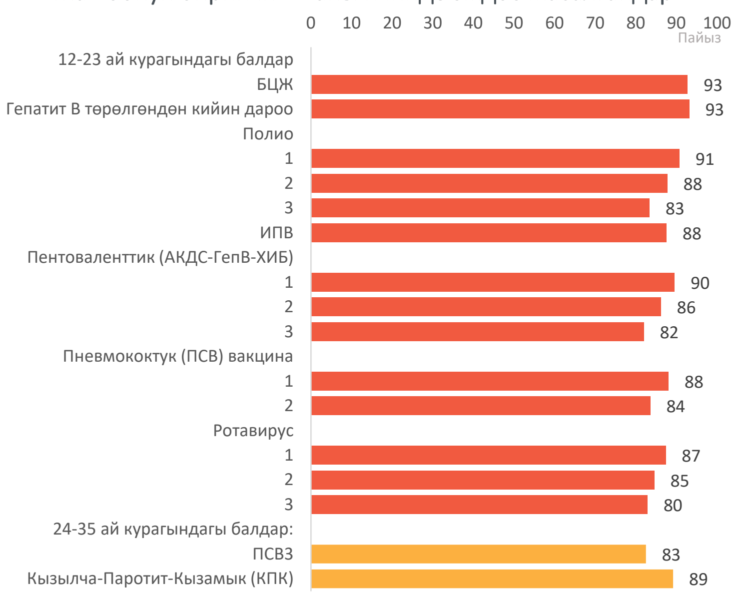

Вакцинаболтурбоочу балдар ооруларына жасалган эмдөөлөрдүн (жалпы камтуу) 12-23 ай жана 24-35 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Негизги* жана бардык антигендер менен камтуу

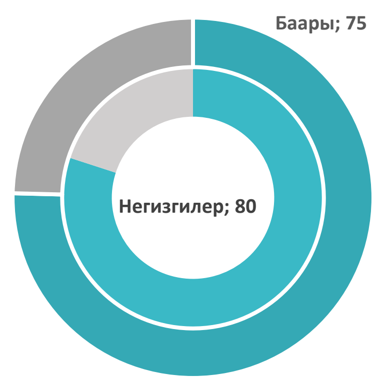

Вакцинаболтурбоочу балдар ооруларына жасалган эмдөөлөрдүн (жалпы камтуу) 24-35 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү
* Негизги антигендерге төмөнкүлөр кирет: БЦЖ, полио3, DTP3 жана кызылчага каршы эмдөө.

Негизги антигендер менен камтуудагы айырмачылыктар

Вакцинаболтурбоочу балдар ооруларына жасалган эмдөөлөрдүн (жалпы камтуу) 24-35 ай курагындагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Негизги антигендер менен жалпы камтуу*

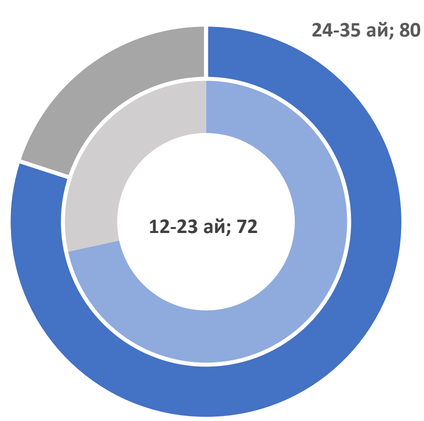

Вакцинаболтурбоочу балдар ооруларына жасалган эмдөөлөрдүн (жалпы камтуу) 12-23 ай жана 24-35 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү
* Негизги антигендерге төмөнкүлөр кирет :
12-23 ай: БЦЖ, полио3, DTP3
24-35 ай: БЦЖ, полио3, DTP3 жана кызылчага каршы эмдөө.

Диарея

Диареяга байланыштуу медициналык жардамга кайрылуу

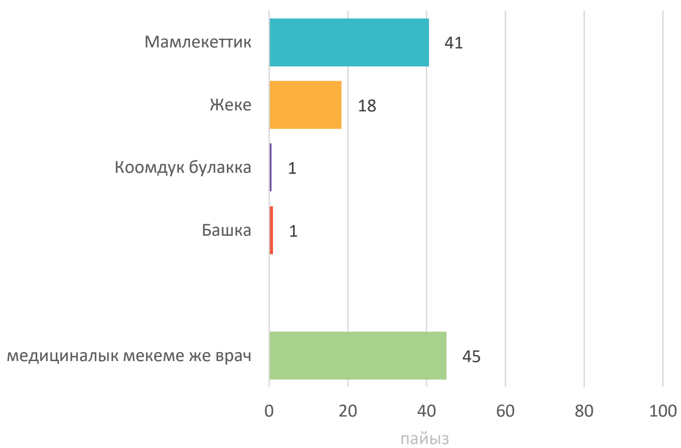

Акыркы эки жумада диареясы болгон, ошондуктан консультацияга же дарылоого кайрылган 0-59 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Диареяга байланыштуу медициналык жардамга кайрылуудагы теңсиздик

( ) - көрсөткүчтөр 25-49 эмес тактaлбаган байкоолорго негизделген

Акыркы эки жумада диареясы болгон, ошондуктан консультацияга же дарылоого кайрылган 0-59 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Диарея учурунда тамактандыруу

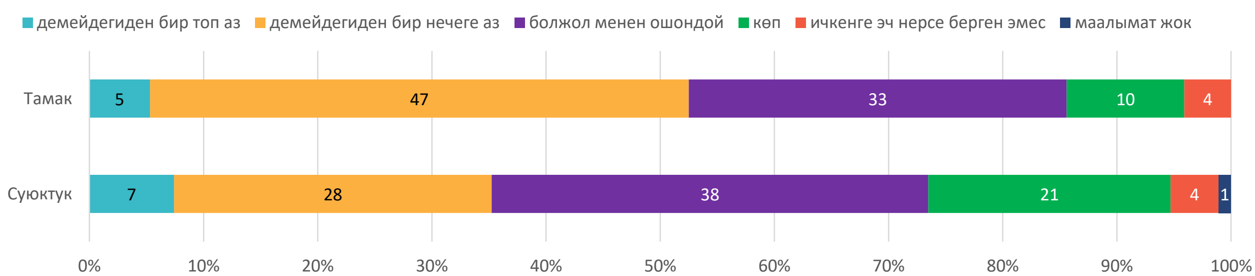

Акыркы эки жумада диарея болгон, диарея учурунда аларга берген суюктуктун жана тамактын көлөмү боюнча 0-59 ай курагындагы балдарды пайыздык бөлүштүрүү

Оралдык- регидратациялык туздар (ОРТ) менен диареяны дарылоо

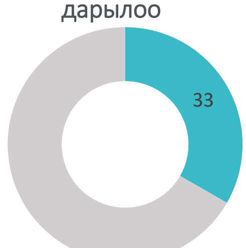

Акыркы 2 жумада диарея менен ооруган жана Оралдык-регидратациялык туздар (ОРТ) менен дарылпнгпн 0-59 ай куракtагы балдардын пайыздык үлүшү.

Оралдык- регидратациялык туздар (ОРТ) жана цинк эритиндиси менен диареяны дарылоо

Акыркы 2 жумада диарея менен ооруган жана Оралдык-регидратациялык туздар (ОРТ) жана цинк эритиндиси менен дарыланган 0-59 ай курактагы балдардын пайыздык үлүшү.

Оралдык- регидратациялык туздар (ОРТ) менен диареяны дарылоо жана тамактандыруу

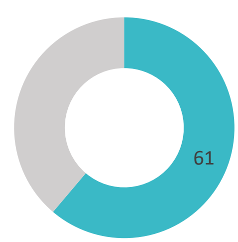

Акыркы эки жумада диарея болгон, муну менен катар ичме регидратациялык терапия (ИРТ) алган жана муну менен катар тамак ичүүнү уланткан 0-59 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Дене табы көтөрүлүү

Медициналык жардамга дене табы көтөрүлгөндүгүнө байланыштуу кайрылуу

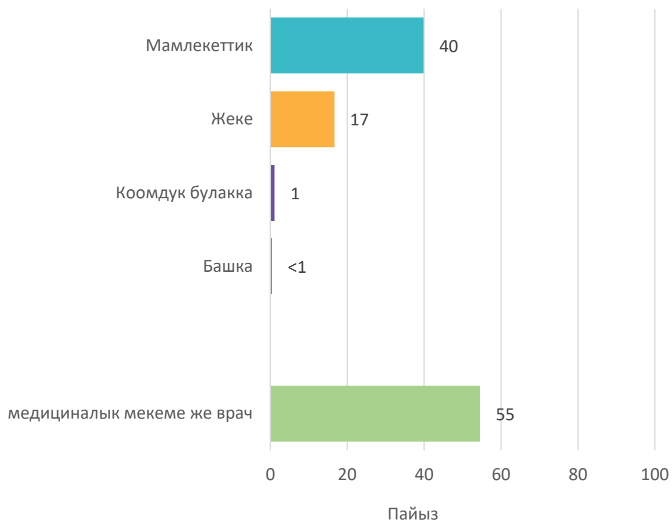

Акыркы 2 жумада дене табы жогорулаган, ушуга байланыштуу консультация же дарылоого алган 0-59 ай курактагы балдардын кызмат алуу булуктары боюнча пайыздык үлүшү

Медициналык жардамга дене табы көтөрүлгөндүгүнө байланыштуу кайрылуу маалындагы теңсиздик

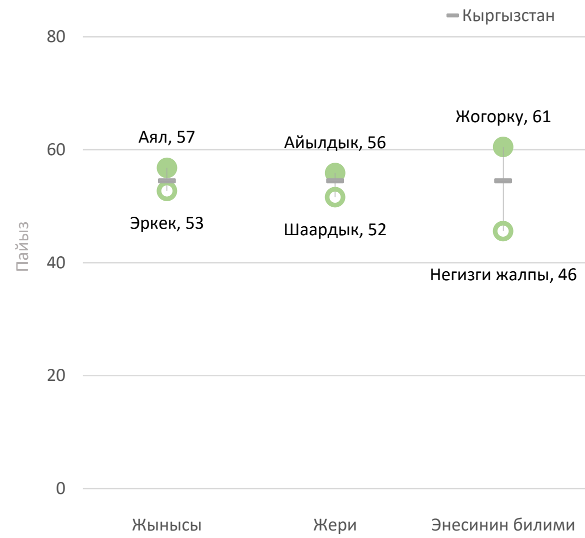

Акыркы 2 жумада дене табы жогорулаган, ушуга байланыштуу медициналык мекемеден же врачтан консультация же дарылоого алган медициналык кызматтарды жеткирүүчүгө кайрылган 0-59 ай курактагы балдардын пайыздык үлүшү

Негизги идеялар

- Кыргызстандын календары боюнча 24-35 айлык балдардын 75% вакцина менен алдын ала турган балдар ооруларына каршы бардык эмдөөлөрдү алышкан. Балдардын 80% негизги эмдөөлөрдү алышкан.
- Негизги эмдөөлөрдү камтууда балдардын эң көп пайызы Ош облусунда – 73%, эң азы Нарын облусунда – 32% байкалган.
- Ич өтүү менен ооруган 0-59 айлык балдардын энелеринин 45% гана мамлекеттик же жеке саламаттык сактоо мекемелерине медициналык жардам алуу үчүн кайрылышат.
- Ич өтүү менен ооруган 0 -59 айга чейинки балдардын 95% ооруп жатканда да тамактанууну улантышат, алардын 5% тамак-ашты азыраак алышат. Ич өтүү менен ооруган балдардын 35% ооруга чейинкиге караганда суюктукту аз алышканан, ал эми балдардын 4% суюктук алган эмес, бул клиникалык протоколго туура келбейт.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Балдардын ден соолугу жана ооруларды дарылоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын ТС.1.1, ТС.1.2, ТС.3.1, ТС.3.2, ТС.3.3, ТС.3.4 жана ТС.6.10 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан

2023

Ымыркайларга жана эрте жаш курактагы балдарга тамак берүү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Ымыркайларга жана эрте жаш курагындагы балдарга тамак берүү

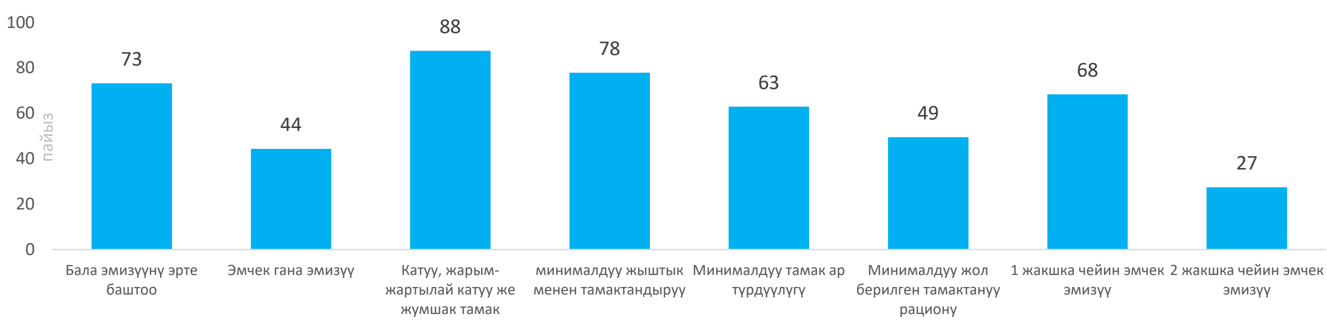

Бала эмизүүнү эрте баштоо: төрөттөн кийинки биринчи саатта төшүнө коюлган ымыркайлардын пайыздык үлүшү. **Эмчек гана эмизүү:** Эмчек гана эмген, 0-5айга чейинки курактагы ымыркайлардын пайыздык үлүшү. **Катуу тамакты колдонуу:** Катуу же жарым-жартылай катуу тамак жеген балдардын пайыздык үлүшү. **Минималдуу тамак ар түрдүүлүгү:** сунушталган тамак-аш топторунун көп санынан 5 же андан ашык тобун алган 6-23 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү. **Минималдуу жыштык менен тамактандыруу:** катуу, жарым жартылай катуу же жумшак тамакты жеген 6-23 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү. **Минималдуу жол берилген тамактануу рациону:** тамактануусу минималдуу ар түрдүү болгон жана минималдуу жыштык менен ичкен 6-23 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү. **1 жакшка чейин эмчек эмизүү:** эмчек эмген 12-15 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү. **2 жакшка чейин эмчек эмизүү:** эмчек эмген 20-23 ай курагындагы балдардын пайыздык үлүшү.

Негизги идеялар

- Балдардын 73% бала төрөлгөндөн кийин биринчи сааттын ичинде көкүрөккө жайгаштырылат, мында кесарча кесүү менен төрөлгөндөрдү көкүрөккө эрте жайгаштыруунун көрсөткүчтөрү төмөн бойдон калууда (29%).
- 6 айга чейин эмчек эмизип гана багуунун көрсөткүчү 44% ды түзүп, төмөн бойдон калууда, ал эми максаттуу көрсөткүч 80% дан төмөн эмес. Эмчек эмизүү 4-5 айга чейин кескин төмөндөйт (64%дан 19%ке чейин)
- 6-23 айдан ашкан балдардын жалпысынан 49% тамак-аштын минималдуу жол берилген рационун алышат.
- Тамактануунун минималдуу түрдүүлүгүнүн эң төмөнкү деңгээли Баткен облусундагы балдардын арасында 42%, ал эми жалпы республика боюнча 63%.

Жашоонун алгачкы 2 күнүндө керектелген суюктуктардын же буюмдардын түрү (эмчек сүтүн эске албаганда).

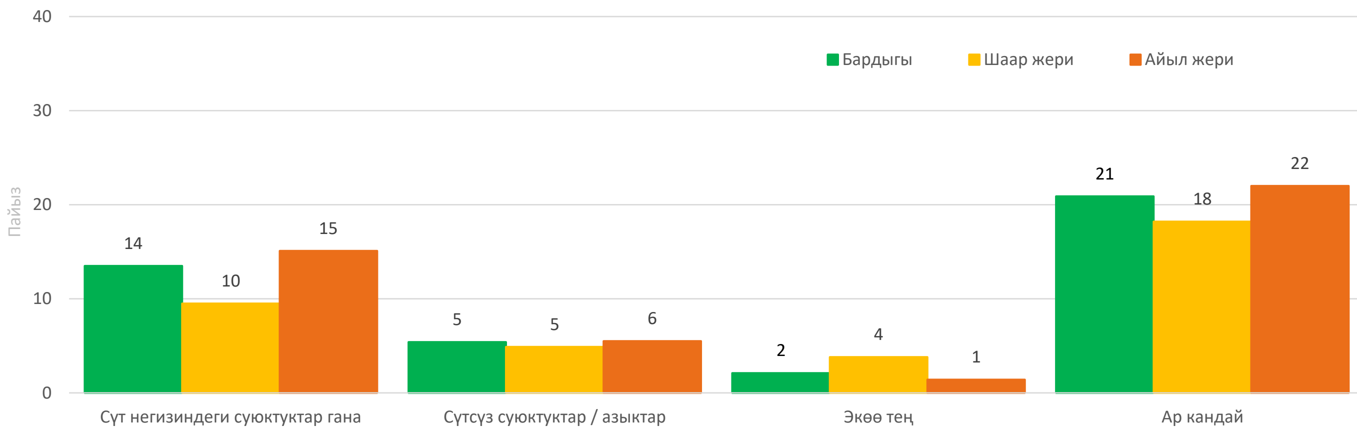

Акыркы 2 жылда 15-49 жаш курактагы аялдардын арасында, жашоонун алгачкы 2 күнүндө керектелген суюктуктун же тамак-аштын түрү боюнча тирүү төрөлгөн балдардын үлүшү.

Тандалган аш болумдуу тамактарды колдонуу

6-23 айлык жаш курактагы балдардын мурунку сутка ичинде кээ бир тамак-аштарды жеген пайызы жана жумуртка же эт азыктарын жеген балдардын пайызы

Таттуу суусундук

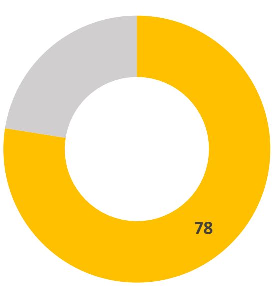

Өткөн сутка ичинде канттуу суусундуктарды ичкен 6-23 айлык балдардын пайызы

Зыяндуу тамак-аш

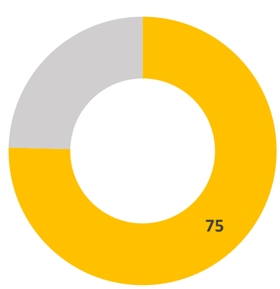

Өткөн сутка ичинде зыяндуу тамактарды жеген 6-23 айлык балдардын пайызы

Жашылча-жемиштерди жеген эмес

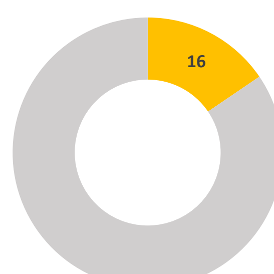

Өткөн сутка ичинде жашылча-жемиш жебеген 6-23 айлык балдардын пайызы

Ымыркайларга жана эрте жаш курактагы балдарга тамак берүү: теңдик

Бала эмизүүнү эрте баштоо

Төрөттөн кийинки биринчи саатта төшүнө коюлган ымыркайлардын жалпы мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык үлүшү

Минималдуу тамак ар түрдүүлүгү

Сунушталган тамак-аш топторунун көп санынан 5 же андан ашык тобун алган 6-23 ай курагындагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык үлүшү

Ымыркайларга жана эрте жаш курактагы балдарга тамак берүү: ымыркайлардын тамактануусу

0-5 ай курактагы ымыркайлар ичкен суюктук же тамактар

Эмчек эмген, эмчек сүтү жана таза суу ичкен, эмчек сүтү жана Сүттү камтыбаган суюктуктарды ичкен, эмчек сүтү жана сүттүн негизиндеги гана суюктуктарды ичкен, эмчек сүтү жана кошумча азык жана эмчек эмбеген 0-5 ай курагындагы ымыркайлардын пайыздык үлүшү

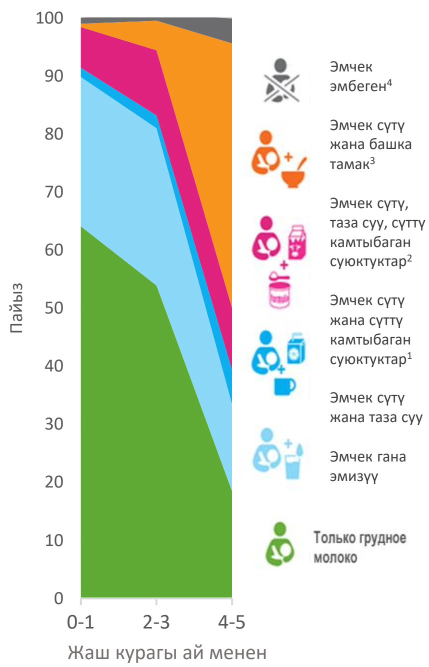

Эскертүү: 1) Таза суу берилиши мүмкүн; 2) Таза суу жана сүттү камтыбаган суюктуктар болушу мүмкүн; 3) Таза суу, сүттү камтыбаган суюктуктар жана\же сүттү камтыган суюктуктар болушу мүмкүн; 4) Таза суу, сүттү камтыбаган суюктуктар, сүттү камтыган суюктуктар жана\же катуу, жарым катуу же жумшак азыктар болушу.

Регионалдык маалыматтар

	Бала эмизүүнү эрте баштоо	Минималдуу тамак ар түрдүүлүгү
Кыргызстан	73	63
Облустар		
Баткен	88	42
Жалал-Абад	81	67
Ысык-Көл	85	60
Нарын	64	73
Ош	73	69
Талас	81	66
Чүй	40	67
Бишкек шаары	71	48
Ош шаары	87	57
Башка аймактар		
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	54	(46)

( ) - көрсөткүчтөр 25-49 эмес такталбаган байкоолорго негизделген

Төрөттөн кийинки биринчи саатта төшүнө коюлган ымыркайлар жана сунушталган тамак-аш топторунун көп санынан 5 же андан ашык тобун алган 6-23 ай курагындагы балдардын географиялык аймактар боюнча пайыздык үлүшү.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо Бириккен Улуттар Уюмунун Балдар фонду тарабынан ЮНИСЕФтин. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Ымыркайларга жана эрте жаш курактагы балдарга тамак берүү боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TC.7.1, TC.7.2, TC.7.3, TC.7.5, TC.7.6, TC.7.7, TC.7.9 жана TC.7.10 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Балдардын тамактануу абалы

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Толук кандуу эмес тамактануунун антропометрикалык көрсөткүчтөрү

Бойдун жетишсиз өсүүсү: ТӨМ 2.2.1

Жетишсиз бой өзүнүн курагына өтө кичинекей бойго тийиштүү. Бойдун жетишсиз өсүүсү – бойдун физикалык жана когнитивдик өнүттөн өсүүгө жөндөмсүздүгү, жетишсиз өсүү кандайдыр бир өнөкөт оорунун же жетишсиз тамактануунун жыйынтыгы.

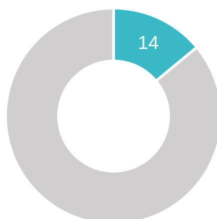

5 жашка чейинки курактагы бою жетишсиз балдардын пайыздык үлүшү

Арыктоо: ТӨМ 2.2.2

Арыктоо бул баланын салмагынын боюна карата өтө аз болушу. Жакын арадыгы салмакты тез жоготуу же денеге салмак кошуу мүмкүнчүлүгү жок болуунун себеби арыктоого же тамактануунун курч жетишсиздиги. Орточо же катуу арыктаган балага өлүм коркунучу бар, бирок дарылоо мүмкүнчүлүгү бар.

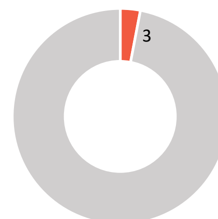

5 жашка чейинки курактагы арыктоого дуушар болгон балдардын пайыздык үлүшү

Ашыкча салмак: ТӨМ 2.2.2

Ашыкча салмактуулук, бул өзүнүн боюна салыштырмалуу салмагы өтө оор болгон балага тийиштүү. Туура эмес тамактануунун бул формасы адамдын тамак-аш менен кирген калориядан аз калория жумшаган себебинен келип чыгат.Бул келечекте инфекциялык эмес ооруларынын пайда болуу коркунучуна алып келет.

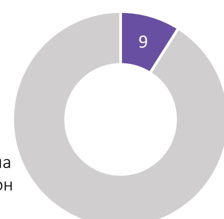

5 жашка чейинки курактагы ашыкча салмактуу балдардын пайыздык үлүшү

Жетишсиз салмак

Жетишсиз салмак бул жетишсиз бойдун өсүшү менен арыктоонун элементтерин камтыган толук андуу эмес тамактануунун аралаш формасы (б.а.жетишсиз салмактуу бала өзүнүн курагы үчүн төмөн салмактуу болушу мүмкүн, өзүнүн курагы үчүн өтө жапыз бойлуу болушу мүмкүн жана(же) өзүнүн бою үчүн өтө арык болушу мүмкүн).

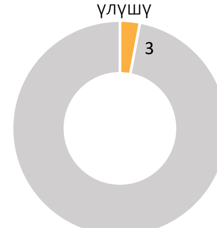

5 жашка чейинки курактагы жетишсиз салмактуу балдардын пайыздык үлүшү

Толук кандуу эмес тамактануунун антропометрикалык көрсөткүчтөрү жаш куракtар боюнча

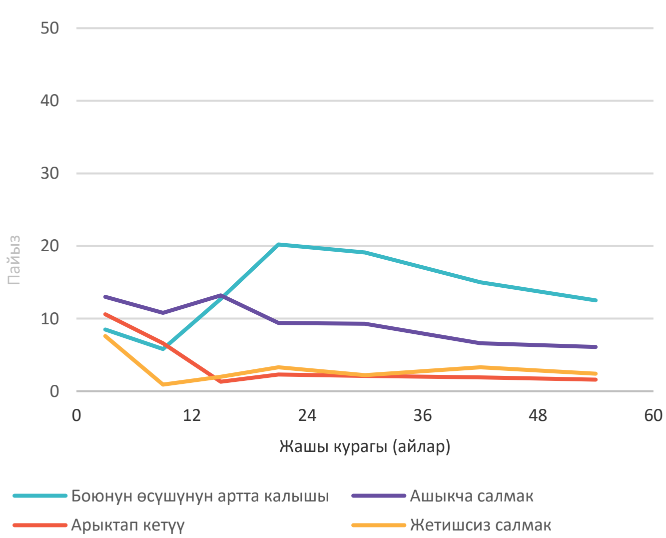

5 жашка чейинки курактагы жетишсиз бойлуу, салмактуу, арыктаган жана ашыкча салмактуу балдардын пайыздык үлүшү, жаш курагы айлар менен.

Негизги идеялар

- 5 жашка чейинки балдардын 14%ы боюнун өсүшүнөн арта калат.
- Беш жашка чейинки балдар арасында өсүштүн артта калуусу эң жакыр үй чарбаларында (16%) кыйла жогору, ал эми кирешеси жогору үй-бүлөлөрдө жашаган балдарда (12%) төмөн
- Артта калуу 6-11 айга чейинки жаштагы балдар арасында төмөн болуп чыкты (6%) жана 18-23 ай жашында максимумга жетет (20%).
- Кыргызстанда арыктоо жана аз салмактуулук көрсөткүчтөрү биологиялык нормада жана 5 жашка чейинки балдарда 3%дан ашпайт.
- 5 жашка чейинки балдардын ашыкча салмагы дагы олуттуу көйгөй болуп саналат. Бул улуттук орточо көрсөткүч 9%га жетет, же ар бир 11чи бала ашыкча салмакка ээ.

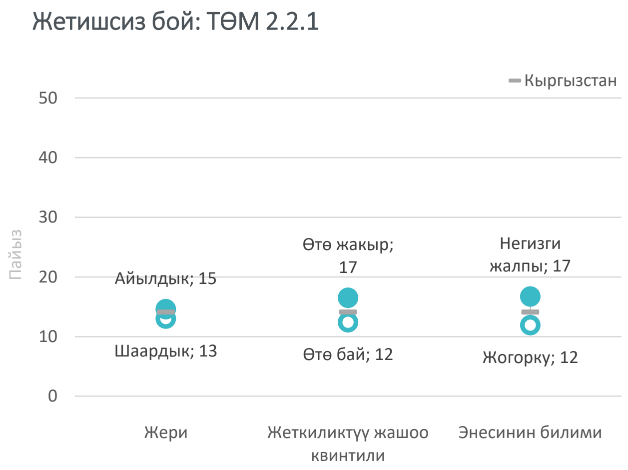

5 жашка чейинки курактагы бою жетишсиз балдардын базалык мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

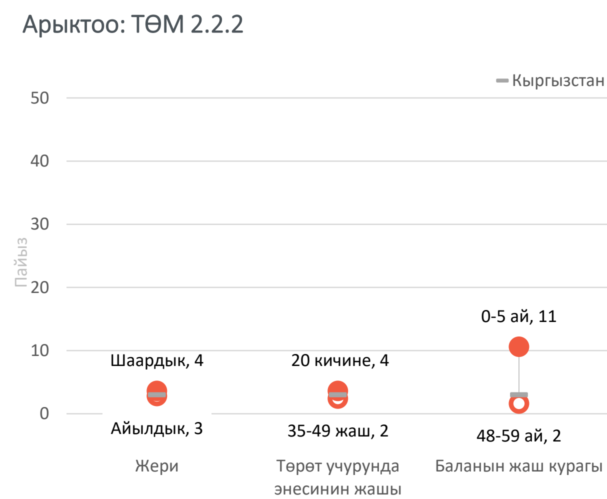

5 жашка чейинки курактагы арыктоого дуушар болгон балдардын базалык мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Регионалдык маалыматтар

	Жетишсиз бой: ТӨМ 2.2.1	Салмактын аздыгы :	Ашыкча салмак: ТӨМ 2.2.2	Арыктоо: ТӨМ 2.2.2
	Жетишсиз бойлуулардын%	Аз салмактуулардын % (орто жана оор)	Ашыкча салмактуулардын%	Арыктоого дуушар болгондордун%
Кыргызстан	**14**	**3**	**9**	**3**
Облустар				
Баткен	23	7	14	7
Жалал-Абад	17	3	10	4
Ысык-Көл	14	5	6	4
Нарын	10	2	4	2
Ош	12	2	6	2
Талас	12	<1	9	1
Чүй	10	2	11	<1
Бишкек шаары	12	1	11	4
Ош шаары	14	4	7	4
Башка аймактар				
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	12	1	16	<1

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККСКИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККСКИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККСКИ Кыргызстан, 2023 Балдардын тамактануу абалы боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TC.8.1 таблицасынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Жаш курактагы балдардын өнүгүүсү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Окуусундагы жардам

Өнүгүүнү эрте стимулдаштыруу жана дыкат кам көрүү

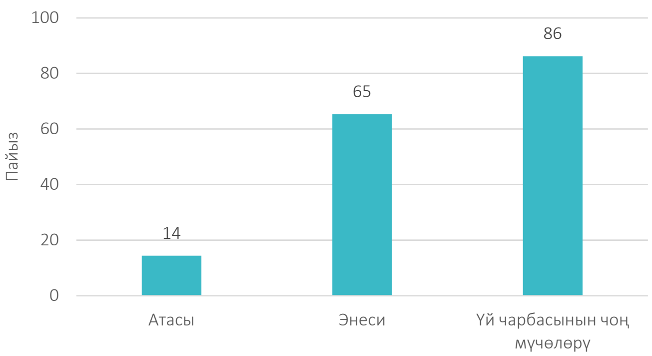

Акыркы 3 күндө атасы, энеси же үй чарбасынын ар кайсы чоң мүчөсү менен окуу жана мектепке даярдануу менен алектенген 2-4 жаштагы балдардын пайыздык үлүшү

Эскертүү: мындай иш аракеттер, балага китеп окууну, жомок айтып берүүнү, балага ыр ырдап берүүнү, бала менен сейилдөөнү, бала менен ойноону, нерселерди атоону, саноону жана Заттардын сүрөтүн бала менен чогуу тартууларды камтыйт.

8 жашка чейинки мезгилди камтыган эрте балалык когнитивдик, социалдык, эмоционалдык жана дене-бой өнүгүүсү үчүн өтө маанилүү. Бул жылдары балдардын мээсинин өнүгүшү өзгөрүүлөр үчүн өтө жумшак жана ачык болуп саналат. Кенже курактагы балдарды оптималдуу өнүктүрүү үчүн стимулдук тарбиялык чөйрө, китептерге жана окуу материалдарына жеткиликтүүлүгү, сезимтал тарбиячылар менен өз ара аракеттенүүсү, талаптагыдай тамак-аш, кенже курактагы балдарга сапаттуу билим берүү, ошондой эле коопсуздук жана коргоо талап кылынат. Ушул бардык аспектилери баланын өнүгүүсүнө салым кошушат.

Көп сандаган тобокелдик факторлоруна, анын ичинде жакырчылык, начар ден соолук, жогорку деңгээлдеги үй-бүлөлүк жана курчап турган стресс, зомбулук, мазактоо, кош көңүлдүк жана эксплуатациялоо, ошондой эле кам көрүү жана окутуу мүмкүнчүлүгү талаптагыдай эмес жагдайларга дуушар болгон балдар теңсиздиктен жапа чегишет жана өзүнүн өнүгүү потенциалын ача алышпайт. Алгачкы жылдары инвестициялоо көптөгөн социалдык-экономикалык статуска ээ болгон балдар үчүн жагымсыз шарттарды түзүүчү айырмаларды азайтууга мүмкүндүк берүүчү кыйла маанилүү жана экономикалык жактан натыйжалуу ыкмалардын бири болуп саналат.

Эрте жаш курагында окутуу программаларына баруу

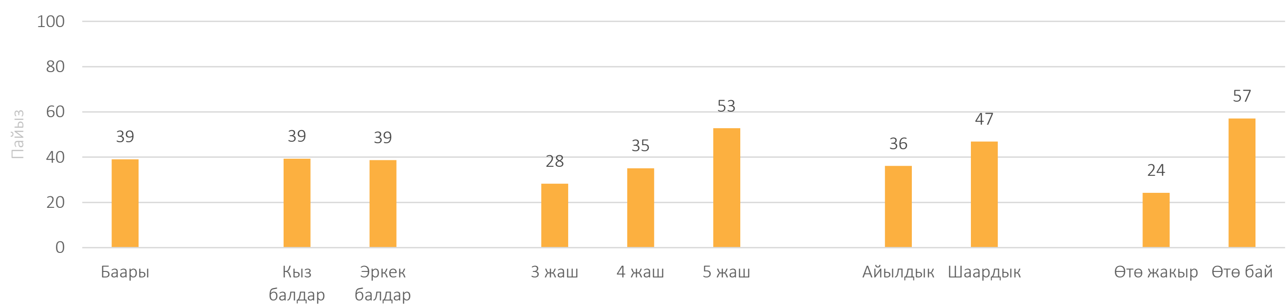

Эрте жаш курагында тигил же бул окутуу программасына барган 3-5 жаш курагындагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөрү боюнча пайыздык үлүшү

Негизги идеялар

- 2-4-жаштагы балдарга эрте дем берүү жана сезимтал камкордук көрсөтүү негизинен үй чарбаларынын бардык чоң өкүлдөрү (86%) тарабынан жүргүзүлөт, бирок ошол эле учурда атасынын катышуусу (14%) өтө чектелген.
- 3-5 жаштагы балдардын 39% эрте билим берүү программасына тартылган. Эрте билим берүү программасына аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарынын 24%ы жана бардар үй-бүлөлөрдүн балдарынын жарымынан көбү катышкан.
- 5 жашка чейинки балдардын көбү дүкөндөгү оюнчуктарга (90%), үй тиричилик буюмдарына, анын ичинде көчөдө табылганга (63%) жана аз% колдо жасалган оюнчуктарга (51%) жеткиликтүү.
- Балдардын дээрлик 75% бөлүгүндө оюнчуктун 2 же андан көп түрлөрү бар жана 21% балдардын үйүндө 3 жана андан көп китеби бар болгон.
- 2 жаштан 4 жашка чейинки балдардын өнүгүү деңгээли, энелери жогорку билимдүүлөр арасында (75%)бардар үй чарбаларында (74%).
- 5 жашка чейинки балдардын 7% ы жалгыз же 10 жашка чейинки куракtagы башка балдардын көзөмөлү астында калышкан.

Окуу куралдары жана бала кароо

Оюн жана окуу куралдарынын жеткиликтүүлүгү

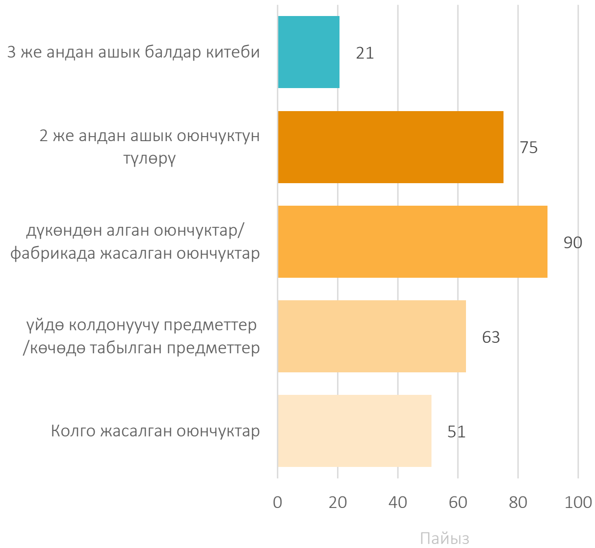

Оюн үчүн предметтери жана окуу куралдары бар 5 жашка чейинки балдардын пайыздык үлүшү.

Регионалдык маалыматтар

	Талаптагыдай эмес кароо
Кыргызстан	**7**
Облустар	
Баткен	3
Жалал-Абад	4
Ысык-Көл	<1
Нарын	10
Ош	8
Талас	7
Чүй	10
Бишкек шаары	10
Ош шаары	6
Башка аймактар	
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	9

Үйүндө бир жума ичинде жок дегенде бир жолу жалгыз калган же 10 жашка чейинки курактагы башка баланын кароосу алдында калган, 5 жашка чейинки курактагы балдардын пайыздык үлүшү

Эрте жаш курагында баланы өнүктүрүү индекси (ECDI 2030), ТӨМ 4.2.1

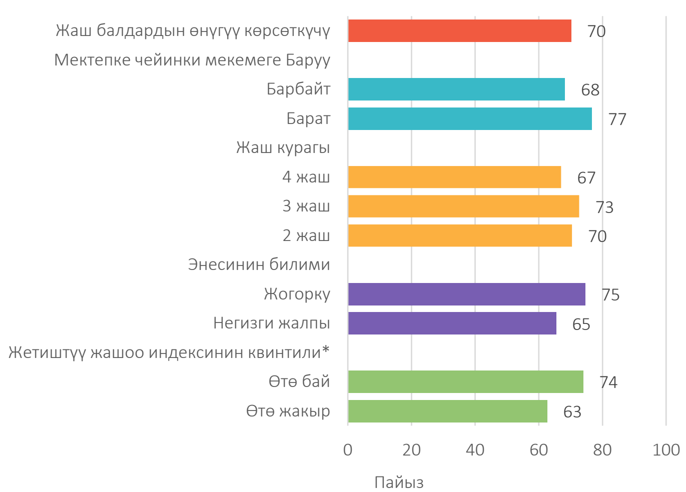

ECDI: Эрте жаш курактагы балдардын өнүгүү индикатору – ден соолугу, окуу жана психосоциалдык бакубатчылыгы тийиштүү нормaнын чегинде өнүгүп жаткан 2-4 жаштагы балдардын пайызы

* 2 жаштагы балдар эсепке алынбайт, анткени мектепке чейинки билим берүү мекемелерине баруу 3-4 жаштагы балдар үчүн гана мүмкүн.

	Эрте жаш курагында баланы өнүктүрүү индекси
Кыргызстан	**70**
Облустар	
Баткен	71
Жалал-Абад	63
Ысык-Көл	38
Нарын	69
Ош	81
Талас	84
Чүй	66
Бишкек шаары	76
Ош шаары	66
Башка аймактар	
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	75

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККСИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККСИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККСИ Кыргызстан, 2023 Жаш курактагы балдардын өнүгүүсү боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын TC.10.1, LN.1.1A, TC.10.2, TC.10.3 жана TC.11.1 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндамана жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Башталгыч класстарда окутуу жана ата-энелердин катышуусу

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

MICS

Окуунун негизги көндүмдөрү: ТӨМ 4.1.1.(а)

Окуу жөндөмдүүлүгү жана көндүмдөрү: ТӨМ 4.1.1.(а) (i: окуу)

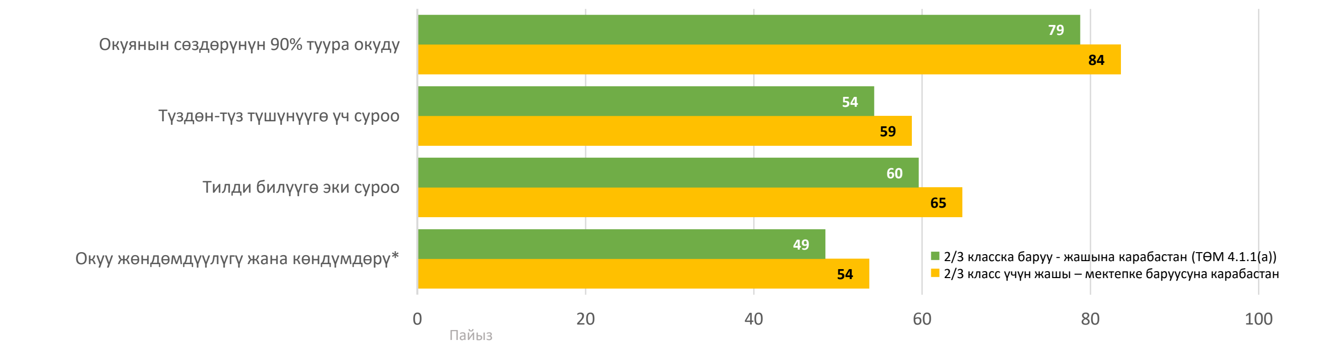

* 1) тексттеги сөздөрдүн 90% туура окуй алган, 2) үч жөнөкөй түшүнүү суроосуна жооп бере алган, 3) логикалык түшүнүү боюнча эки суроого жооп бере алган 2/3-класс жашындагы жана 2/3-класска барган балдардын пайызы.

Эсеп чыгаруу жөндөмү жана көндүмдөрү: ТӨМ 4.1.1.(а) (ii: эсеп)

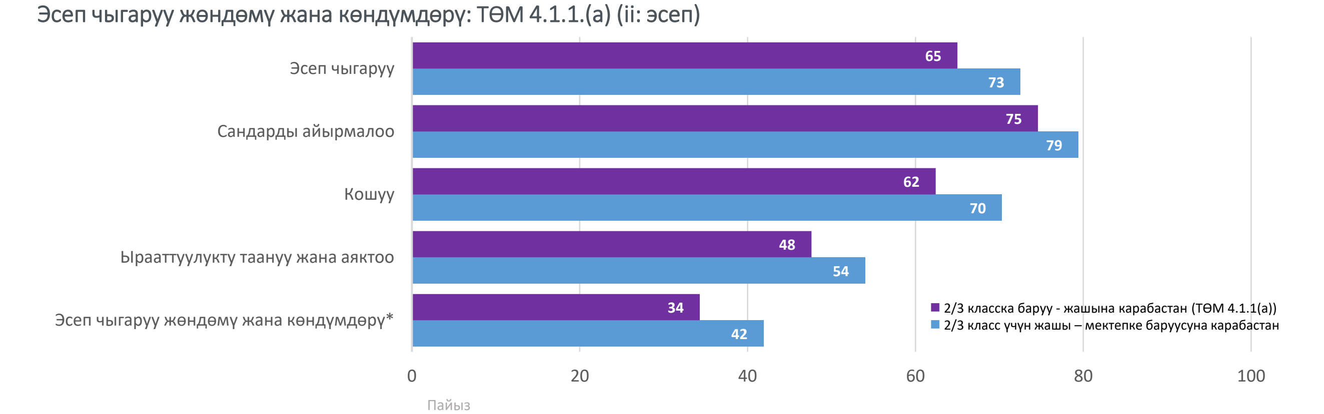

* 1) тексттеги сөздөрдүн 90% туура окуй алган, 2) үч жөнөкөй түшүнүү суроосуна жооп бере алган, 3) логикалык түшүнүү боюнча эки суроого жооп бере алган 2/3-класс жашындагы жана 2/3-класска барган балдардын пайызы.

Негизги идеялар

- 2/3-класска кирген балдардын 84%ы жомоктогу сөздөрдүн 90%ын окуй алат, бирок балдардын жарымы гана (59%) түшүнүү боюнча суроолорго жооп бере алган.
- 2/3-класска кирген балдардын 70%дан ашыгы сандарды окуп, билип жана кошо алат, ал эми балдардын жарымы гана (54%) сандардын ырааттуулугун аягына чыгара алат.
- Окуу көнүмдөрүнүн эң жогорку көрсөткүчтөрү Бишкек шаарында жашаган балдар арасында (86%) байкалган. Ал эми эң төмөнкү көрсөткүчтөр Ош шаарында жана Ош облусунда (ар бири 57%).
- 7-14 жаштагы балдардын 98%ына үй тапшырмалары берилет, анын ичинен 76% учурунда балдарга бул тапшырмаларды аткарууга жардам берилет.
- 94% учурларда, чоңдор 7 жаштан 14 жашка чейинки балдарынын ийгиликтерин талкуулоо үчүн мугалимдер менен жолугушууларга катышышат.
- 94% учурларда, чоңдор 7 жаштан 14 жашка чейинки балдарынын ийгиликтерин талкуулоо үчүн мугалимдер менен жолугушууларга катышышат
- 7 жаштан 14 жашка чейинки балдардын 85%ы үчүн чоңдор мектеп иш-чараларына жана спорттук иш-чараларга катышкан.

Негизги окуу көндүмдөрү, катышуунун классы боюнча

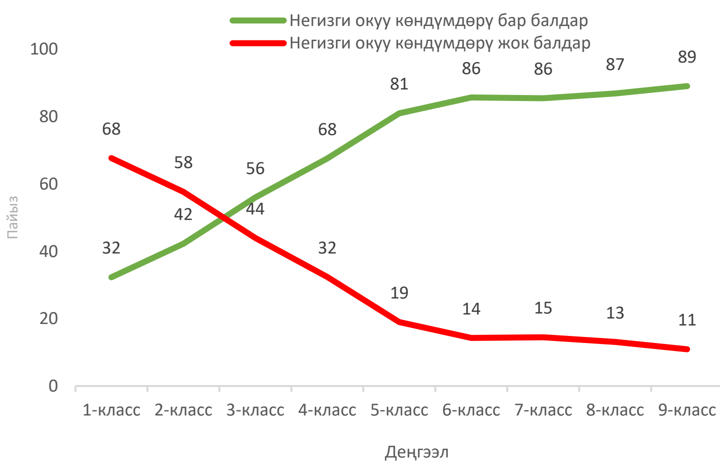

Негизги окуу көндүмдөрү боюнча башталгыч же толук эмес орто мектепке барган 7-14 жаштагы балдардын катышуу класстары боюнча пайызы..

Диаграмма мектепке барбаган же билим берүүнүн төмөнкү же жогорку деңгээлине барган балдарды камтыганын эске алыңыз..

Негизги окуу көндүмдөрү жок балдардын пайызы, балдардын жалпы санынан негизги окуу көндүмдөрү бар балдарды жана мугалимдер колдонгон негизги тилде жана үйдө колдонулган тилде окуу тапшырмалары жок балдарды санын алып салуу жолу менен эсептелет.

Негизги эсептөө көндүмдөрү, катышуунун классы боюнча

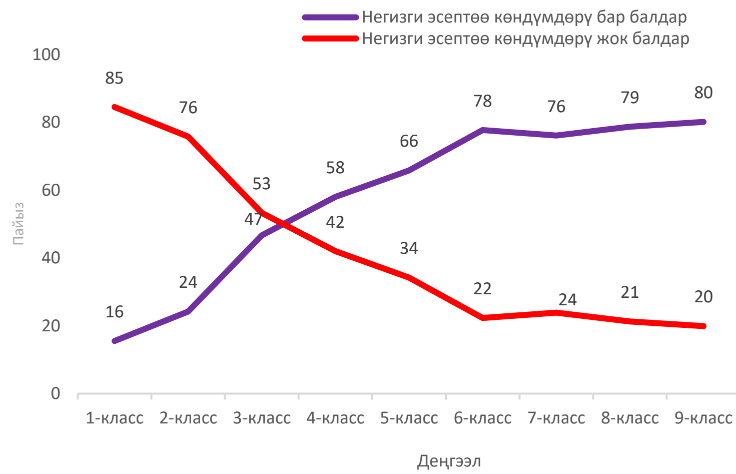

Негизги эсептөө көндүмдөрү боюнча башталгыч же толук эмес орто мектепке барган 7-14 жаштагы балдардын пайызы, катышуу классы боюнча

Диаграмма мектепке барбаган же төмөнкү же жогорку билим деңгээлине баруучу балдарды камтыганын эске алыңыз.

Негизги эсептөө көндүмдөрү жок балдардын пайызы балдардын жалпы санынан негизги окуу көндүмдөрү бар балдарды алып салуу жолу менен эсептелет.

Негизги окуу көндүмдөрү, жашы боюнча

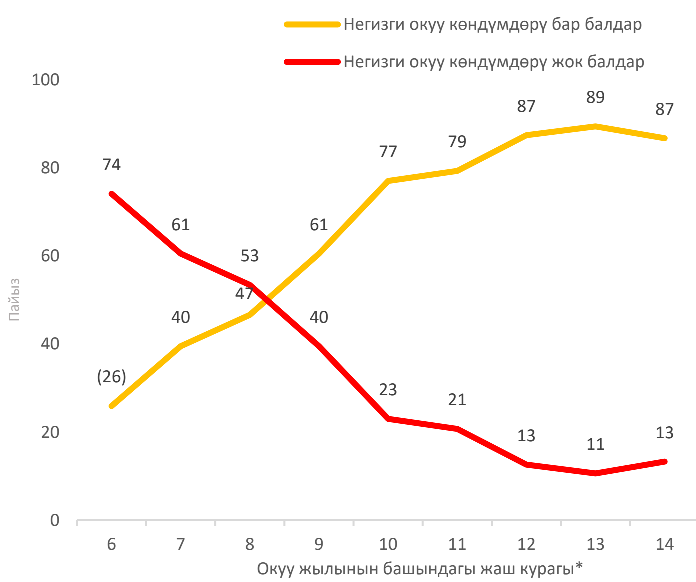

( ) - көрсөткүчтөр 25-49дан аз өлчөнбөгөн байкоолорго негизделген

Негизги окуу көндүмдөрү боюнча 7-14 жаштагы балдардын пайызы, окуу жылынын башталышында*

Негизги окуу көндүмдөрү жок балдардын пайызы балдардын жалпы санынан негизги окуу көндүмдөрү бар балдарды жана мугалимдер колдонгон негизги тилде жана үйдө колдонулган тилде окуу тапшырмасы жок балдарды алып салуу жолу менен эсептелет.

* Ата-энелердин катышуусу жана негизги окуу көндүмдөрү модулдарына ылайыктуулугу маектешүү учурундагы куракка (7-14 жаш) негизделгендиктен, окуу жылынын башталышында сөзсүз түрдө окуу жылынын башында 6 жашта болгон балдар көрсөтүлөт. .

Негизги эсептөө көндүмдөрү, жашы боюнча

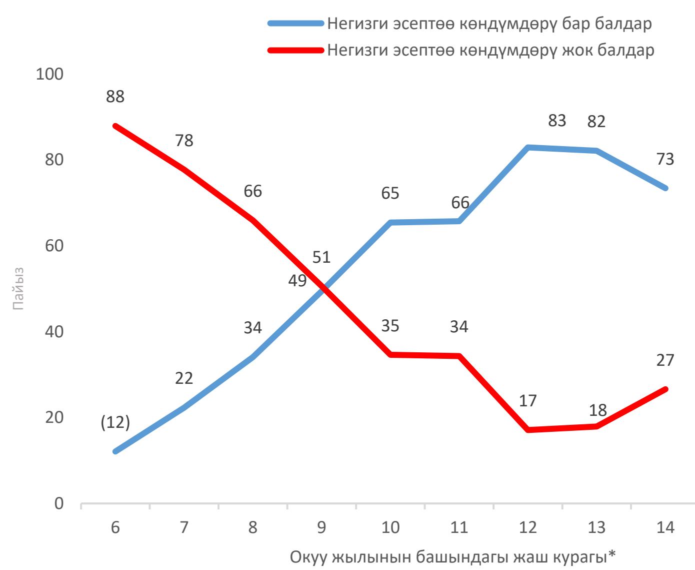

( ) - көрсөткүчтөр 25-49дан аз өлчөнбөгөн байкоолорго негизделген

Негизги эсептөө көндүмдөрү боюнча 7-14 жаштагы балдардын пайызы, окуу жылынын башталышында*

Негизги эсептөө көндүмдөрү жок балдардын пайызы балдардын жалпы санынан негизги окуу көндүмдөрү бар балдарды алып салуу жолу менен эсептелет.

* Ата-энелердин катышуусу жана негизги окуу көндүмдөрү модулдарына ылайыктуулугу маектешүү учурундагы куракка (7-14 жаш) негизделгендиктен, окуу жылынын башталышында сөзсүз түрдө окуу жылынын башында 6 жашта болгон балдар көрсөтүлөт. .

Башталгыч мектеп билими: Бөлүштүрүү (7-14 жаш)

Негизги окуу көндүмдөрү боюнча бөлүштүрүү

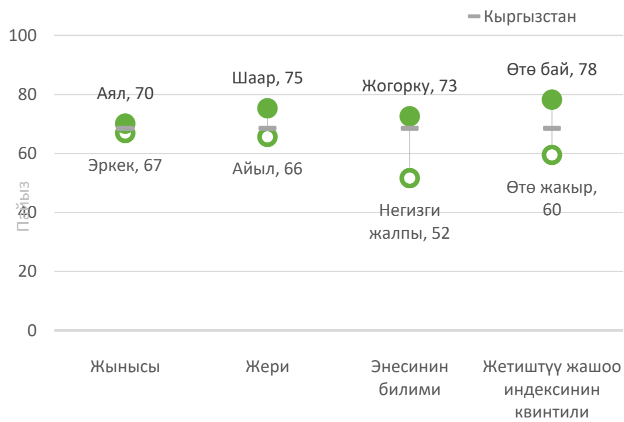

Регионалдык маалыматтар

	Балдар	Кыздар	Баары
Кыргызстан	**67**	**70**	**69**
Облустар			
Баткен	76	87	81
Жалал-Абад	79	74	77
Ысык-Көл	81	88	84
Нарын	54	63	58
Ош	54	59	57
Талас	74	77	76
Чүй	55	61	58
Бишкек шаары	87	85	86
Ош шаары	53	62	57
Башка аймактар			
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	72	72	72

Негизги мүнөздөмөлөр боюнча үч негизги окуу тапшырмасын ийгиликтүү аткарып, негизги окуу көндүмдөрүн көрсөткөн 7-14 жаштагы балдардын пайызы

Негизги эсептөө көндүмдөрү боюнча бөлүштүрүү

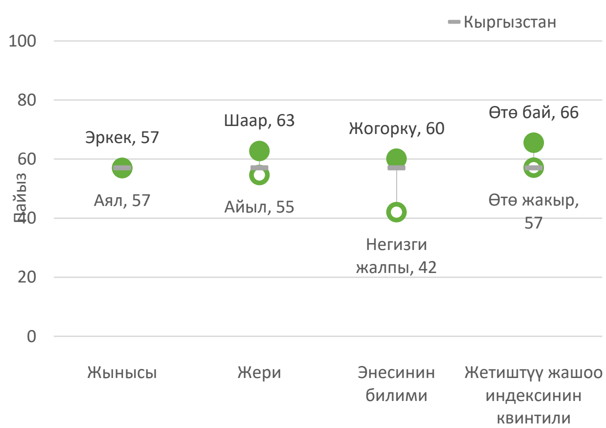

Регионалдык маалыматтар

	Балдар	Кыздар	Баары
Кыргызстан	**57**	**57**	**57**
Облустар			
Баткен	71	77	74
Жалал-Абад	60	64	62
Ысык-Көл	67	73	70
Нарын	53	49	51
Ош	55	48	51
Талас	65	65	65
Чүй	37	39	38
Бишкек шаары	70	77	74
Ош шаары	50	53	52
Башка аймактар			
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	52	49	50

Негизги мүнөздөмөлөр боюнча төрт негизги эсептөө тапшырмасын ийгиликтүү аткарып, негизги эсептөө көндүмдөрүн көрсөткөн 7-14 жаштагы балдардын пайызы

КККИде окуу жана эсептөө көндүмдөрүн өлчөө

- Фундаменталдык окуу көндүмдөрү (Foundational Learning Skills (FL)) модулу балдардын окуу жана эсептөө көндүмдөрүн түз баа берүү болуп саналат. Ал башталгыч мектептин 2-классын аяктагандан кийин күтүлүп жаткан окуунун фундаменталдык көндүмдөрүн баалоо үчүн иштелип чыккан. Жыйынтыгы ТӨМ 4.1.1 (а) глобалдык индикаторуна киргизилген.
- FL модулу 5 жаштан 17 жашка чейинки балдар үчүн анкетанын бир бөлүгү болуп саналат, ал ар бир үй-бүлөдө кокусунан тандалган бир балага жүргүзүлөт. 7-14 жаштагы балдар модулга катыша алышат.
- FL модулундагы окууну баалоо окуу үзүндүсүнөн жана окуяга байланыштуу түшүнүү суроолорунун топтомунан турат. Баалоо ар бир өлкөдө лексика жана маданий шилтемелердин актуалдуу жана ылайыктуулугун камсыз кылуу үчүн ылайыкташтырылган. Саноону баалоо 2-класстын деңгээлиндеги универсалдуу математикалык көндүмдөрдүн негизиндеги төрт сандык тапшырмадан турат.
- Сурамжылоонун алкагында окууну баалоо кыргыз, орус, өзбек жана тажик тилдеринде жүргүзүлгөн.
- КККИ алкагында мектепке баруу жана жайгашкан жери, үй чарбасынын социалдык-экономикалык абалы жана этникалык таандыктыгы сыяктуу ар кандай жеке жана үй чарбалык мүнөздөмөлөрү боюнча маалыматтарды чогултат. Бул бизге билим берүүнүн натыйжаларын жакшыртууга жардам берүү үчүн балдардын эң социалдык жактан четтетилген чакан топторун аныктоого мүмкүндүк берет..

Ата-энелердин катышуусу: үйдө окуу үчүн шарттар

Үйүндө окуу үчүн 3 же андан көп китеби бар балдар

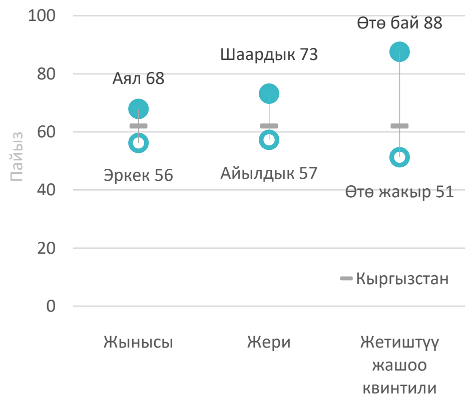

Үйүндө 3 китеби бар 7–14 жаштагы балдардын жалпы мүнөздөмөсү боюнча пайызы.

Үйдө окуган же үйдө аларга окуп берген балдар

7–14 жаштагы балдардын жалпы мүнөздөмөсү боюнча үйдө окугандар же үйдө окуган балдардын пайызы.

Үй тапшырмасын аткарууда жардам алган балдар

7-14 жаштагы балдардын мектепке барган жана үй тапшырмасын аткарууга жардам берген жалпы мүнөздөмөлөрү боюнча пайызы.

Ата-энелердин катышуусу: Мектепте окуган баланы колдоо

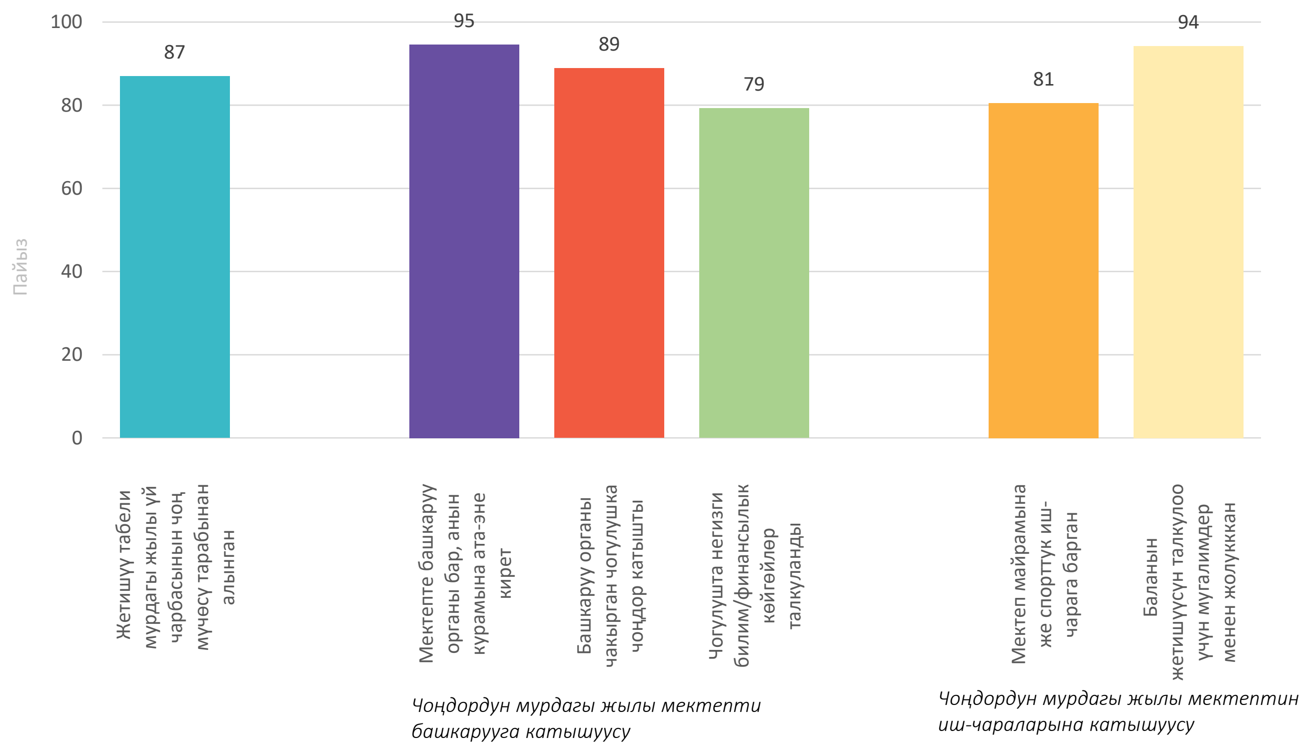

Ата-энелерди колдоо көрсөткүчтөрү боюнча мектепке барган 7-14 жаштагы балдардын пайызы

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККСИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККСИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККСИ Кыргызстан, 2023 Баштапкы класстарда окутуу жана ата-энелердин катышуусу боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманын LN.3.1, LN.3.3, LN.4.1 жана LN.4.2 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Билим берүү

Мектепке катышуучулук көрсөткүчү жана теңсиздик

Мектепке баруунун таза көрсөткүчтөрү (оңдолгон)

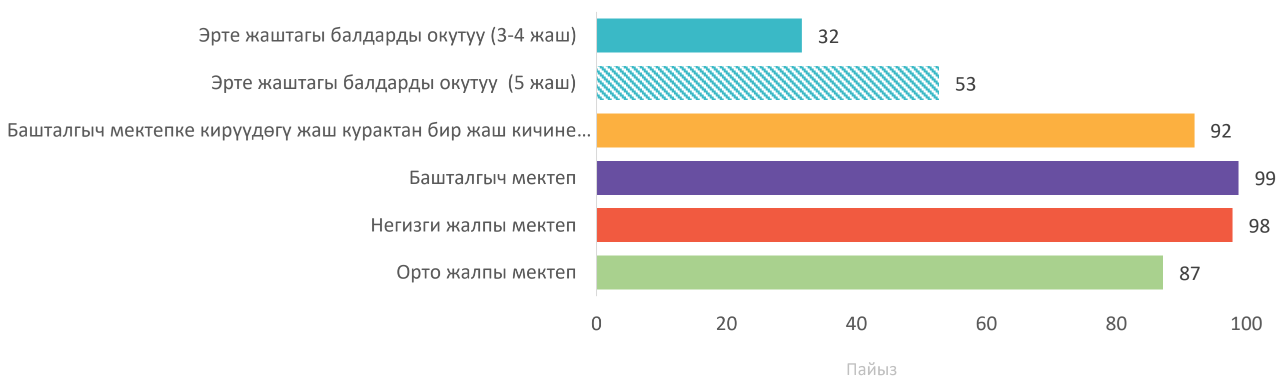

Билим деңгээли боюнча жаш курагына ылайыктуу билим деңгээлине же андан жогорку билимге ээ болгон билим берүү деңгээли үчүн бирдей куракагы балдардын үлүшү.

Эрте жаш курактагы балдарга билим берүү жана уюштурулган окутууга катышуу боюнча теңсиздиктер

Эрте жаш курактагы балдардын билим берүү мекемелерине баруусунун таза көрсөткүчү (3-4 жаш)

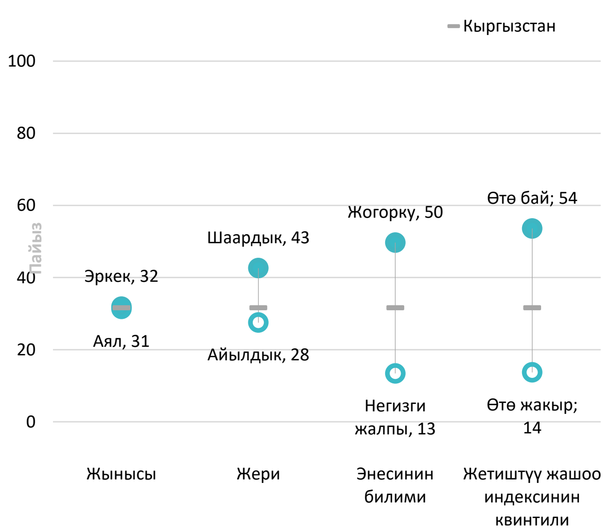

Эрте жашта окутуунун тигил же бул уюштурулган программасына барган 36-59 айлык курактагы балдардын пайыздык үлүшү.

Уюштурулган окутууга катышуу көрсөткүчү (баштапкы мектепке каттоонун расмий жаш курагынан бир жылга кичине жаш курагында): ТӨЦМ 4.2.2

Эрте жаш курагында тигил же бул окутуу программасына же баштапкы мектепке барган тиешелүү жаш курак тобундагы (баштапкы мектепке каттоонун расмий жаш курагынан бир жылга кичине жаш курагында) балдардын пайыздык үлүшү

Мектепке баруунун көрсөткүчүндөгү теңсиздиктер

Башталгыч мектепке баруунун таза коэффициенти (түзөтүлгөн)

Башталгыч, толук эмес же толук эмес орто мектепке барган башталгыч мектеп курагындагы балдардын пайызы (окуу жылынын башына карата)

Толук эмес орто мектепке баруунун таза коэффициенти (түзөтүлгөн)

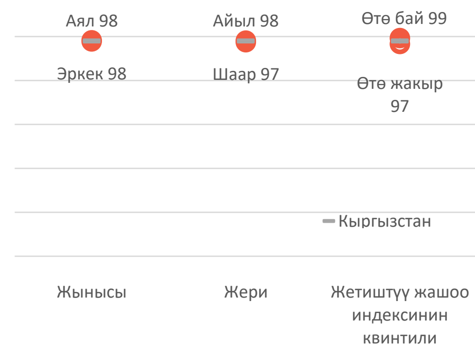

Толук эмес орто мектеп жашындагы (окуу жылынын башына карата) толук эмес орто же андан жогорку билим берүүчү мектептерде окуган балдардын пайызы

Толук орто мектепке баруунун таза коэффициенти (түзөтүлгөн)

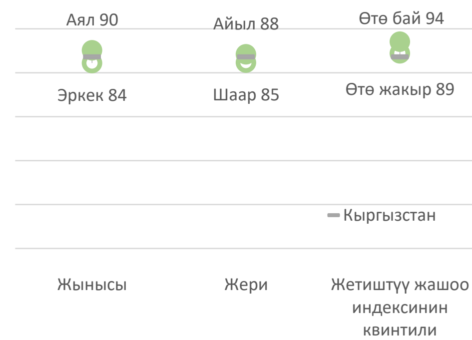

Толук орто мектеп жашындагы (окуу жылынын башына карата) толук орто жана андан жогорку класстарга барууччу балдардын пайызы.

Региондор боюнча мектепке баруунун таза көрсөткүчтөрү(оңдотулган)

	Эрте жаш курактагы балдарга билим берүү		Уюштурулган окутууга катышуу (6 жаш)	Башталгыч мектеп (7-10 жаш)	Негизги жалпы мектеп (11-15 жаш)	Орто жалпы мектеп (16-17 жаш)
	3-4 жаш	3-5 жаш				
Кыргызстан	**32**	**39**	**92**	**99**	**98**	**87**
Облустар						
Баткен	40	48	97	99	98	93
Жалал-Абад	11	19	83	97	96	85
Ысык-Көл	35	37	84	100	98	89
Нарын	58	66	99	99	100	97
Ош	31	39	95	99	98	82
Талас	41	53	98	100	99	92
Чүй	32	38	98	100	98	87
Бишкек шаары	47	47	(88)	100	100	93
Ош шаары	52	57	92	100	98	77
Башка аймактар						
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	35	36	(83)	100	100	92

( ) - көрсөткүчтөр 25-49дан аз өлчөнбөгөн байкоолорго негизделген

Негизги идеялар

- Кенже курактагы (3-4 жаш) балдардын билим алуусун камтуу бир топ эле төмөн бойдон калууда (32%).
- Уюштурулган окутуу программаларына катышуунун жогорку көрсөткүчү (башталгыч мектепке кабыл алуу курагына чейин 1 жыл) - 92% түздү.
- Башталгыч (1-4 кл) жана негизги (5-9-кл) мектепке балдардын келүүсүнүн көрсөткүчтөрү жогору -99% жана 98%.
- Сабакка катышуунун азайышы орто мектептин жогорку классынын деңгээлинде байкалат (10-11 л) - 87 ге чейин%.
- Уюштурулган окутуу программаларына катышуунун жогорку көрсөткүчү Нарын (58%) облусунда, ал эми эң аз Жалал-Абад облусунда (11%) белгиленген.
- Республиканын бардык региондорунда, Жалал-Абад областунан тышкары, башталгыч жана негизги мектепке баруунун жогорку деңгээли байкалат (97%, 96%).

Мектепти аяктоо көрсөткүчтөрү: ТӨЦМ 4.1.2

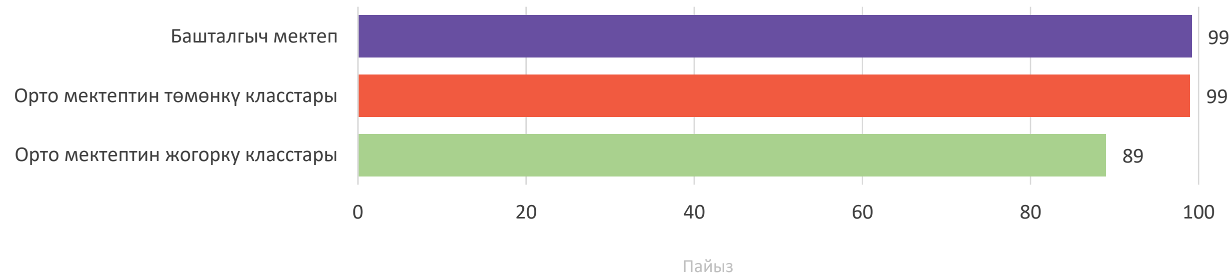

Баштагыч билимди аяктаган баштагыч мектептин акыркы классынын болжолдуу жашынан 3-5 жашка улуу балдардын пайызы.

Мектепти аяктоо көрсөткүчтөрүндөгү теңсиздиктер

Баштагыч мектеп аяктоо коэффициенти

Баштагыч мектептин акыркы классынын болжолдуу жашынан 3–5 жашка улуу балдардын баштагыч билимин аяктаган пайызы.

Негизги жалпы мектеп аяктоо коэффициенти

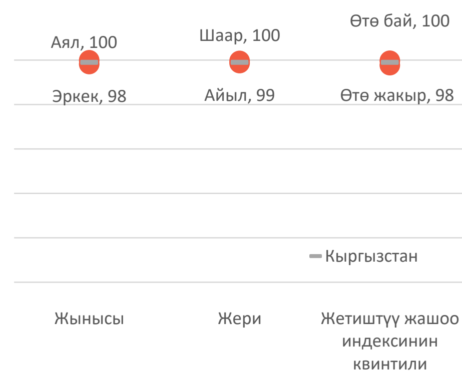

Орто билимдин төмөнку деңгээлин аяктаган, акыркы класска баруунун жазылган жаш курагына караганда 3-5 жашка көп жаштагы балдардын пайыздык үлүшү:

Орто жалпы мектеп аяктоо коэффициенти

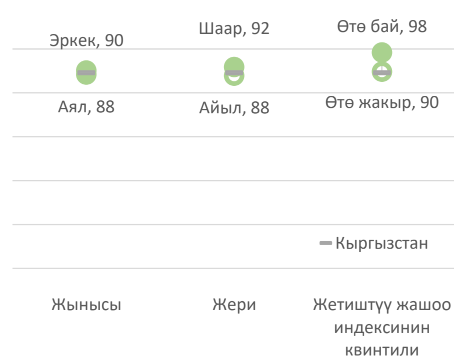

Орто билимдин жогорку деңгээлин аяктаган, акыркы класска баруунун жазылган жаш курагына караганда 3-5 жашка көп жаштагы балдардын пайыздык үлүшү.

Мектепти аяктоонун регионалдык көрсөткүчтөрү

	Баштагыч мектеп (7-10 жаш)	Негизги жалпы мектеп (11-15 жаш)	Орто жалпы мектеп (16-17 жаш)
Кыргызстан	**99**	**99**	**89**
Облустар			
Баткен	100	99	96
Жалал-Абад	98	96	78
Ысык-Көл	100	100	100
Нарын	100	(100)	(97)
Ош	100	100	86
Талас	100	99	97
Чүй	100	100	89
Бишкек шаары	100	100	99
Ош шаары	100	98	90
Башка аймактар			
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	100	100	95

( ) - көрсөткүчтөр 25-49дан аз өлчөнбөгөн байкоолорго негизделген.

Мектепке барбаган балдар көрсөткүчү

Мектепке барбаган балдардын билим берүү деңгээлинин параметрлери

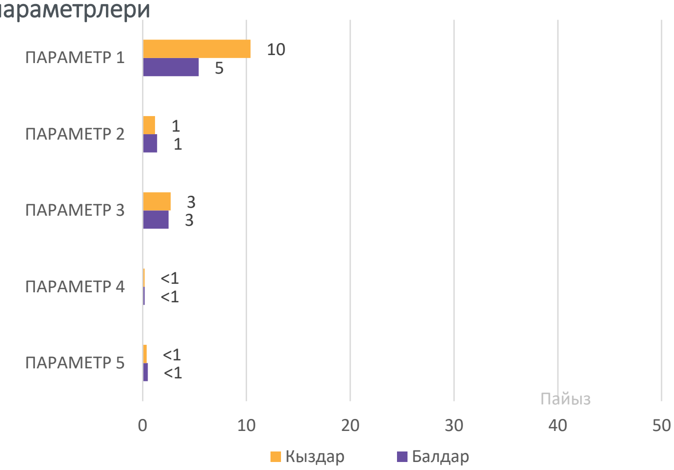

Параметр 1: башталгыч мектеп жашынан бир жашка кичүү балдар эрте билим берүү программасына же башталгыч мектепке барбайт.

Параметр 2: билим берүүнүн эч кандай деңгээлине барбаган башталгыч мектеп жашындагы балдар..

Параметр 3: билим берүүнүн эч кандай деңгээлине барбаган орто мектеп курагындагы балдар.

Параметр 4: башталгыч класстарга барган, бирок окууну таштап кетүү коркунучу бар балдар (2 жаш же андын улуу жаш)

Параметр 5: толук эмес орто мектепте окуган, бирок окуусун таштоо коркунучу бар балдар (2 жаш же андын улуу жаш).

ТӨМ билим берүү боюнча сереп

ТӨМ	көрсөткүч ККИ	Аныктамалар жана эскертүүлөр	Мааниси		
			Башталгыч мектеп	Толук эмес орто мектеп	Толук орто мектеп
4.1.4	LN.8a,b,c	Бүтүрүү көрсөткүчү	99%	99%	89%
4.5.1	LN.5a	Катыштын көрсөткүчтөрү (кыздар/балдар)	1,00	1,01	1,07
4.5.1	LN.5b	Катыштын көрсөткүчтөрү (төмөнкү/жогорку байлык квинтили)	0,99	0,97	0,94
4.5.1	LN.5c	Катыштын көрсөткүчтөрү (айыл/шаардык жер)	1,00	1,01	1,04
			Бардыгы	Балдар	Кыздар
4.2.2	LN.2	Окуу программаларына катышуу деңгээли (расмий башталгыч мектепке кирүү курагына бир жыл калганда	92%	95%	90%

Негизги идеялар

- Башталгыч жана толук эмес орто мектепти бүтүрүү көрсөткүчтөрү 99% түзөт, ал эми жалпы орто мектепти бүтүрүү көрсөткүчү 10 пайыздык пунктка төмөн.
- Жалпы орто мектепти бүтүрүүнүн региондор арасында эң төмөнкү көрсөткүчү Жалал-Абад облусунда (78%) байкалган.
- Орто мектеп жашындагы балдардын 3% негизги жалпы мектепке барбайт жана бул көрсөткүч жалпы орто мектеп үчүн 15% га чейин өсөт.
- Башталгыч жана орто мектеп окуучуларынын 1%га жакыны окууну таштап кетүү коркунучунда.
- Гендердик теңчиликтин индекси (окуучу кыздар менен балдардын катышы) жана жергиликтүү индекс (айыл жана шаардык мектепке баруунун катышы) башталгыч мектептен орто мектепке чейин өсөт.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Билим берүү боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө LN.1.1, LN.1.1.A, LN.1.2, LN.2.3, LN.2.4, LN.2.5, LN.2.6, LN.2.7 жана LN.2.8 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Төрөлүүнү каттоо

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Төрөлүүнүн деңгээлдери

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

unicef for every child

Беш жашка чейинки балдардын төрөлүүсүн каттоо: ТӨМ 16.9.1

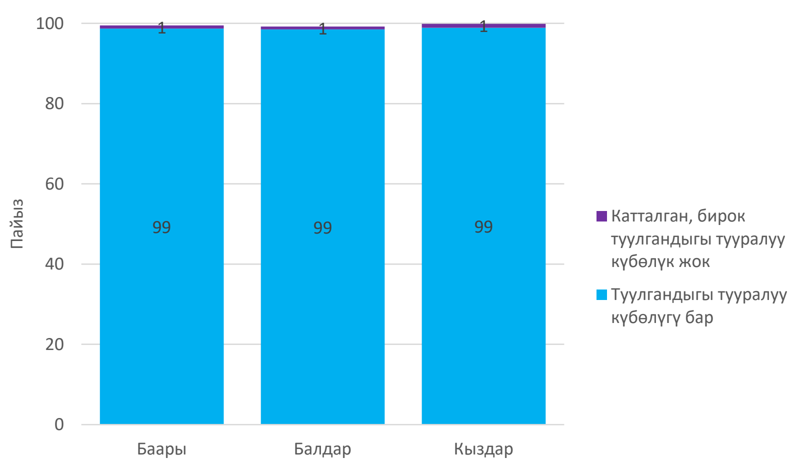

Төрөлгөндүгү катталган жана туулгандаыгы тууралуу күбөлүгү бар 5 жашка чейинки куракттагы балдардын жынысы боюнча пайыздык үлүшү

Туулгандыгын каттоо, жаш курагы боюнча

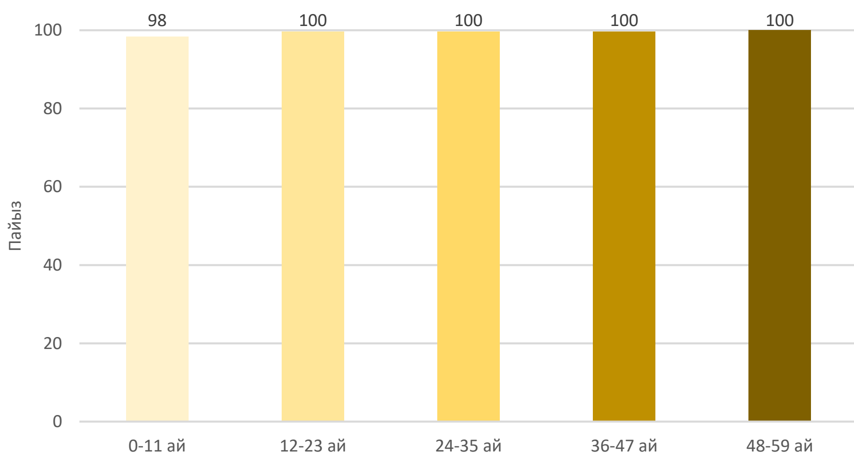

Төрөлгөндүгү катталган 5 жашка чейинки куракттагы балдардын жаш курагы боюнча (ай менен) пайыздык үлүшү

Негизги идеялар

- Кыргызстанда беш жашка чейинки балдардын арасында туулгандыгын каттоонун жогорку деңгээли жогору – 99% жана 1% катталган, бирок күбөлүк жок.
- Катталбаган балдардын эң көп саны 1 жашка чейинки балдардын арасында байкалат(98%), ал беш жылга чейин кыскарды

Төрөлгөндүгүн каттоо: теңсиздиктер

Төрөлгөндүгү катталган 5 жашка чейинки курактагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү

Туулгандыгы тууралуу каттоонун облустар боюнча маалыматы

	Жалпы катталгандар
Кыргызстан	**100**
Облустар	
Баткен	100
Жалал-Абад	99
Ысык-Көл	100
Нарын	100
Ош	100
Талас	100
Чүй	99
Бишкек шаары	99
Ош шаары	100
Башка аймактар	
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	100

Төрөлгөндүгү катталган 5 жашка чейинки курактагы балдардын региондор боюнча пайыздык үлүшү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККKИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККKИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККKИ Кыргызстан, 2023 Төрөлүүнү каттоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө PR.1.1 таблицасынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Балдарды жазалоо

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Балдарды жазалоо

Балдарды жазалоонун түрлөрү

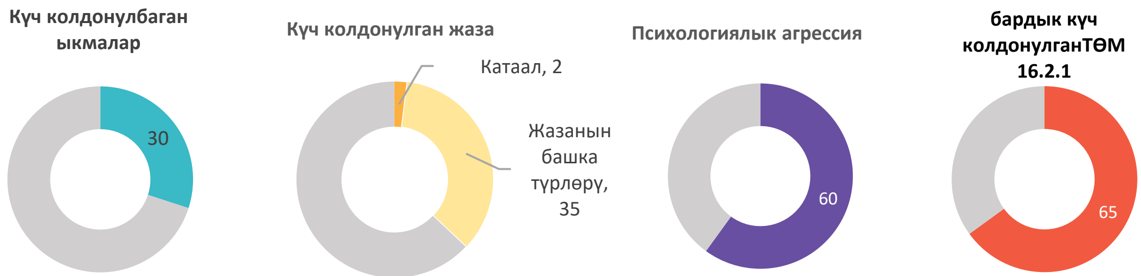

Акыркы айда жазалоога кабылган 1-14 жаштагы балдардын жазанын түрлөрү боюнча пайыздык үлүшү.

Тартипке салуунун күч колдонулган ыкмалары: теңсиздик

Акыркы айда жазалоого кабылган 1-14 жаштагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү.

Күч колдонулган жазалоо: жулкулдатуу, баланы колго / бутка чабуу же уруу, жанбашка же дагы башка дене мүчөлөрүн катуу нерсе менен чабуу, жаакка, башка, кулактарга кол менен уруу же оор жана системалуу түрдө сабоо.

Катаал жазалоо: бети, башына же кулактарга баланы чабуу же баланы катуу жана системалуу уруп-сабоо.

Психологиялык агрессия: балага кыйкыруу, же баланы кемсинткен сөздөр менен атоо, мисалы «жалкоо", "акылсыз" деп.

Каардуу жазалоо: физикалык жазалоо жана / же психологиялык агрессия, кайсы гана түрү болбосун.

Негизги идеялар

- 30% балдарга карата күч колдонулбаган тарбия ыкмалары гана колдонулат. Балдардын 37% күч колдонулган жазага тартылышат, ал эми балдардын 2% катаал дене бой жазага тартылышат.
- Балдардын 60% психологиялык кысымга кабылган.
- Балдардын дээрлик 65% ар кандай зомбулук тарбия методдорун башынан өткөрүшкөн.
- Психологиялык агрессияны дисциплинардык таасирдин бир түрү катары башынан өткөргөн балдардын үлүшү жашы өткөн сайын көбөйөт. Энелердин 7 пайыздык үлүшү, күч колдонулган жаза керек деп эсептейт, ал эми күч колдонулган жазага чалдыккан балдардын үлүшү 65% түздү.

Катуу жаза түрлөрү: жаш курактык структурасы

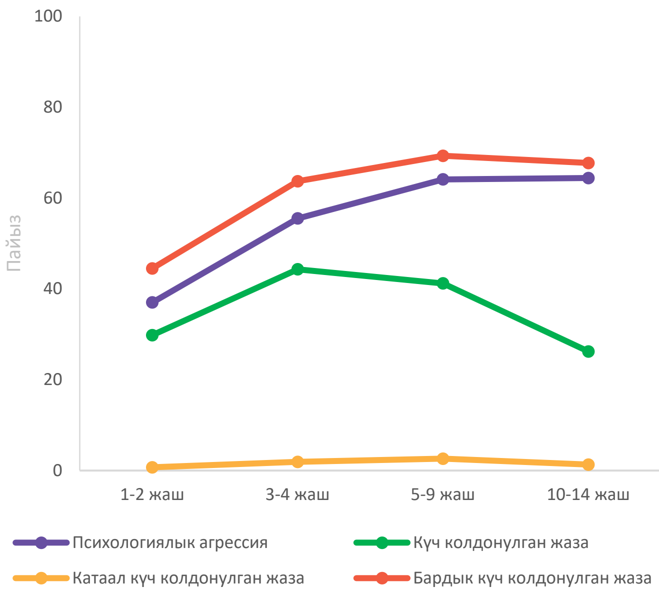

Акыркы айда катуу жазалоога кабылган 1-14 жаштагы балдардын жазанын түрлөрү жана жаш курагы боюнча пайыздык үлүшү.

Күч колдонулган жаза: мамилелер жана тажрыйба

Күч колдонулган жазага болгон мамиле

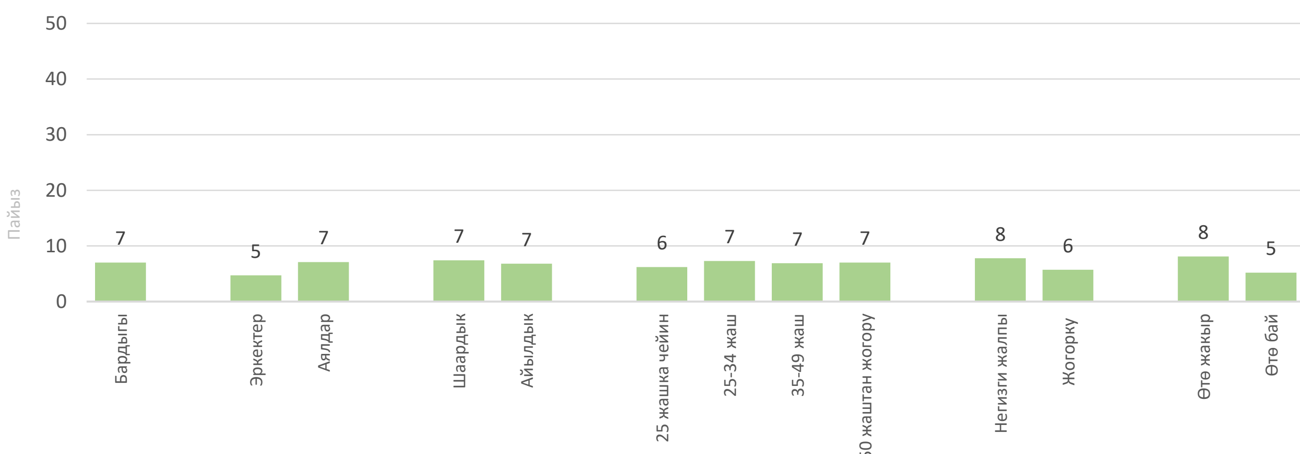

Күч колдонуп жазалоо балдарды тиешелүү түрдө тарбиялоо же окутуу үчүн зарыл деп эсептеген 1-14 жаш курагындагы балдардын энелеринин/аларды баккан адамдардын пайыздык үлүшү.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Балдарды жазалоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө PR.2.1 жана PR.2.2 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Балдар эмгеги

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Балдар эмгеги: деңгээлдер жана бөлүштүрүү

5-17 жаштагы балдардын эмгеги: ТӨМ 8.7.1

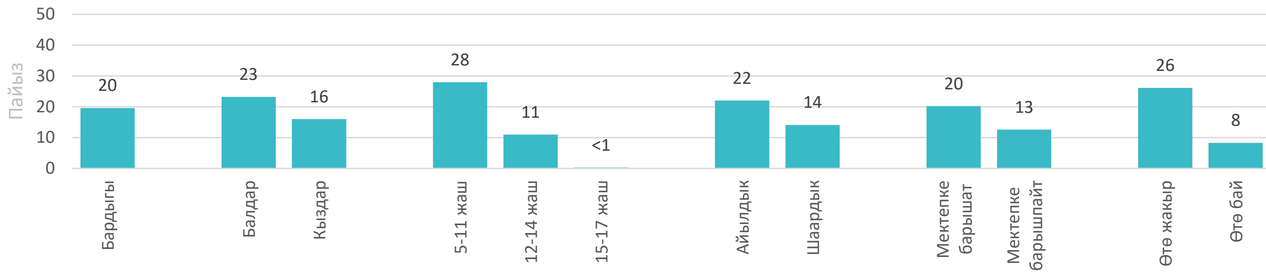

Балдар эмгегине катышкан 5-17 жаш курагындагы балдардын жалпы мүнөздөмөлөр боюнча пайыздык үлүшү.

Балдар эмгегинин түрлөрү

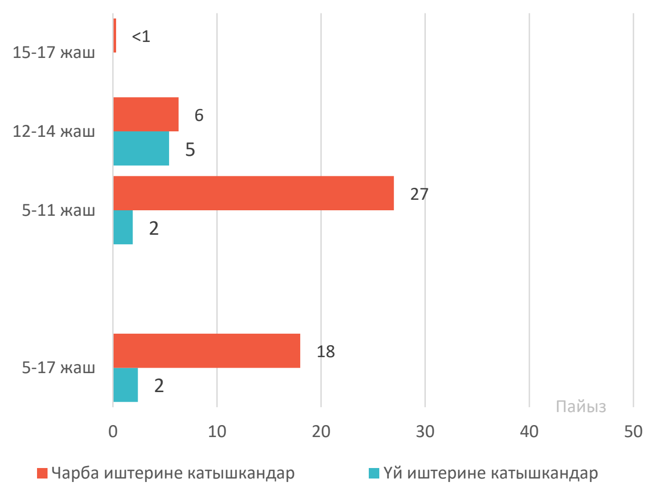

Балдар эмгегине катышкан 5-17 жаш курагындагы балдардын эмгектин түрлөрү жана жаш курагы боюнча пайыздык үлүшү.

Эскертүү. Берилген маалыматтар, балдардын көрсөтүлгөн ишмердүүлүктөргө катышынын аныктамалар аянтчасында берилген жаш курактык чектөөдөн жогору же ошол деңгээлде чагылдырат

Балдардын эмгегин аныктамасы

5-11 жаш: 1 сааттан кем эмес чарбалык иштер, бир апта ичинде төлөнбөгөн чарба-тиричилик жактан 21 сааттык кызмат же зыяндуу эмгек шарттарда.

12-14 жаш: 14 сааттан кем эмес чарбалык иштер, бир апта ичинде төлөнбөгөн чарба-тиричилик жактан 21 сааттык кызмат же зыяндуу эмгек шарттарда.

15-17 жаш: 43 сааттан кем эмес үй жумуштары. Акы төлөнбөгөн турмуш-тиричилик кызматтарынын сааттарынын чеги жок.

Чарбалык ишмердикке үй-чарбасында же үй-бүлөлүк ишканада иштөө, үй-бүлөлүк мүчөлүгү жок адамдын төлөнгөн же төлөнбөгөн иши кирет.
Үй иштерине тамак жасоо, үй тазалоо жана балдарга кам көрүү, ошондой эле отун чогултуу же суу алып келүү кирет.

КККИнин алтынчы раундун ишке ашырууда балдар эмгегинин индикаторунун аныктамасы өзгөргөнүн белгилей кетүү керек. Өзгөртүүлөр үй жумуштары үчүн курактык босоголорду жана кооптуу эмгек шарттарын алып салууну камтыйт. Балдар эмгегинин жалпы концепциясы кооптуу эмгек шарттарын камтыса, ТӨМ отчету үчүн колдонулган балдардын эмгегинин аныктамасы андай эмес.

Негизги идеялар

- Кыргызстанда балдардын 20% ы балдар эмгегине тартылат. Мында балдар эмгегинин таралышы балдардын арасында кыздарга караганда жогору (23%/16%).
- Айыл жеринде жашаган балдар экономикалык иш-аракеттерге шаар жеринде жашаган балдарга караганда 2 эсе көп катышат. Кедейчилик квинтилге кирген үй-бүлөөлөрдүн балдары бай квинтилде турган балдарга салыштырмалуу балдар эмгегине дээрлик 5 эсе көп тартылууда (26%/8%).
- Зыяндуу шарттарда иштөөгө тартылган 15-17 жаштагы балдардын үлүшү башка курактык топторго караганда жогору.
- Зыяндуу шарттарда иштеген балдардын үлүшү кедей квинтилде (20%), ошондой эле айыл жергесинде (18%) иштегендерде жогору. Зыяндуу эмгекке көбүнчө балдар (19%) тартылат.
- Региондор боюнча балдар эмгегинин эң жогорку көрсөткүчү Нарын облусунда (31%), ал эми эң төмөн көрсөткүчү Бишкек шаарында (5%) байкалган.

Балдар эмгеги жөнүндө жана коопту шарттар боюнча теңсиздиктер

Балдар эмгеги: теңсиздик

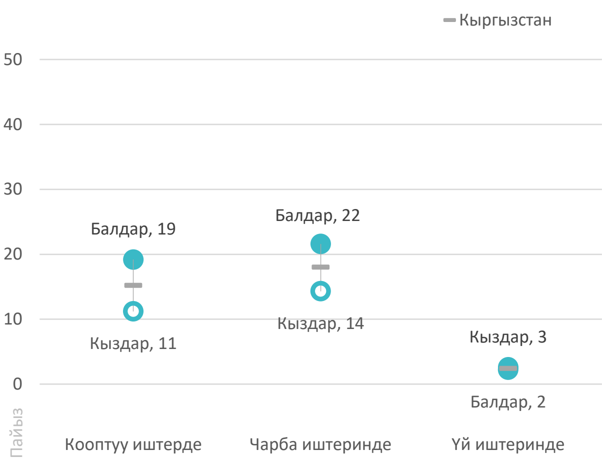

Балдар эмгегине катышкан 5-17 жаш курагындагы балдардын эмгектин түрлөрү жана жынысыгы боюнча пайыздык үлүшү.

Коопту шарттардагы иштер

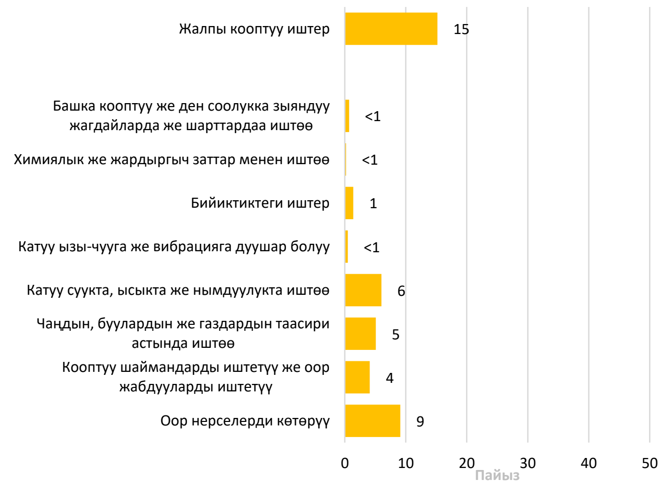

Жалпы мүнөздөмөлөр боюнча коопту шарттарда иштеген 5-17 жаштагы балдардын пайызы.

Жалпы мүнөздөмөсү боюнча иштин коопту түрлөрү

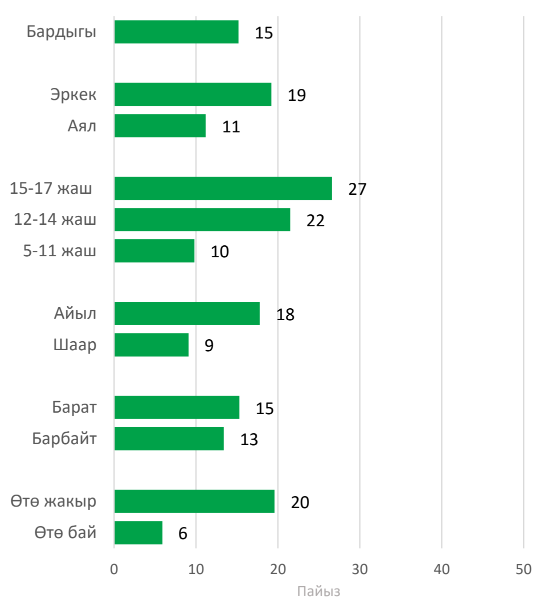

Жалпы мүнөздөмөсү боюнча коопту шарттарда иштеген 5-17 жаштагы балдардын пайызы.

Балдар эмгеги боюнча регионалдык маалыматтар

	Балдар эмгеги, бардыгы
Кыргызстан	**20**
Облустар	
Баткен	21
Жалал-Абад	24
Ысык-Көл	10
Нарын	31
Ош	28
Талас	8
Чүй	14
Бишкек шаары	5
Ош шаары	16
Башка аймактар	
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	5

Балдар эмгегине катышкан 5-17 жаш курагындагы балдардын региондор боюнча пайыздык үлүшү.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Балдар эмгеги боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө PR.3.1, PR.3.2, PR.3.3 жана PR.3.4 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Бала кезинде никеге туруу

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Бала кезинде никеге туруу: деңгээлдер жана бөлүштүрүү

15 жана 18 жашка чейин никеге туруу: ТӨМ 5.3.1

15 жашка чейин жана 18 жашка чейин биринчи жолу үйлөнгөн же никеге турган 20-24 жаштагы аялдардын пайызы
Жогорудагы диаграмма 20 жаштан 24 жашка чейинки аялдарга, анткени бул когорта эрте жашында (жашы жете элек) никеге туруу тобокелдигине дуушар болууну жакында аяктаган, демек булар, бүгүнкү күндөгү эрте жаштагы никелерге жакындатылган сүрөттөмөнү берет. Негизги мүнөздөмөлөрү боюнча бөлүштүрүүнү көрсөткөн төмөнкү диаграммалар 20-49 жаштагы аялдардын толук тобуна тиешелүү.

Аялдар арасында 18 жашка чейинки никеге туруу боюнча маалымат

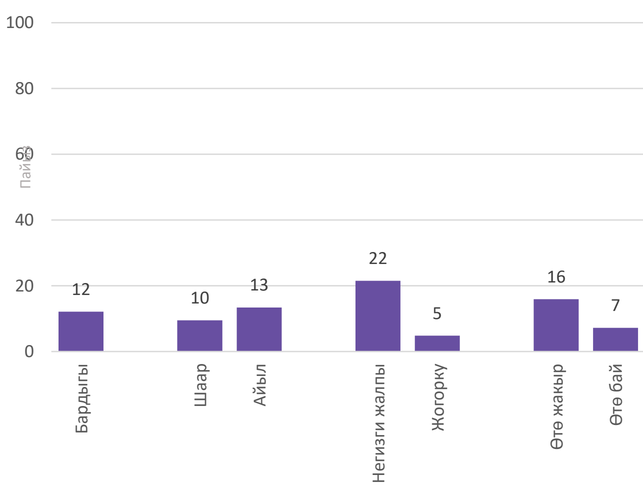

18 жашка чейин расмий же жарандык никеге турган 20–49 жаштагы аялдардын пайызы, облустар, билими жана байлыгы квинтили боюнча

Жубайлардын ортосундагы жаш айырмачылык боюнча маалыматтарды бөлүштүрүү

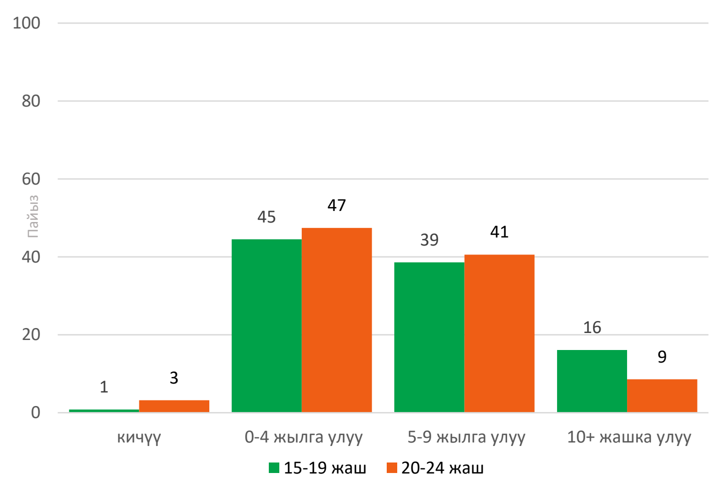

Учурда расмий никеде турган 15-19 жана 20-24 жаштагы аялдардын күйөөлөрү же өнөктөштөрү менен жаш айырмачылыгына жараша пайыздык бөлүштүрүлүшү.

Негизги идеялар

- 20-24 жаш курактагы аялдардын 9% жакыны биринчи жолу 18 жашка чейинки куракта расмий же жарандык никеге турушкан.
- 20-49 жаштагы жана 18 жашка чейинки расмий же жарандык никеге биринчи жолу кирген аялдардын эң көп пайызы айыл жеринде (13%), эң жакыр квинтилде (16%) жана жалпы негизги билими бар аялдарда (22%) кездешет.
- 15-19 жаш курагында турмушка чыккан өспүрүмдөрдүн 16% өзүнөн 10 жана андан жогору жаш улуу болгон өнөктөшкө ээ.

Бала кезинде никеге туруу боюнча региондук маалыматтар

	18 жашка чейин никеге тургандар
Кыргызстан	12
Облустар	
Баткен	11
Жалал-Абад	16
Ысык-Көл	11
Нарын	14
Ош	14
Талас	16
Чүй	11
Бишкек шаары	6
Ош шаары	10
Башка аймактар	
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	9

Никеге биринчи жолу 18 жашка чейин турган, 20-24 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.

18 жаш куракка чейинки нике көп кыздар үчүн реалдуулук болуп саналат. Дүйнөнүн көптөгөн жерлеринде ата-энелер жаш кыздарын каржылык жана коомдук жетишкендикти камсыз кылуу, ошондой эле үй-бүлөнүн каржылык жүгү алынат деген үмүттө жаш кыздарынын никесин кубаттайт. Чыдыгында бала курактагы нике адам укуктарын бузуу болуп саналат, кыздардын өнүгүүшүнө коркунуч туудурат жана көп учурда эрте кош бойлуулукка жана социалдык бөлүнүүгө, жетишээрлик эмес билим алуусуна жана начар кесиптик даярдоого алып келет, бул жакырчылыктын гендердик мүнөзүн күчөтөт. Адам укуктарынын жалпы декларациясы никеге туруунун "эркин жана толук" макулдуулук укугун тааныйт, ошол эле учурда никеге тургандардын биринин жашы турмуштагы жары жөнүндө ойлонулуп-түшүнүлгөн чечим кабыл алуу үчүн ан-сезими жетишерлик жашта болбосо, никеге макулдуулугу "эркин жана толук" деп эсептелиши мүмкүн эмес.

Бала кезиндеги никенин тенденциялары

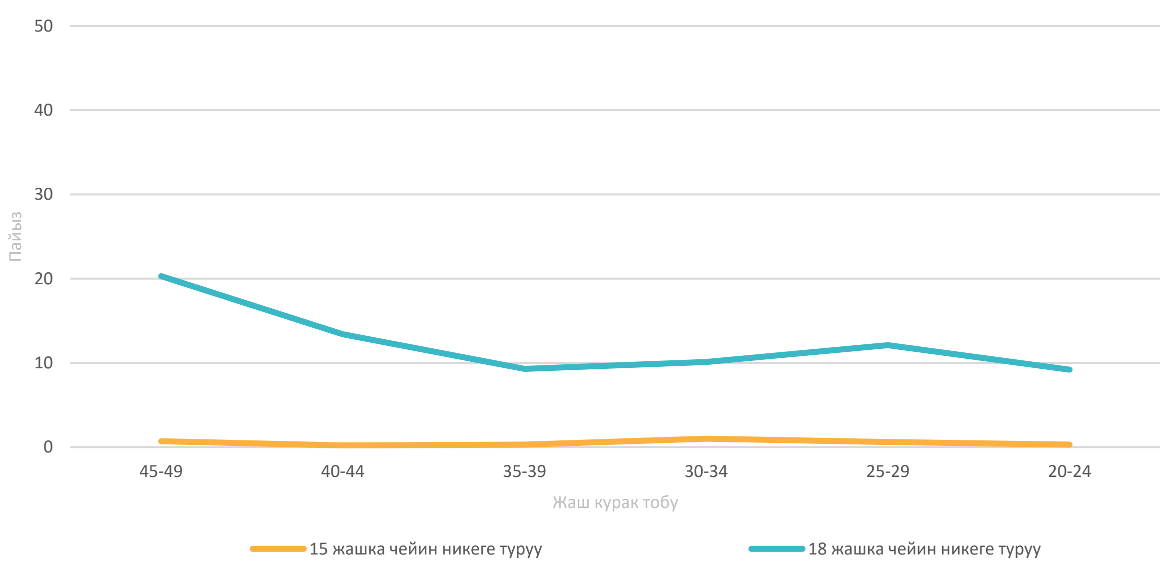

Никеге биринчи жолу 15 жана 18 жашка чейин турган, 20-24 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү, жаш курак тобу боюнча.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Бала кезинде никеге туруу боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө PR.4.1W таблицасынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Караңгыда жалгыз сейилдөө маалында өзүн коопсуз сезүүсү, ТӨМ 16.1.4,

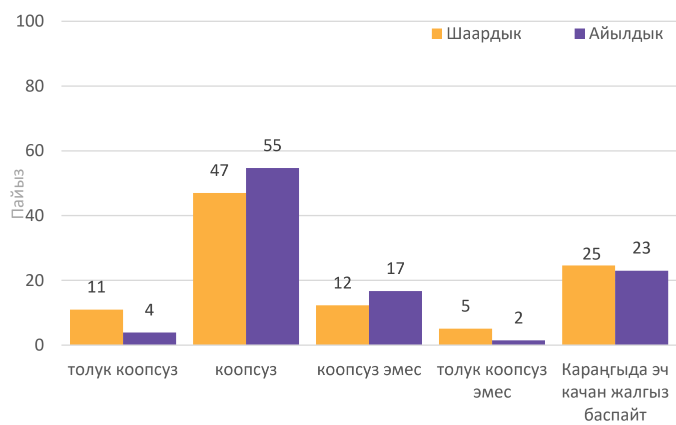

Сутканын түнкү мезгилинде өз районунда бара жатып, өзүн коопсуздукта сезген 15-49 жаш курагындагы аялдардын жашаган жери боюнча пайыздык үлүшү

Караңгыда үйдө жалгыз калганда коопсуз сезүүсү

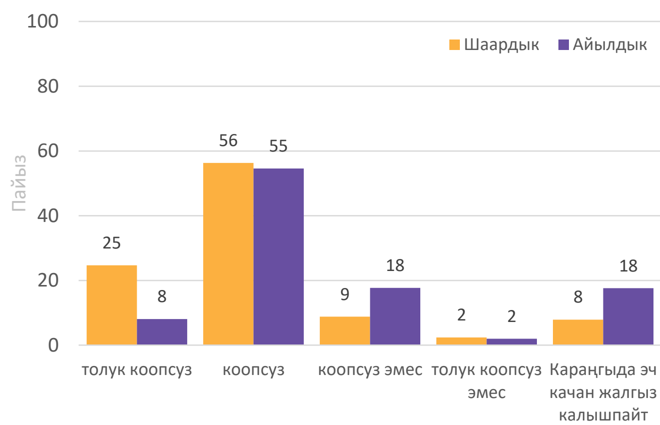

Сутканын түнкү мезгилинде өз үйүндө жалгыз калганда, өзүн коопсуздукта сезген 15-49 жаш курагындагы аялдардынжашаган жери боюнча пайыздык үлүшү

Виктимизация

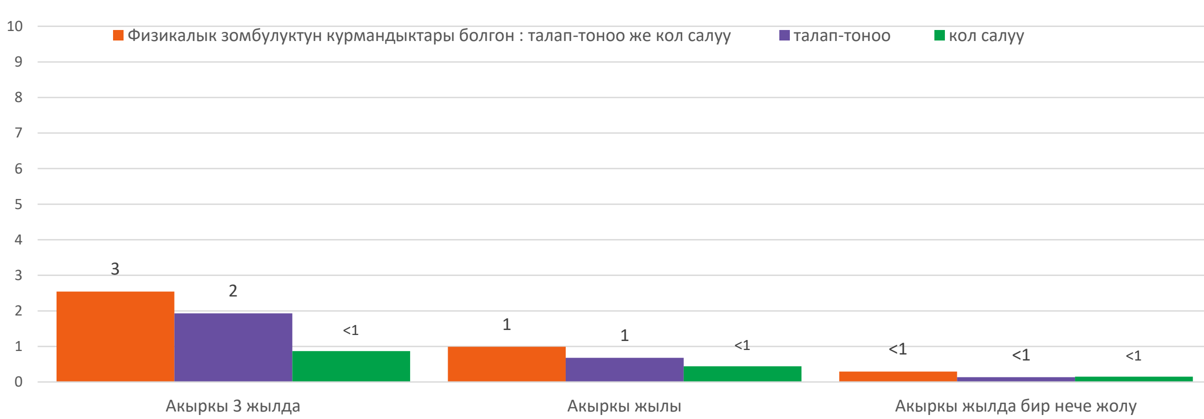

Акыркы 3 жылда, акыркы жылда жана акыркы жылда бир нече жолу талап-тоноонун жана кол салуунун жана тоноонун жана кол салуунун курмандыктары болгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.

Басмырлоо жана кысымга алуу

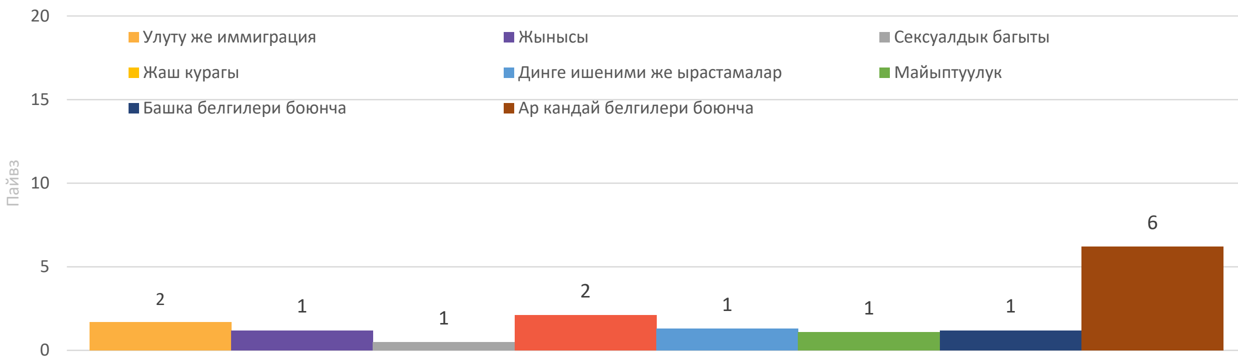

Акыркы 12 айда басмырлоо жана кысымга алууну сезген 15-49 жаш курактагы аялдардын пайыздык үлүшү,

Үйдөгү зомбулукка болгон мамиле

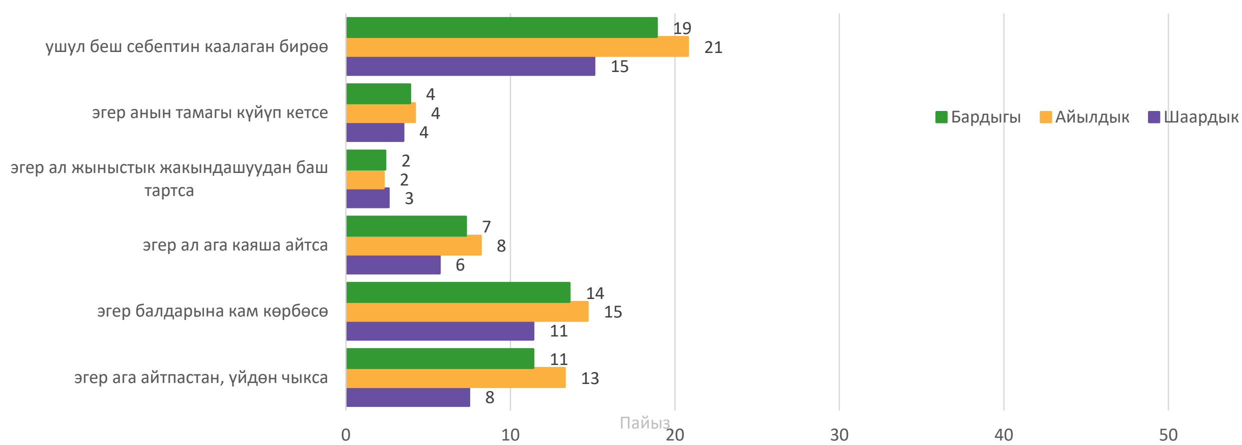

Жогорудагы себептер үчүн күйөөсү аялын сабоого укуктуу деп эсептеген 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.

Негизги идеялар

- 15-49 жаштагы аялдардын 58% өзү жашаган районунда караңгы жалгыз жүрүү коопсуз деп сезишет.
- 15-49 жаштагы аялдардын 69% үйүндө түнкү убакта жалгыз болуу коопсуз деп сезишет.
- Акыркы 3 жыл ичинде 15-49 жаштагы аялдардын 3% ы физикалык зордук-зомбулуктун курмандыгы болушкан: акыркы бир жылда 1% ы тоноого же кол салууга дуушар болушкан.
- 15-49 жаштагы аялдардын 6% ы акыркы 12 айда басмырлоонун же кысым көрсөтүүнүн бардык белгилерин сезишкен.
- 15-49 жаштагы аялдардын 19% бири күйөөсү ошол 5 себептер боюнча аялын сабоого укугу бар деп эсептешет.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККKИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККKИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККKИ Кыргызстан, 2023 Коопзусдук жана коргоо боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө PR.6.1W, PR.7.1W, PR.8.1W **жана** EQ.3.1 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

ЖМК, байланыш жана Интернет

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

unicef for every child

ЖМК колдонуу

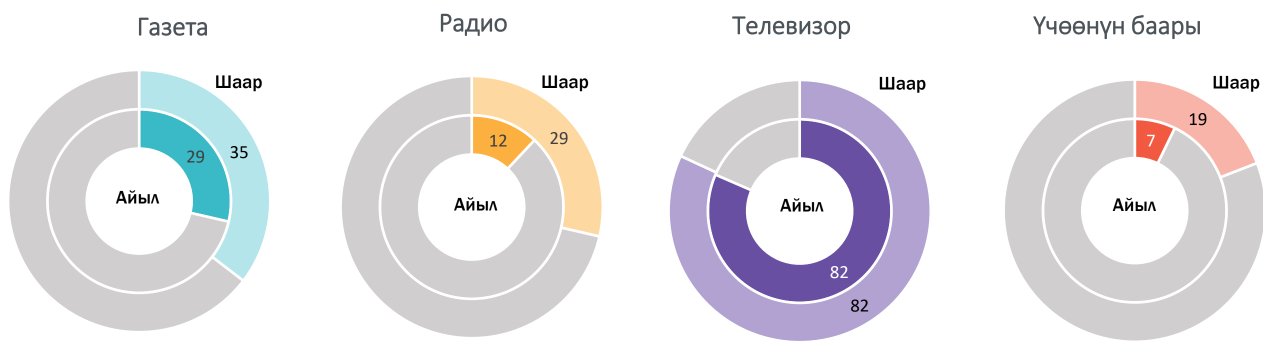

Жумасына минимум бир жолу газета же журнал окуган, радио уккан жана телевизор көргөн 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

ЖМК жеткиликтүүлүгү

Радио, газета жана теле-көрсөтүүлөрдү жума сайын колдонгон аялдар

Радио, газета жана теле-көрсөтүүлөрдү жума сайын колдонгон 15-49 жаштагы аялдардын пайыздык үлүшү

Негизги идеялар

- Бардык массалык маалымат каражаттары менен байланышта болгон 15-49 жаштагы аялдардын пайызы шаарларда (19%), жогорку билимдүү аялдар (20%) жана эң бай квинтилге кирген үй чарбаларында жашагандар (24%).
- Үй чарбаларынын 93% сыналгы, 97% уюлдук телефону жана 86% үйүндө интернет бар.
- Шаарда жашаган аялдар айыл жеринде жашаган аялдарга салыштырмалуу компьютерди (31%) жана интернетти (87%) көбүрөөк колдонушат.
- Акыркы 3 айда аялдардын 19% кеминде 1 жолу компьютер менен иштешкен. Мындай аялдардын эң көп үлүшү Бишкекте жашайт (40%).

Үй чарбалардгагы маалыматтык коммуникациялык технологиялардын **(МКТ)** жана Интернеттин болуусу

	Радио	Телевизор	Стационардык телефон	Уюлдук телефон	Компьютер	Үйүндөгү интернет
Кыргызстан	**7**	**93**	**4**	**97**	**16**	**86**
Облустар						
Баткен	<1	92	2	98	9	88
Жалал-Абад	7	87	3	94	7	78
Ысык-Көл	11	98	2	97	8	79
Нарын	11	96	<1	100	21	96
Ош	3	95	<1	99	12	89
Талас	4	98	2	100	7	70
Чүй	6	92	5	99	27	92
Бишкек шаары	13	98	16	97	26	96
Ош шаары	2	88	2	93	26	72
Башка аймактар						
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	9	96	4	99	28	95

Радио кабылдагыч, телевизор, телефон, компьютер жана Интернет бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

МКТ жана Интернетке ээлик кылуудагы теңсиздиктер

Радиосу бар үй чарбалары

Радиосу бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

Компьютери бар үй чарбалары

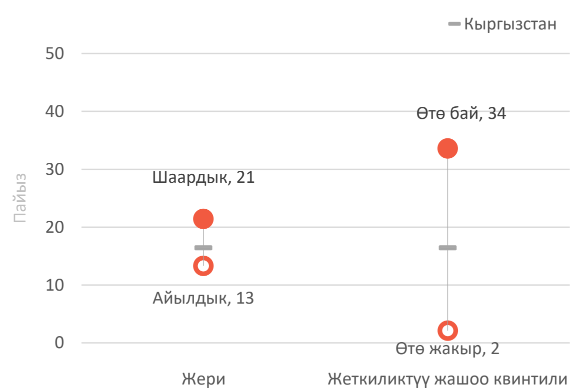

Компьютери бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

Уюлдук телефону бар үй чарбалары

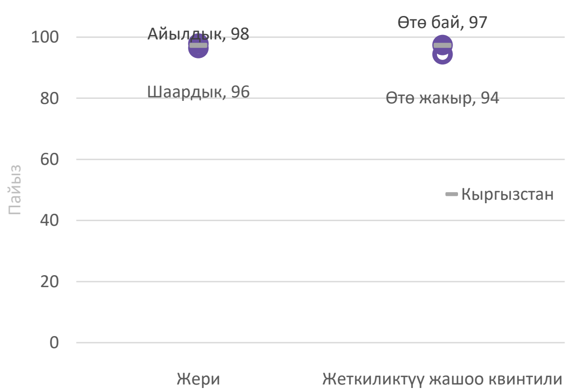

Уюлдук телефону бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

Интернети бар үй чарбалары

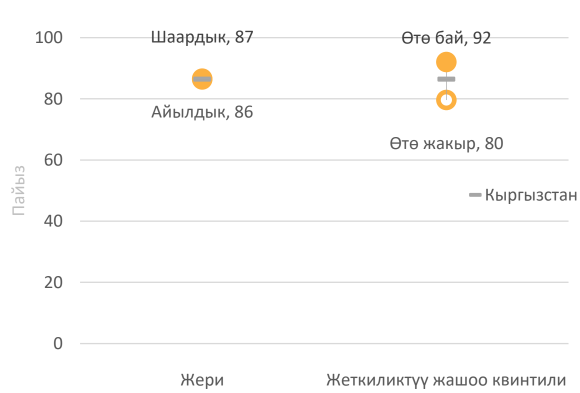

Интернети бар үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

Маалыматтык коммуникациялык технологияларды колдонуу

Компьютерди колдонуу

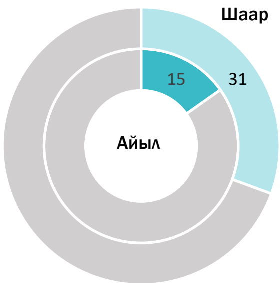

Уюлдук телефонду колдонуу

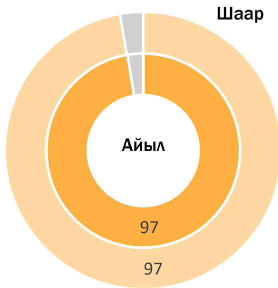

Интернетти колдонуу: ТӨМ 17.8.1

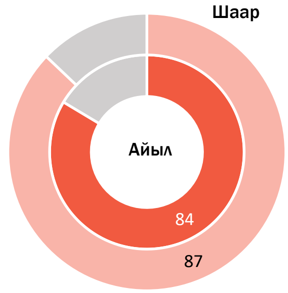

Акыркы 3 айда компьютерди, уюлдук телефонду жана интернетти колдонгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Маалыматтык коммуникациялык технологияларды колдонуудагы теңсиздиктер

Уюлдук телефонду колдонуудагы теңсиздиктер

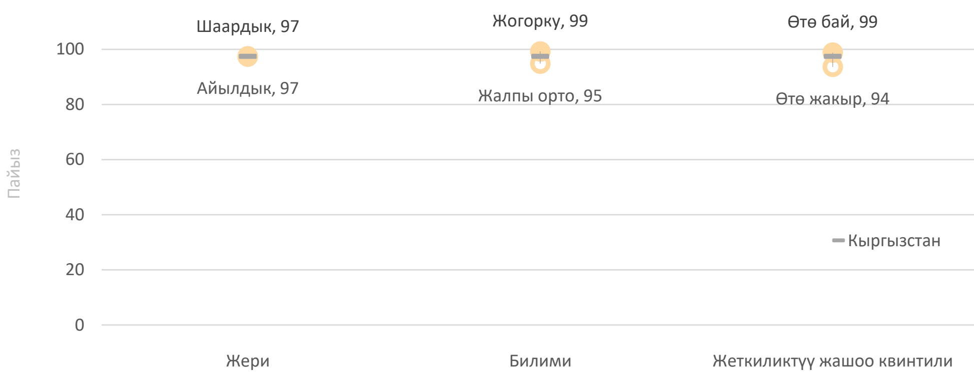

Акыркы 3 айда уюлдук телефонду колдонгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Интернетти колдонуудагы теңсиздиктер: ТӨМ 17.8.1

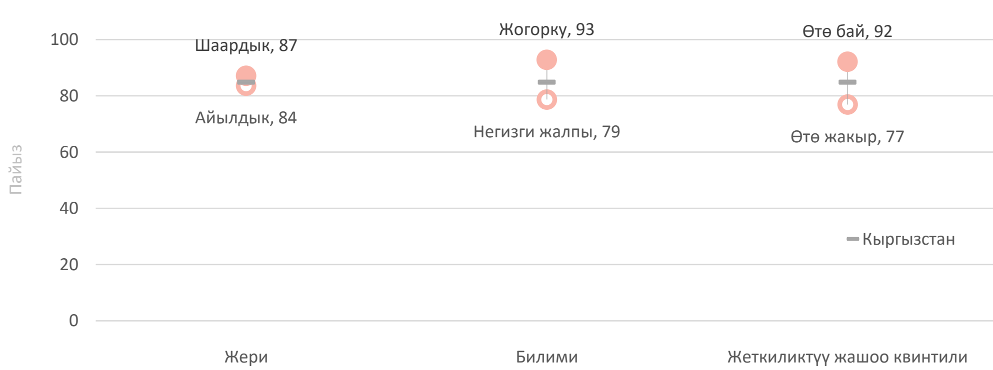

Акыркы 3 айда Интернетти колдонгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Маалыматтык коммуникациялык технологияларды (МТК) колдонуу көндүмдөрү

Атайын компьютердик көндүмдөрү

Акыркы 3 ай ичинде компьютер менен аталган иш-аракеттерди аткарган 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

МТК колдонуу көндүмдөрү боюнча регионалдык маалымат

	Компьютерди колдонуу	Уюлдук телефонду колдонуу	Интернетти колдонуу	МТК менен минимум, 1 иш-аракет
Кыргызстан	**20**	**97**	**85**	**19**
Облустар				
Баткен	10	96	76	8
Жалал-Абад	15	94	72	12
Ысык-Көл	14	98	92	13
Нарын	23	99	95	21
Ош	14	99	80	13
Талас	16	100	88	14
Чүй	24	100	99	22
Бишкек шаары	42	99	88	40
Ош шаары	32	94	90	32
Башка аймактар				
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	28	99	92	28

Акыркы 3 ай ичинде компьютер, уюлдук телефон жана Интернет колдонгон, жана компьютерде минимум бир иш-аракеттерди аткарган аткарган 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККҚИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККҚИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККҚИ Кыргызстан, 2023 ЖМК, байланыш жана Интернет боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө SR.9.1W, SR.9.2, SR.9.3W **жана** SR.9.4W таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Ичүүчү суу, санитария жана гигиена

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Ичүүчү суу, санитария жана гигиенанын базалык кызматтары

Калктын ичүүчү суу, санитария жана гигиена менен камтылуусунун пайыздык үлүшү

Ичүүчү суу тепкичи: Жок дегенде, ичүүчү суунун базалык кызмат көрсөтүүлөр (ТӨМ 1.4.1) суу алууга кеткен убактысы кезекти кошо алганда, эки тарап жол менен 30 мүнөттөн ашпаган шартта болсо жакшыртылган булактан болуп саналат. Ичүүчү суунун жакшыртылган булактары - бул өзүнүн түзүм жаратылышы боюнча жана конструкцисы боюнча коопсуз сууну жеткирүү потенциалына ээ болгондор жана төмөнкүлөрдү камтыйт: суу-түтүктөгү суу, бургулоодон чыккан суу же түтүк кудуктар, корголгон казылган кудуктар, корголгон булактар, жаан суусу жана топтомдолгон же жеткирилген суу. Чектелген булак жакшыртылган булактарга кирет, эгер ага чейинки аралык эки тарап жол менен 30 мүнөттөн ашык убакыт сарпталса. Жакшыртылган эмес булактарга корголбогон казылган кудуктар жана корголбогон булактар кирет. Кызматтын жоктугу дарыялардан, көлдөрдөн же ирригациялык каналдар сыяктуу жер үстүндөгү суулардан суу алууга кирет.

Санитария тепкичи: Жок дегенде, санитариянын базалык кызмат көрсөтүүлөр (ТӨМ 1.4.1) жакшыртылган каражаттарын пайдаланууга кирет, эгер алар башка үй-чарбалары менен бөлүштүрүлбөсө. Санитариянын жакшыртылган каражаттары – адамдын үчүн арналган гигиеналык бөлүмүндө керектелген каражаттары жана өзүнө төмөнкүлөрдү камтыйт: жууп кетчү суусу менен канализация системасына кошулган даараткана, септикалык сыйымдуулугу же таштандыга казылган чуңкур; аба алмашып турууучу жакшыртылган чуңкур, компост даараткаланалары же төшөндүсү бар таштанды чуңкурлары. **Чектелген** санитария кызматы башка үй чарбалары менен бөлүштүрүлгөн жакшыртылган каражатка кирет. Санитариянын **жакшыртылган эмес** каражаттары жууп кетчү суусу ачык түтүккө, төшөндүсү жок таштанды чуңкурларына кошулган даараткааналарды камтышат. **Кызмат көрсөтүү жоктугуна** муктаждыктарын ачык жерде жасоо кирет.

Гигиена тепкичи: Гигиенанын базалык кызмат көрсөтүүлөр (ТӨМ 1.4.1 и ТӨМ 6.2.1) самын жана суу менен кол жуучу жайларга жеткиликтүүлүгү кирет. Колду жууш үчүн жайлар туруктуу же мобилдүү болушу мүмкүн жана өзүнө төмөнкүлөрдү камтыйт: суу түтүктөгү суусу менен раковина, краны менен чакалар, бут тепкеги менен суу түтүгү жана колду жууш үчүн керектелген кумура же чөйчөк. Самынга суюк самын, майдалган жуучу каражаты жана самындалган суу камтылган, бирок күл, ылай, кум же башка каражаттар кол жуу үчүн самынга камтылбайт. Гигиена боюнча **чектелген** кызмат суу жана (же) самын жок жайлар болуп саналат. Андай жердин жоктугу үй чарба бөлмөлөрүндө кол жуучу жайдын жок экенин билдирет.

Негизги идеялар

- Республика боюнча калктын 96% негизги ичүүчү суу менен, 98% негизги санитария жана 96% негизги гигиена менен камсыз болгон.
- Шаар жана айыл жеринин ортосунда негизги ичүүчү сууга жетүүдө ажырым бар (100% /94%).
- Ичүүчү суунун жакшыртылган булактарына жеткиликтүүлүк Бишкек шаарында эң жакшы (100%), ал эми Баткен облусунда эң төмөнкү (82%) болду.
- Айыл калкынын 16% күн сайын суу чогултууга 30 мүнөткө чейин убакыт коротот.
- 2/3 учурларда суу чогултуу үчүн аялдар жана кыздар жоопту.
- Шаарларда борборлоштурулган канализацияга жетүү (51%) айыл жерине караганда бир канча жогору (6%), бирок жакшыртылган санитардык жабдыктары бар калктын үлүшү 99%ды түзөт.
- Аялдардын 81%ы үйүндө жуунуу жана кийим алмаштыруу үчүн жеке жайга жана тиешелүү материалдарга мүмкүнчүлүгү бар. Бул үлүш шаар калкынын арасында жана эң бай квинтилде жогору.
- 15-19 жаштагы өспүрүм кыздардын 15% этек киринин айынан коомдук иштерге, окууга жана жумушка катышкан эмес.

Базалык шарттардын теңсиздиги

Базалык ичүүчү суу

Калктын базалык ичүүчү суунун шарттарын колдонуусунун базалык мүнөздөмөлөр боюнча боюнча пайыздык үлүшү

Базалык санитария

Калктын базалык санитариянын шарттарын колдонуусунун базалык мүнөздөмөлөр боюнча боюнча пайыздык үлүшү

Базалык гигиена

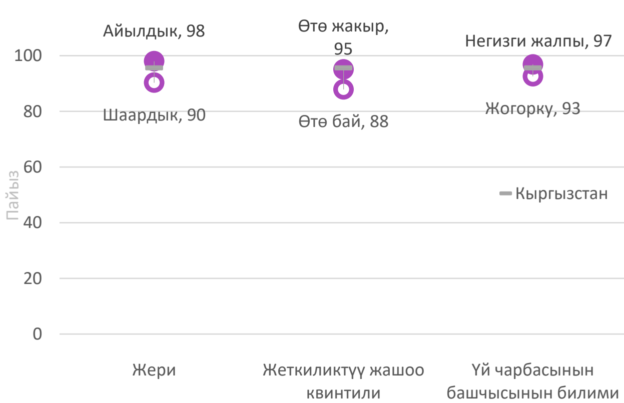

Калктын базалык гигиенанын шарттарын колдонуусунун базалык мүнөздөмөлөр боюнча боюнча пайыздык үлүшү

Базалык шарттар тууралуу регионалдык маалымат

	Ичүүчү суу	Санитария	Гигиена
Кыргызстан	**96**	**98**	**96**
Облустар			
Баткен	82	95	97
Жалал-Абад	92	99	98
Ысык-Көл	97	100	99
Нарын	98	99	100
Ош	98	99	97
Талас	100	100	97
Чүй	99	99	99
Бишкек шаары	100	96	81
Ош шаары	98	100	86
Башка аймактар			
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	100	94	93

Калктын ичүүчү суу, санитария жана гигиена менен камтылуусунун региондор боюнча пайыздык үлүшү

Суунун жана санитария каражаттарынын жеткиликтүүлүгү

Суу алуу үчүн убакыт

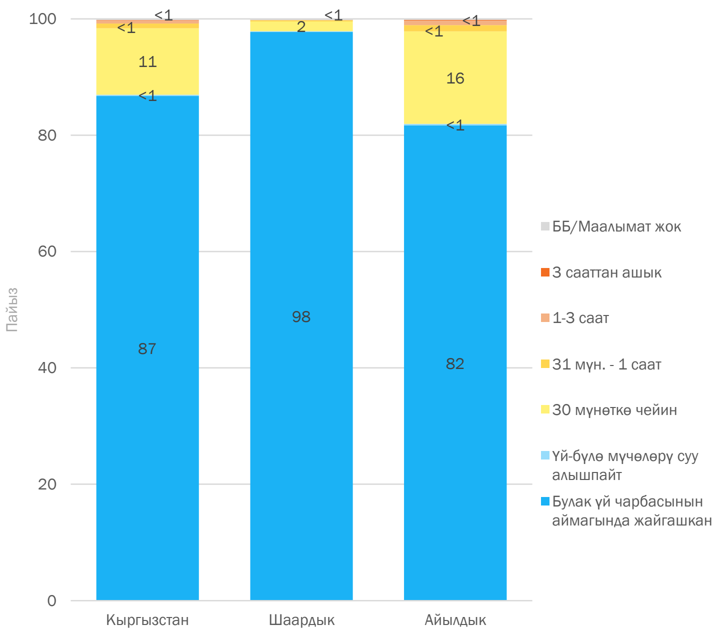

Суу алган адам адатта ага сарптаган орточо убактысы

Сууну алган адамдар

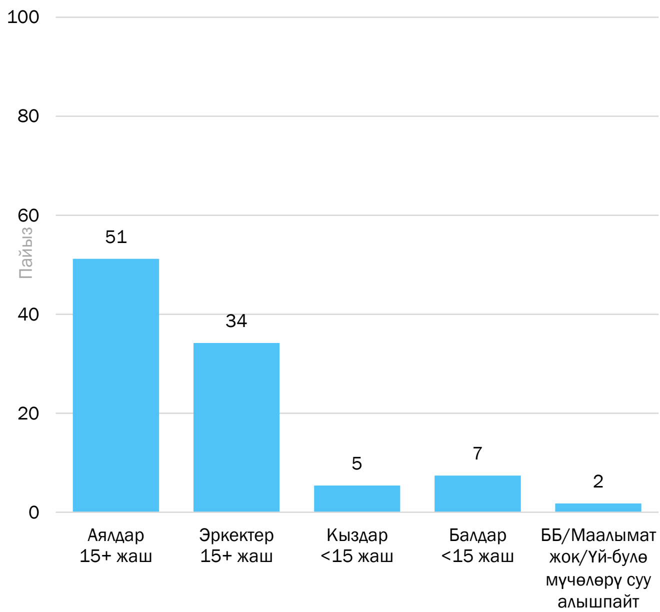

Ичүүчү сунунун булагы үй чарбасынын аймагында болбогон үй чарбасына колдонулган ичүүчү сууну алган адамдар боюнча бөлүштүрүү

Жалпы санитария

Шаарлардагы жалпы санитария

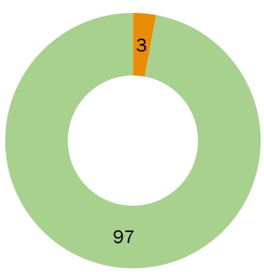

Айыл жериндеги жалпы санитария

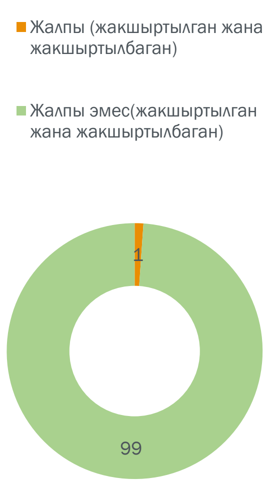

Жашаган жеринде санитардык кызматтарды колдонгон калктын пайызы

Ичүүчү сууга жеткиликтүүлүк

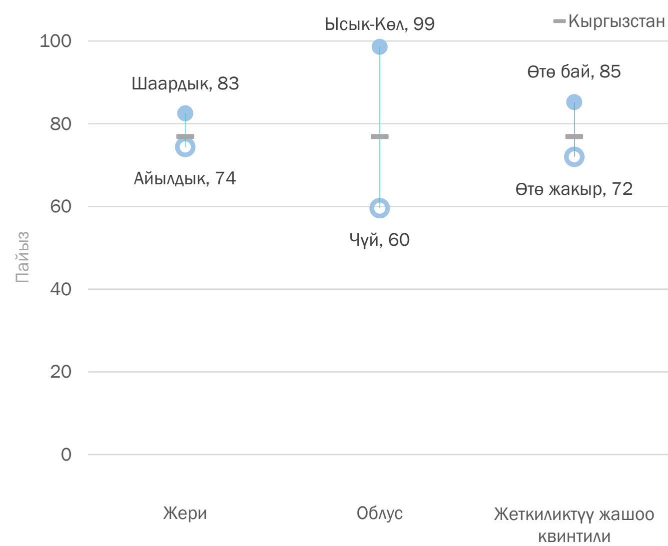

Суу булагы керек болгон учурда жеткиликтүү болгон үй чарба мүчөлөрүнүн пайыздык үлүшү

Санитариянын коопсуз шарттары: ТӨМ 6.2.1

Санитардык-гигиеналык түзүлүштөрдүн типтери

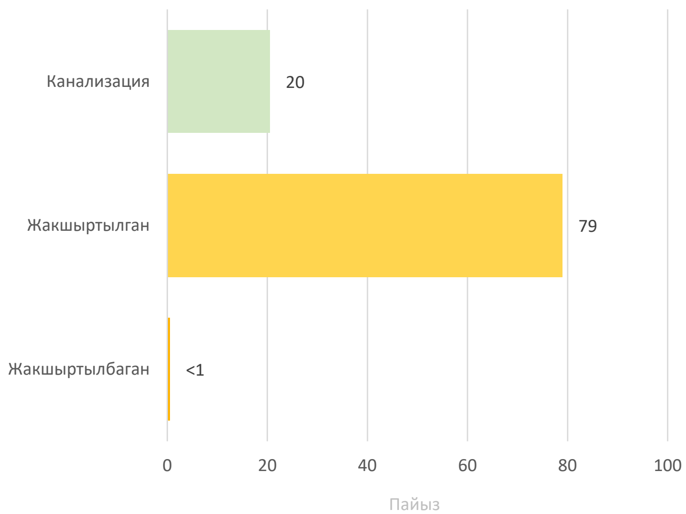

Санитариянын типтери, санитария каражаттарынын чогултулуп жок кылуу типтери боюнча калктын пайыздык үлушү
Канализацияларга "канализация системасына төгүү/агызуу" жана "ДКга агызуу" кирет
Жериндеги санитарияга «септикалык резервуарга агызуу/төгүү», «чуңкурга агызуу», «жакшыртылган желдетилүүчү чуңкур», «жабылган чуңкур» жана «компосттук дааратканa» кирет.

Санитардык-гигиеналык түзүлүштөрдүн типтери региондор боюнча

	Канализа ция	Төшөмө бар казылган аң
Кыргызстан	**20**	**79**
Облустар		
Баткен	11	86
Жалал-Абад	9	91
Ысык-Көл	13	87
Нарын	9	91
Ош	2	98
Талас	6	94
Чүй	25	74
Бишкек шаары	81	19
Ош шаары	49	51
Башка аймактар		
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	44	56

Калктын канализацияга кошулган жана кошулбаган дааратканaнын региондор боюнча пайыздык үлушү

Санитария шарттарын уюштуруу

Заңдоолорду жок кылуу

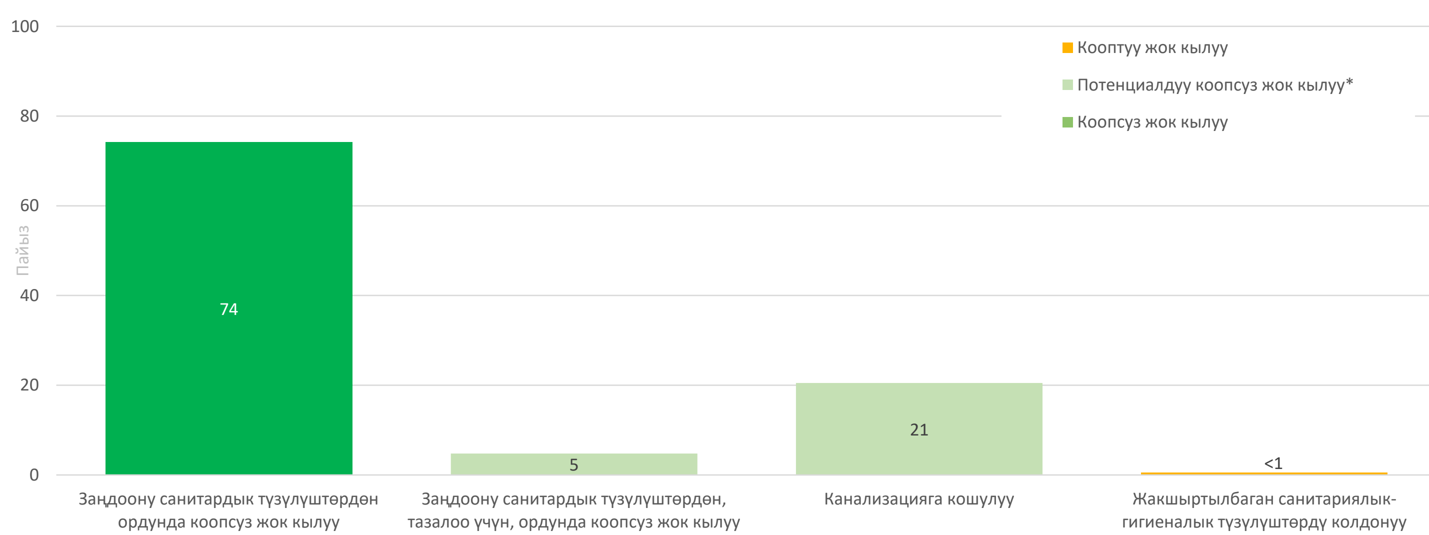

Турмуш-тиричилик-санитариялык объектилерден чыккан калдыктарды жок кылууну уюштуруу боюнча калктын пайызы.
*Агынды суулар коопсуз тазаланып жатканын аныктоо үчүн зарыл болгон кошумча маалымат..

Санитариянын коопсуз шарттары бул ТӨМ үчүн амбициялуу жаңы баскыч жана 6.2. максаты үчүн көрсөткүч болуп саналат. Санитариянын коопсуз шарттары – башка үйчарбалары менен чогуу колдонулбаган, жакшыртылган санитардык-техникалык жабдыктар жана андагы заң кылуулар коопсуз шарттарда ордунда жок кылынган же болбосо башка жерге алып чыгарып ал жакта иштетилген каражаттар. КККИ сурамжылоосунда заң кылуунун иштетүүсү тууралуу маалыматтар жыйналды. Заң кылуулар башка жакка чыгарылган(канализация, иштетүү үчүн алып чыгуу) үй-чарбалары үчүн, заңды коопсуз шарттарда уюштурулган ташып чыгуу жана иштетүүлөрдүн үлушүн эсептеп чыгуу үчүн кошумча маалымат талап кылынат.

Менструация убагындагы гигиена

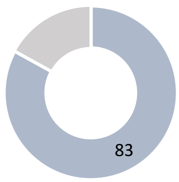

Үйүндө өзүнчө жуунуу жана кийим алмаштыруу мүмкүнчүлүгү бар аялдар

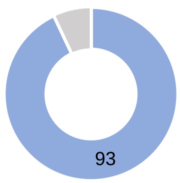

Тиешелүү гигиеналык каражаттары бар аялдар

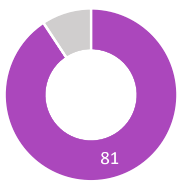

Тиешелүү гигиеналык каражаттарды колдонгон жана үйүндө өзүнчө жуунуу жана кийим алмаштыруу мүмкүнчүлүгү бар аялдар

Акыркы 12 айда менструациясы болгондугун, менструация учурунда гигиеналык каражаттарды колдонгон жана үйүндө болгон учурда өз алдынча жууну жана кийинүү мүмкүнчүлүгү болгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Тиешелүү гигиеналык каражаттарды колдонууда жана үйдө өзүнчө жуунуу жана кийим алмаштыруу мүмкүнчүлүгүндөгү теңсиздик

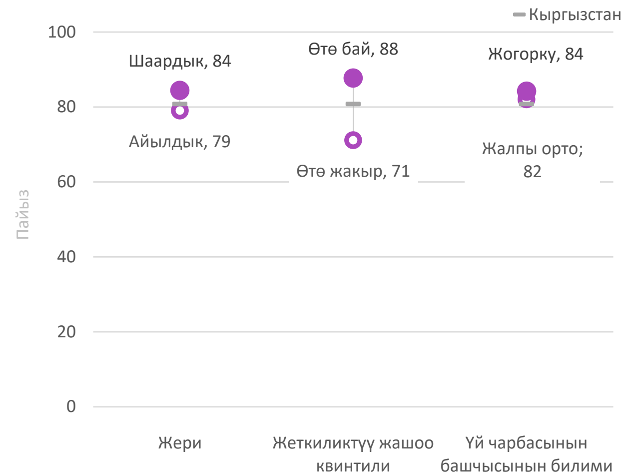

Акыркы 12 айда менструациясы болгондугун, менструация учурунда гигиеналык каражаттарды колдонгон жана үйүндө болгон учурда өз алдынча жууну жана кийинүү мүмкүнчүлүгү болгон 15-49 жаш курагындагы аялдардын жашаган жери, жеткиликтүү жашоо квинтили жана билими боюнча пайыздык үлүшү

Менструация убагында обочолонтуу

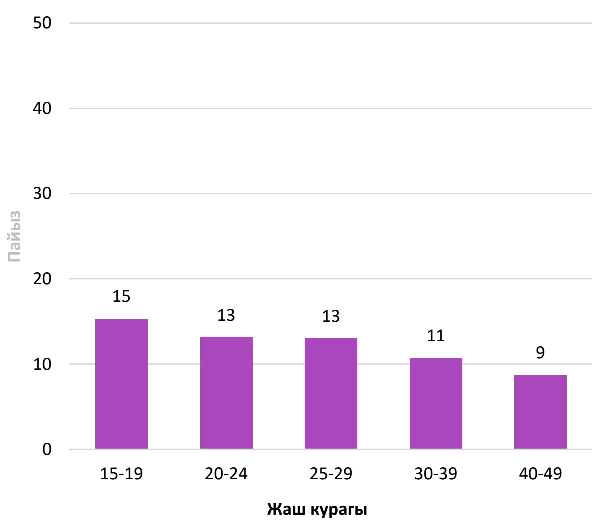

Акыркы 12 айда менструациясы болгон, коомдук иш-чараларга, окуу жайларына же акыркы менструация учурунда ишке барбагандыгын кабарлаган 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Менструация убагында обочолонтуу, аркандай мүнөздөмөлөр боюнча

Акыркы 12 айда менструациясы болгон, коомдук иш-чараларга, окуу жайларына же акыркы менструация учурунда ишке барбагандыгын кабарлаган 15-49 жаш курагындагы аялдардын жашаган жери, жеткиликтүү жашоо квинтили жана билими боюнча пайыздык үлүшү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККСИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККСИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, ККСИ Кыргызстан, 2023 Ичүүчү суу, санитария жана гигиена – WASH боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө WS.1.1 – WS.4.2 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Суу, санитария жана гигиена боюнча ДСУ/ЮНИСЕФтин Биргелешкен Мониторинг Программасынын (JMP) индикаторлордун аныктамалары жана ыкмалары жөнүндө көбүрөөк маалымат алуу үчүн washdata.org сайтына кириңиз.

Кыргызстан
2023

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Үй чарбаларда энергияны колдонуу

Мештин/плитанын түрү жана отундун түрлөрү

Үй чарбасы тамак даярдоо үчүн колдонгон мештин/плитанын түрү

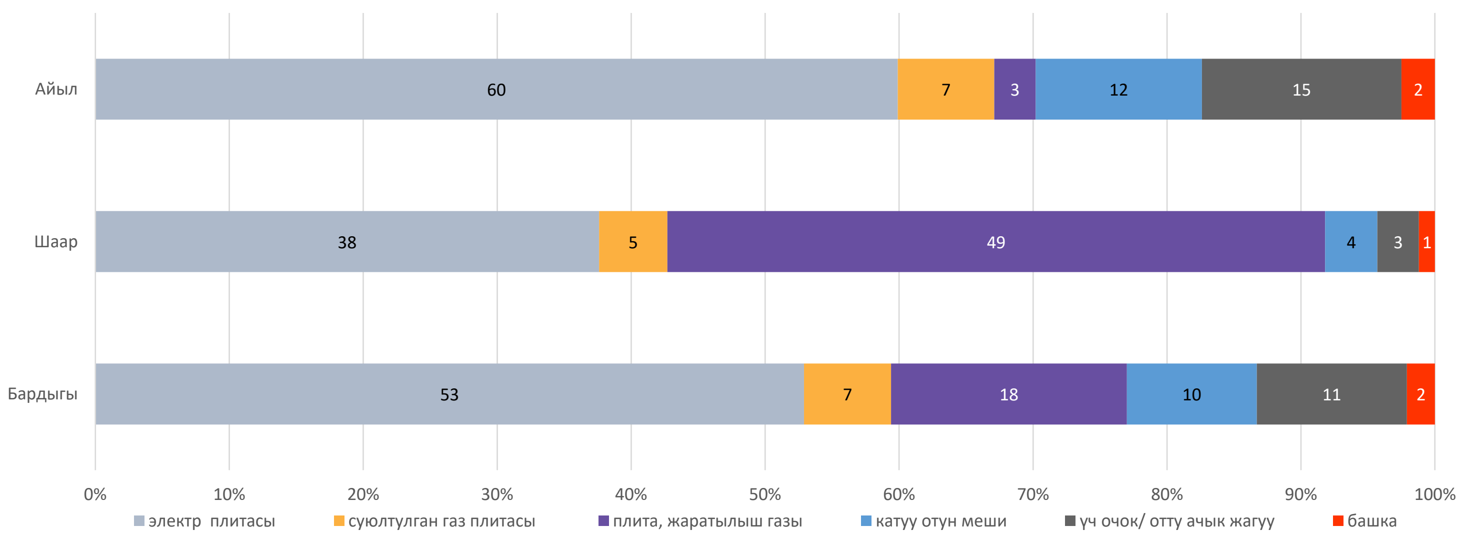

Үй чарбалардын тамак бышыруу үчүн колдонгон мештин/плитанын түрү боюнча пайыздык бөлүштүрүлүшү

Үй жылытуу үчүн колдонулган отундун түрү

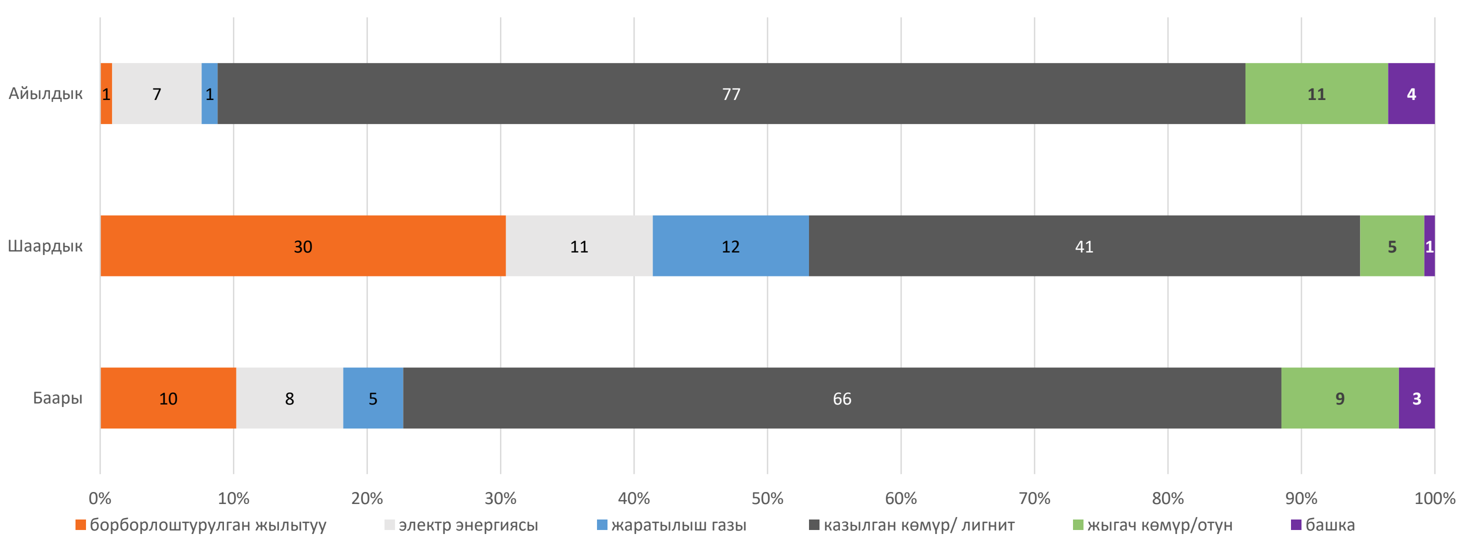

Үй чарбаларынын үйдү жылытуу үчүн пайдаланган отундун түрлөрү боюнча пайыздык бөлүштүрүлүшү

Үй чарбаларда жарык үчүн колдонулган отундун түрлөрү.

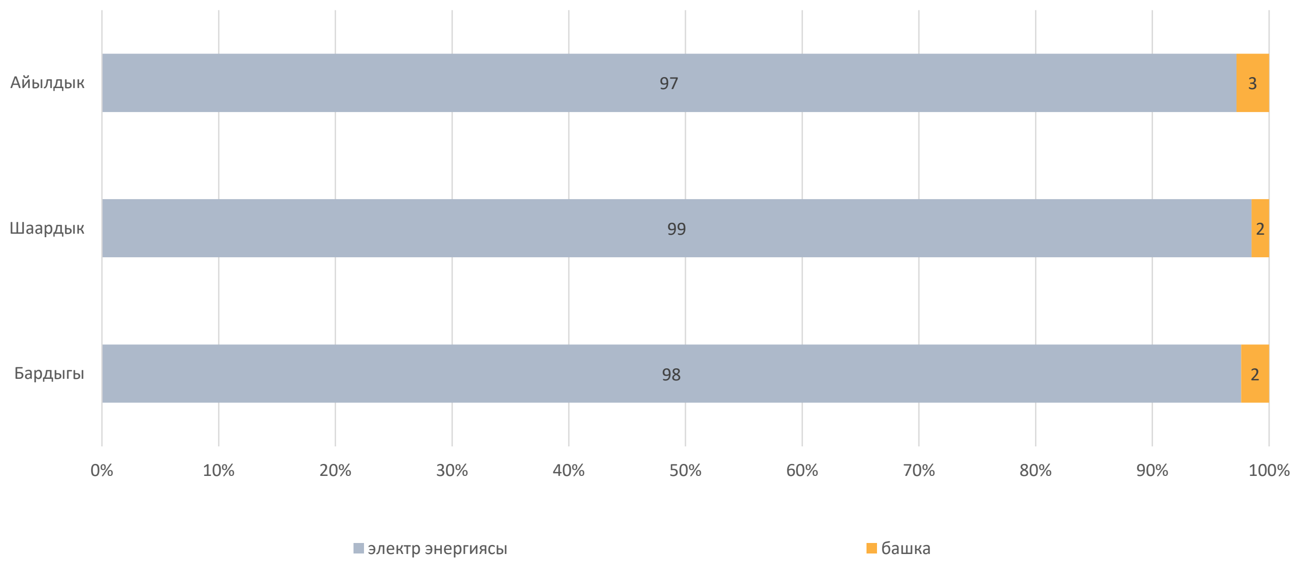

Үй чарбаларда жарык үчүн колдонулган отундун түрлөрү боюнча пайыздык бөлүштүрүү

Жасаган жери боюнча, айлана-чөйрөнү булгоочу отундун түрлөрү жана тамак-аш даярдоо үчүн технологияларды колдонуу

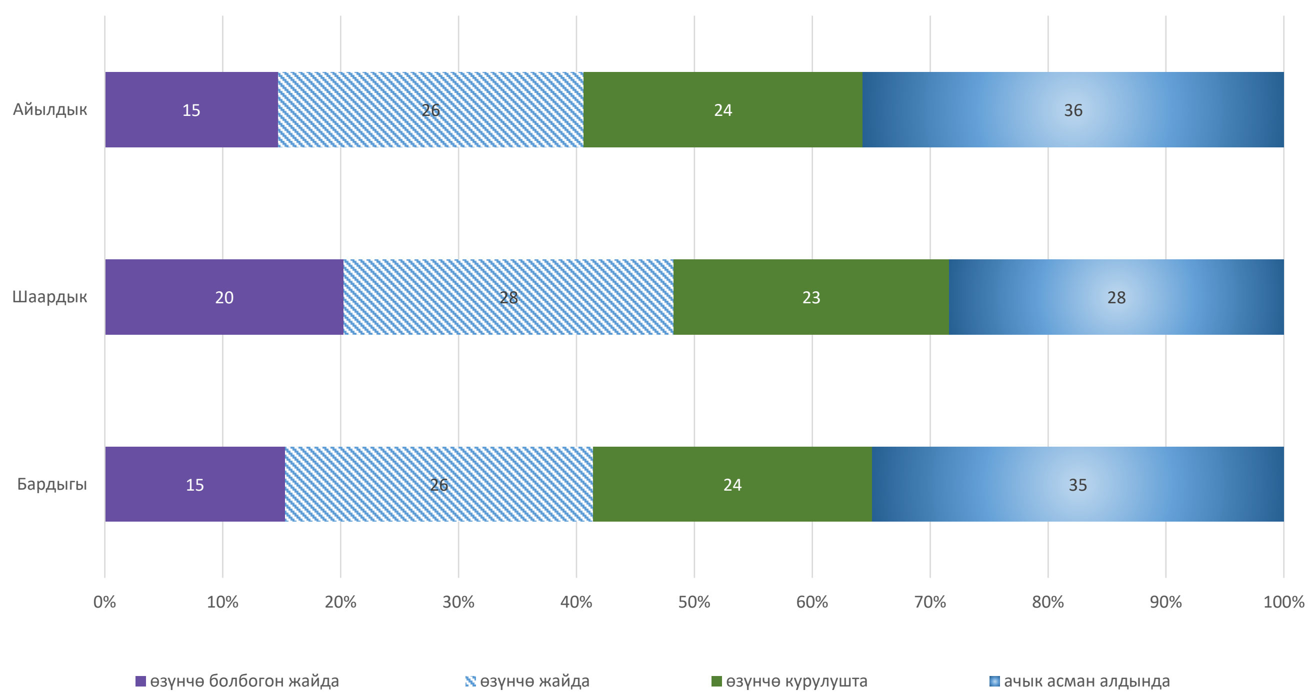

Тамак-аш даярдоо үчүн абаны булгоочу отунду колдонгон үй чарбаларында жашаган үй-бүлө мүчөлөрүнүн тамак-аш даярдалган жери боюнча пайыздык бөлүштүрүлүшү.

Тамак даярдоо

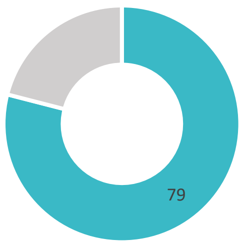

Жарык берүү

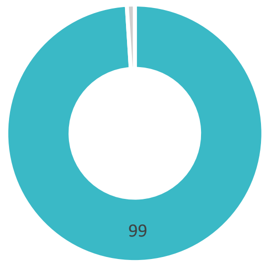

Жылытуу

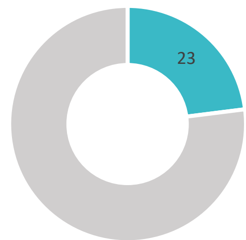

ТӨМ 7.1.2: Тамак даярдоо, жылытуу жана жарык үчүн негизги катары отундун «таза» түрлөрүн» жана технологияларды колдонуу

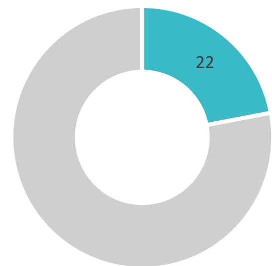

Тамак даярдоо, жылытуу жана жарык үчүн негизги катары отундун «таза» түрлөрүн» жана технологияларды колдонгон үй чарба мүчөлөрүнүн пайыздык үлүшү

Регионалдык маалымат

	Негизги иштерге отундун "таза" түрлөрүн жана технологияларды колдонуу			ТӨМ 7.1.2: Тамак даярдоо, жылытуу жана жарык үчүн негизги катары отундун «таза» түрлөрүн» жана технологияларды колдонуу
	Тамак даярдоо	Жылытуу	Жарык берүү	
Кыргызстан	**79**	**23**	**99**	**22**
Облустар				
Баткен	45	21	95	16
Жалал-Абад	58	17	100	15
Ысык-Көл	99	29	100	29
Нарын	90	10	100	10
Ош	72	3	100	2
Талас	96	4	87	4
Чүй	98	20	100	20
Бишкек шаары	100	80	100	80
Ош шаары	96	50	100	50
Башка аймактар				
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	100	44	100	44

Негизги идеялар

- «Таза" отун технологияларын калктын 79% тамак-аш даярдоо үчүн, калктын 23% жылытуу үчүн жана 99% жарык кылуу үчүн пайдаланышат.
- Калктын 50%дан ашыгы электр плиталарда тамак даярдайт.
- Калктын 50% га жакыны "булганыч" отундун түрлөрүн пайдаланууда өзүнчө бөлмөдө тамак-аш даярдап турат.
- Калктын 10% борбордук жылытууга кошулган.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 үй чарбаларда электр энергиясын колдонуу боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө ТС.4.1 – ТС.4.7 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Миграция жана балдардын жашоо формасы

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

MICS

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Confederation

Аялдардын миграциялык макамы

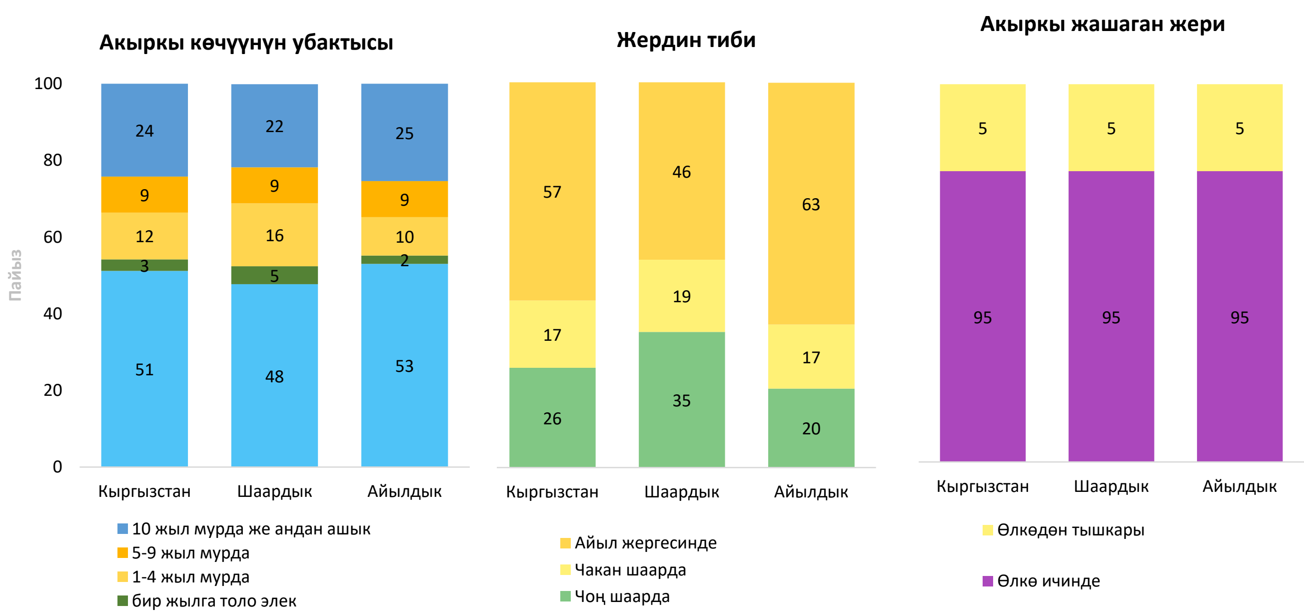

Акыркы жолу көчкөн жана миграциялык макамы бар жана акыркы жолу көчкөндөн бери өткөн жылдардын саны, жана акыркы жашаган жеринин тиби боюнча15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Облустардан келген аялдардын пайыздык үлүшү

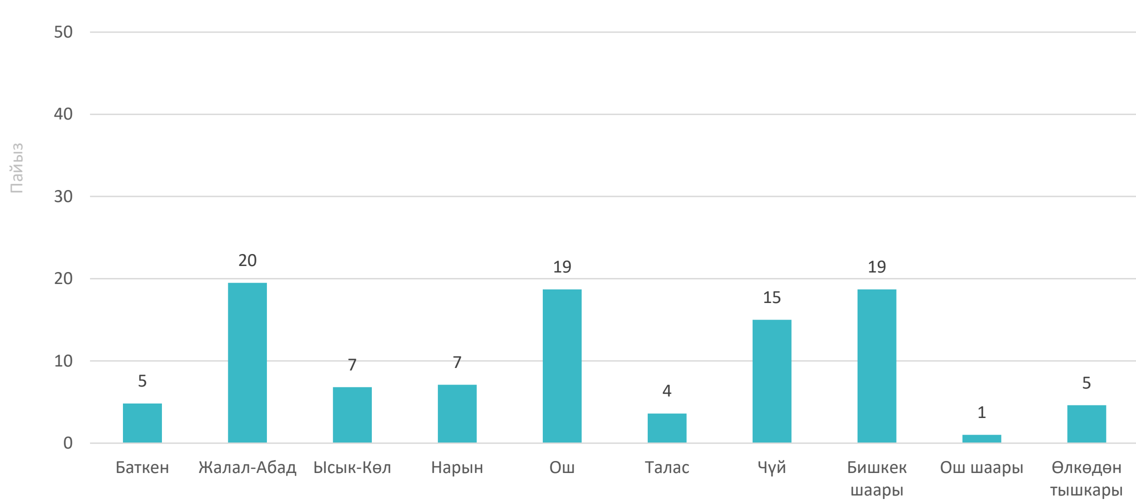

Жеринин акыркы жашаган жайы боюнча15-49 аялдардын пайыздык үлүшү

Балдардын жашоо формалары жана жетимдик

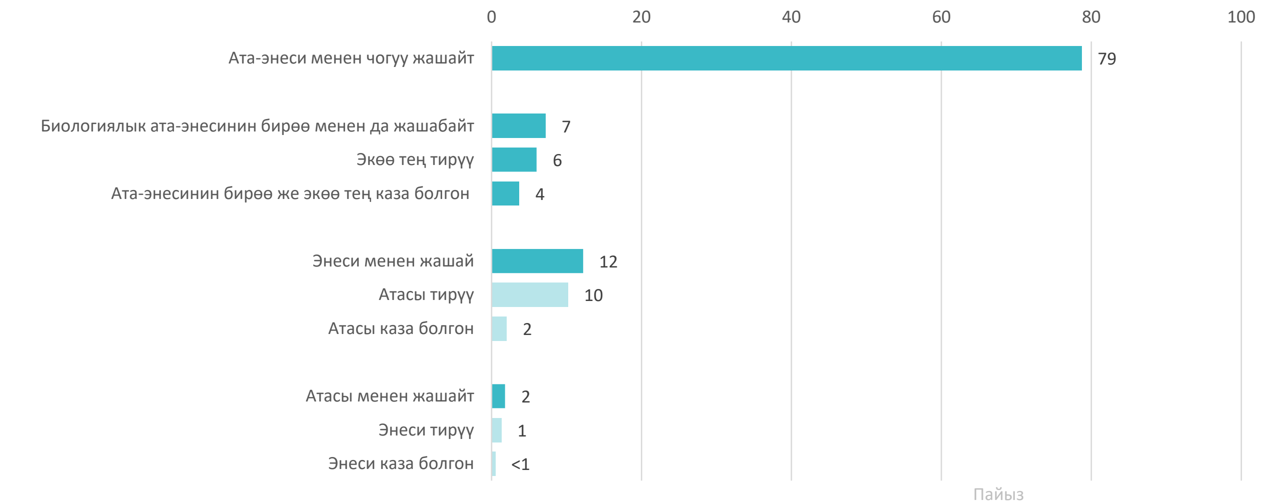

Жашоо формасы боюнча 0-17 жаш курагындагы балдарды пайыздык бөлүштүрүү, өзүнүн биологиялык ата-энесинин биринен өзүнчө жашаган 0-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү жана ата-энесинин бирөө же экөө тең каза болгон балдардын пайыздык үлүшү

Ата-энеси менен жашабаган балдар

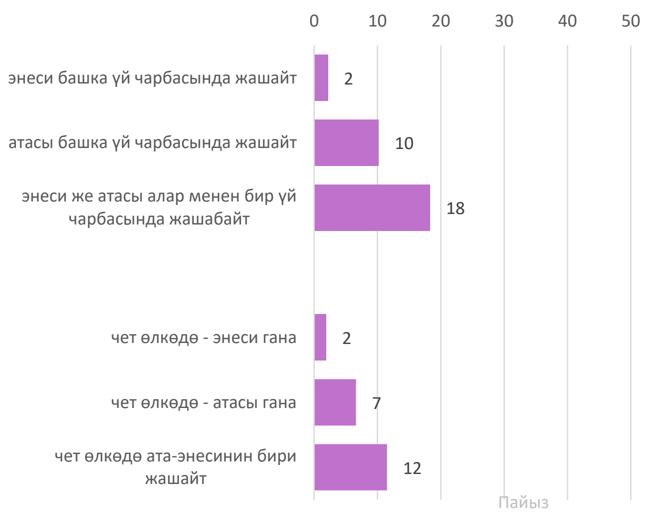

Ата-энеси менен жашабаган 0-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Ата-энеси чет өлкөдө жашаган балдарды бөлүштүрүүсү

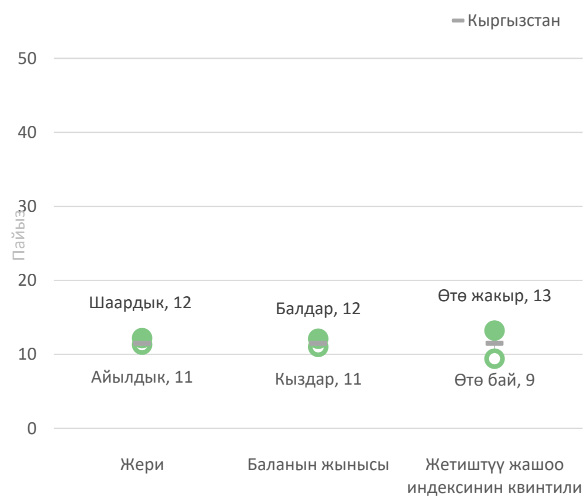

Жок дегенде ата-энесинин бири чет-мамлекетте жашаган 0-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Биологиялык энесинен өзүнчө жашаган балдар

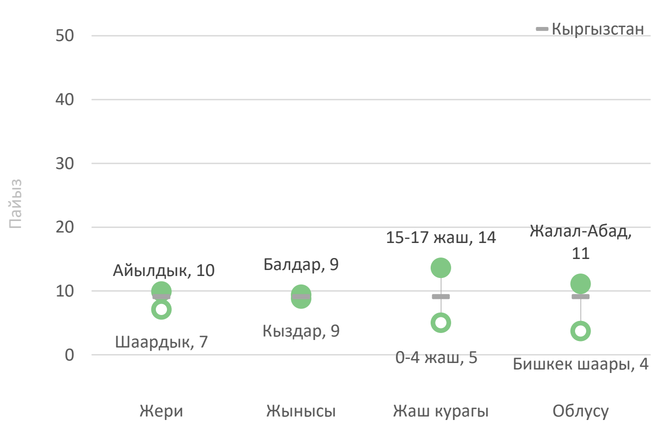

Өзүнүн биологиялык энесинен өзүнчө жашаган 0-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Ата-энесинин бирөө же экөө тең каза болгон балдар

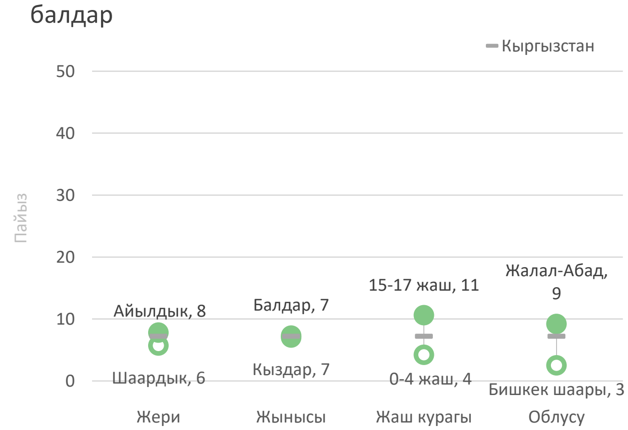

Ата-энесинин бирөө же экөө тең каза болгон 0-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү.

Балдардын жашоо формалары боюнча регионалдык маалыматтар

	Балдардын%		
	Биологиялык ата-энеси менен жашабайт	Ата-энеси же бири каза болгон(дор)	чет өлкөдө ата-энесинин бири жашайт
Кыргызстан	**7**	**4**	**12**
Облустар			
Баткен	8	3	19
Жалал-Абад	9	4	12
Ысык-Көл	7	7	9
Нарын	9	4	4
Ош	7	3	14
Талас	7	4	7
Чүй	6	5	9
Бишкек шаары	3	3	4
Ош шаары	7	3	18
Башка аймактар			
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	1	3	4

Негизги идеялар

- Аялдардын 51% бир эле жерде дайыма жашайт.
- 12% аялдар 5 жыл мурда көчүп келген.
- Аялдардын 43% чакан жана чоң шаарлардан, 57% айыл жерлеринен көчүп келишкен.
- 79% балдар ата-энесинин экөөсү менен жашайт.
- 7% балдар социалдык жетимдер болуп саналат.
- 12% ында ата-энелеринин жок дегенде бири чет өлкөдө жашайт.
- Ата-энелери чет өлкөлөрдө жашаган балдардын эң көп% Баткен, Жалал-Абад, Ош облустарында жана Ош шаарында байкалган.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Миграция жана балдардын жашоо формасы боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө SR.7.1, SR.11.1 **жана** SR.11.2 таблицаларынан таба аласыздар

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Социалдык төлөмдөр

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Аялдарды медициналык камсыздандырyy менен камтуу

Тышкы экономикалык колдоо программалары жөнүндө билим жана аны качандыр бир убакта алуу

Билүү

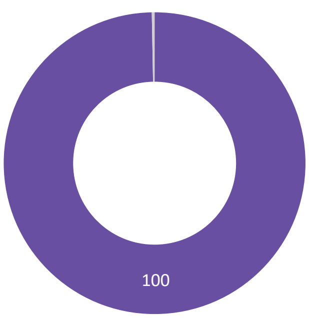

Билим алуу

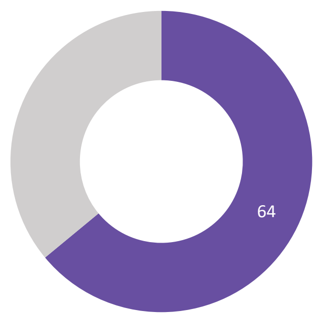

Үй-чарба мүчөлөрү тышкы экономикалык колдоо программалары жөнүндө билген жана аны качандыр бир убакта алган үй чарбаларынын пайыздык үлүшү

Социалдык төлөмдөр жана жөлөкпулдар менен камтуу

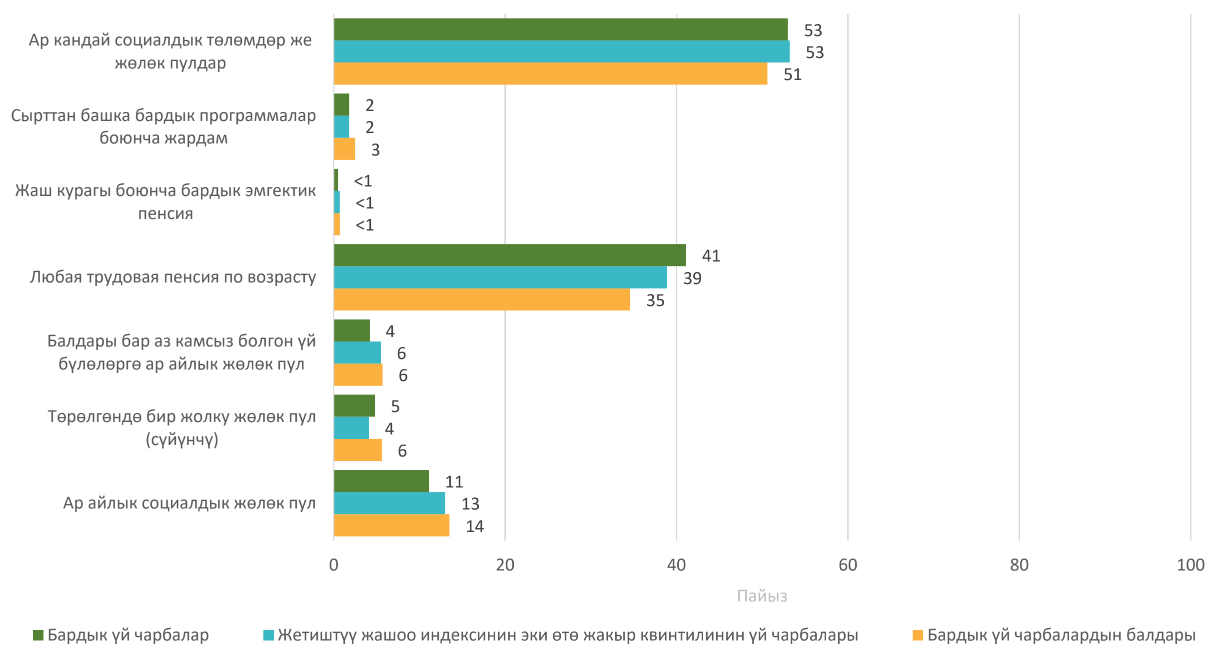

Акыркы 3 айда социалдык төлөмдөрдү жана жөлөкпулдарды алган үй чарбаларынын мүчөлөрүнүн пайыздык үлүшү төлөмдөрдүн жана жөлөкпулдардын типтери боюнча

* Окуу акысы же мектепке байланыштуу башка колдоо 5 жаштан 24 жашка чейинки үй чарбасынын мүчөлөрүнө тиешелүү, алар учурда мектепте же жогорку окуу жайларында окушат.

Регионалдык маалыматтар

	Социалдык төлөмдөр же жөлөк пулдар менен камтуу	
	Бардык үй-чарбалардын мүчөлөрү	**Бардык үй-чарбаларынын балдары**
Кыргызстан	**53**	**51**
Облустар		
Баткен	59	57
Жалал-Абад	58	56
Ысык-Көл	42	35
Нарын	68	63
Ош	62	62
Талас	60	58
Чүй	46	39
Бишкек шаары	35	25
Ош шаары	47	45
Башка аймактар		
Бишкектин чет жакасы жана жаңы конуштары	36	27

Негизги идеялар

- Үй чарба мүчөлөрүнүн дээрлик 100% экономикалык колдоо программалары жөнүндө билишет жана 64% бул колдоону кайсыл бир убакта алышкан.
- Бардык үй чарбаларынын 53%ы, эң жакыр эки квинтилдеги үй чарбаларынын 53%ы жана бардык үй чарбаларындагы балдардын 51%ы кандайдыр бир социалдык төлөмдөр же жөлөкпулдар менен камтылган.
- 5-14 жаштагы балдардын 3% билим берүү максатында каржылык колдоо алышкан.
- Социалдык жөлөкпулдардын эң көп камтылышы Нарын (68%) жана Ош (62%) облустарында байкалган.

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Социалдык төлөмдөр боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу.
Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө EQ.2.4 – EQ.2.8 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан
2023

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Өспүрүмдөр

10-19 жаштагы өспүрүмдөрдүн саны

Үй чарба мүчөлөрүн жынысына карата жана жаш курагы боюнча бөлүштүрүү

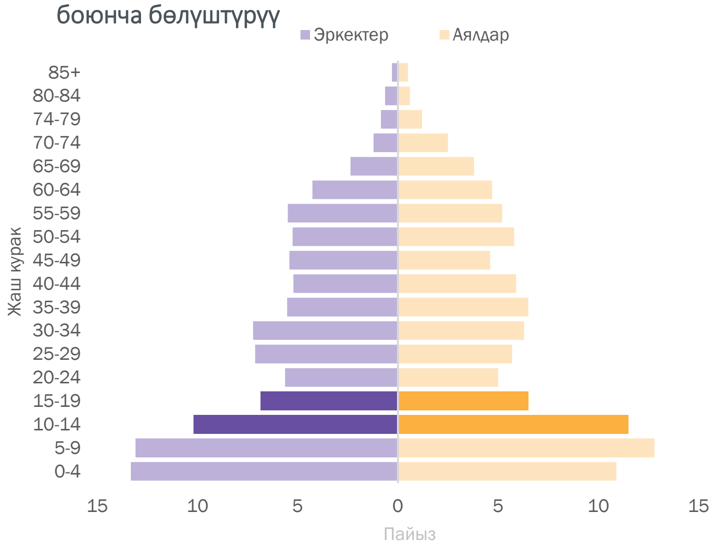

Жаш өспүрүмдөрдүн бакубат турмушу жөнүндө аталган баяндама жаш өспүрүмдөрдүн жашоосунун негизги аспекттери боюнча уюштурулат:

Ар бир өспүрүм аман жана гүлдөп өнүгүп жатат.
Ар бир өспүрүм окуйт.
Ар бир өспүрүм зомбулуктан жана эксплуатациялоодон корголот.
Ар бир өспүрүм коопсуз жана таза шарттарда жашайт.
Ар бир өспүрүм турмушта бирдей мүмкүнчүлүктөргө ээ.

Ар бир өспүрүм өсүп жетилет

Кайсы бир даражада, өспүрүм куракт жашоонун эң дени сак мезгили болуп саналат. Ошол эле учурда, ал өмүр бою ден соолугуна жана турмуш-тиричилигине терс таасирин тийгизген көйгөйлөрдүн алгачкы көрүнүштөрүнө мүнөздүү болушу мүмкүн. Бирок, маалыматтар ушул мезгилде берилген медициналык жардам узак таасирге ээ экенин көрсөтүп турат. Контрацепциянын тиешелүү ыкмаларына жеткиликтүүлүк өспүрүмдүк кош бойлуулукту жана аны менен байланышкан кесепеттерди алдын алуу үчүн чечүүчү мааниге ээ, бул өспүрүмдөргө жыныстык жетилүү мезгилин өтүүгө менен өзүнүн кош бойлуулугун пландоо жүргүзүүгө мүнкүндүк берет.

Өспүрүмдөр арасында төрөт коэффициенти: ТӨМ 3.7.2

( ) – көрсөткүчтөр 125-499 эмес такталбаган байкоолорго негизделген

Изилдөө өткөргөнгө чейин үч жыл аралыгында өспүрүмдөр арасында төрөт коэффициенти жана төрөлүүнүн суммардык коэффициенти

Ар бир өспүрүм окуйт

Окуунун негизги көндүмдөрү

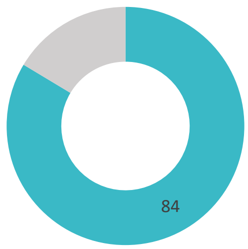

1) Аңгеменин 90% сөзүн туура окуган,2) Түздөн-түз түшүнүүгө үч суроого жооп берген,3) Логикалык түшүнүү боюнча эки суроого жооп берген 10-14 жаштагы балдардын пайыздык үлүшү.

Эсеп чыгаруунун негизги көндүмдөрү

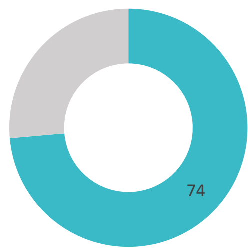

1) Сандарды окуу,2) Сандарды айырмалоо,3) Кошуу жана 4)Ырааттуулукту таануу жана аяктоо боюнча тапшырмаларды ийгиликтүү аткарган 10-14 жаштагы балдардын пайыздык үлүшү.

Сапаттуу билим берүү жана мектептик тажрыйба дене тарбиянын жана психикалык саламаттыгына, коопсуздугуна, коомдук турмушка жана социалдык өнүгүүгө тартууга оң таасирин тийгизет. Бирок өспүрүмдөр мектептен кетүү, эрте никеге туруу, кош бойлуулук же жумушка эрте тартуу тобокелдиги менен да кездешет.

Окуу жана эсеп көндүмдөрү боюнча маалыматтар түздөн-түз баалоо ыкмасы менен КККИ алкагында чогултулган. "Негизги окутуу" модулунда башталгыч мектептеги 2класстар үчүн окуу жана математика боюнча эрте окутуу боюнча маалымат чогултулган.

Мектепке баруу көрсөткүчү

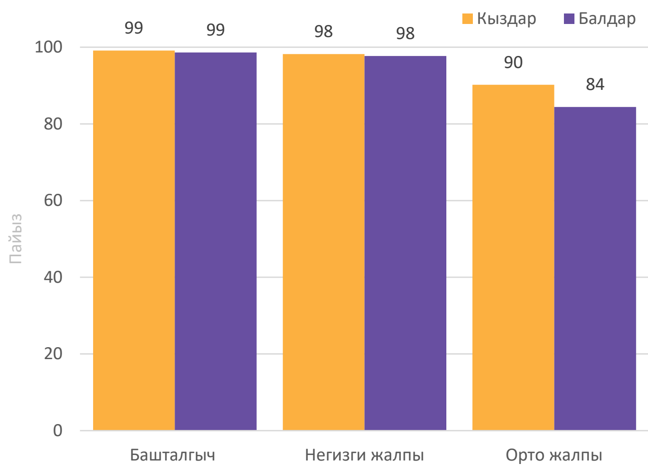

Мектепке баруунун ондолгон таза көрсөткүчү, мектеп тепкичи жана жынысы боюнча

МКТ колдонуу көндүмдөрү*

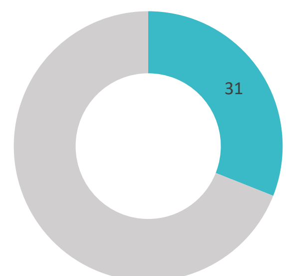

Акыркы 3 айда компьютер менен тогуз конкреттүү иш-аракеттен минимум бирин аткарган 15–19 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү.
*Жаш куракттык топтоо ТӨМ 4.4.1: МКТ колдонуу көндүмдөрү жаштар менен улуулардын катышы.

Ар бир өспүрүм зомбулуктан жана эксплиутациядан корголгон

Балдарга жаза берүү

Күч колдонулбаган ыкмалар

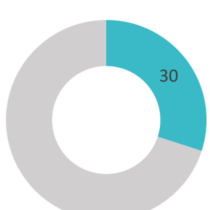

Күч колдонулган ыкмалар

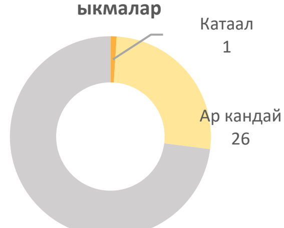

Психологиялык агрессия

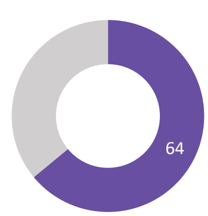

Ар кандай катаал жаза

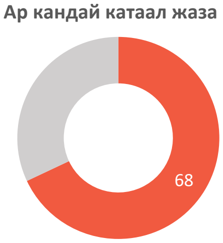

Акыркы бир ай ичинде кандайдыр бир физикалык жазага жана/же психологиялык агрессияга бул балдарды баккан адамдар тарабынан дуушар болгон 10-14 жаш курагындагы балдардын үлүшү
*Жаш куракттык топтоо ТӨМ 16.2.1.

Ар бир өспүрүм зомбулуктан жана эксплиутациядан корголгон

Балдар эмгеги: ТӨМ 8.7.1

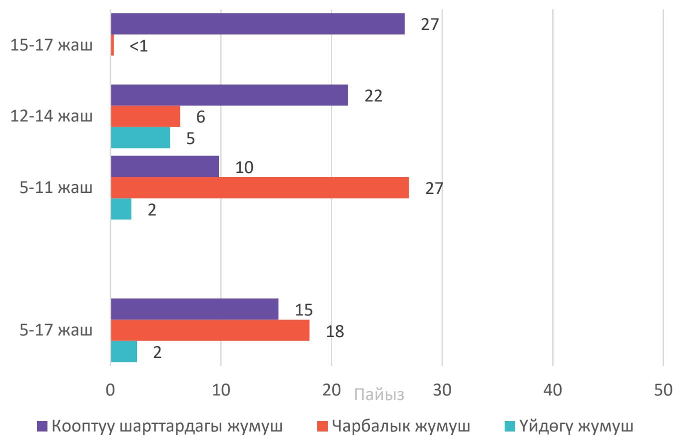

Балдар эмгегине катышкан 5-17 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү
Эскертүү: Бул маалыматтар "аныктама" бөлүгүндө жаш курактык чекке жооп берген же андан ашкан иш менен алектенген балдардын үлүшүн чагылдырат. Кооптуу эмгек шарттары балдар эмгегинин көрсөткүчүн аныктоодон четтетилген.

Балдардын эмгегин аныктамасы

5-11 жаш: 1 сааттан кем эмес чарбалык иштер, бир апта ичинде төлөнбөгөн чарба-тиричилик жактан 21 сааттык кызмат же зыяндуу эмгек шарттарда.

12-14 жаш: 14 сааттан кем эмес чарбалык иштер, бир апта ичинде төлөнбөгөн чарба-тиричилик жактан 21 сааттык кызмат же зыяндуу эмгек шарттарда.

15-17 жаш: 43 сааттан кем эмес үй жумуштары. Акы төлөнбөгөн турмуш-тиричилик кызматтарынын сааттарынын чеги жок.

Чарбалык иш үй чарбасынын мүчөсү болуп саналбаган адамга акы төлөнүүчү же акы төлөнбөгөн ишти, үй-бүлөлүк чарбада же үй-бүлөлүк ишканадагы иштерди камтыйт. Жумуш үйдө тамак-аш даярдоо, үй-тазалоо же балдар жөнүндө кам көрүү, ошондой эле отун чогултуу же суу алуу кирет.

ККИнин **алтынчы раундун ишке ашырууда балдар эмгегинин индикаторунун аныктамасы өзгөргөнүн белгилей кетүү керек. Өзгөртүүлөр үй жумуштары үчүн курактык босоголорду жана кооптуу эмгек шарттарын алып салууну камтыйт. Балдар эмгегинин жалпы концепциясы кооптуу эмгек шарттарын камтыса, ТӨМ отчету үчүн колдонулган балдардын эмгегинин аныктамасы андай эмес.**

Ар бир өспүрүм таза жана коопсуз жайда жашайт

Суу, санитардык шарттар жана отундун «таза» түрүн колдонууу

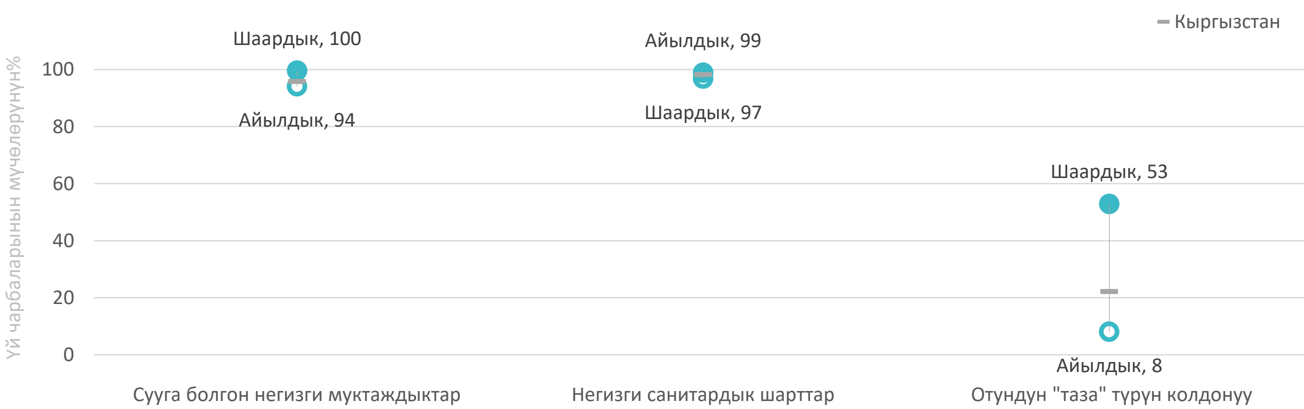

Үй чарбаларынын деңгээли үчүн маалыматтар берилген. Тажрыйба көрсөткөндөй, өспүрүмдөрдүн бул кызматтарга болгон жеткиликтүүлүгү үй чарбаларынын деңгээлине салыштырабыз.

Ичүүчү сууга болгон негизги муктаждыктар – ТӨМ 1.4: жакшыртылган булактан алынган ичүүчү суу, анын ичинде алып чыгуу убактысы эки тарапка 30 мүнөттөн ашпаган шартта. Улучшенными ичүүчү суунун булактары болуп эсептелет ошол мүмкүн болгон камсыз кылууга, коопсуз санитардык ченемдер боюнча сууга түрү өзүнүн конструкциясынын: суу түтүк суу, скважиналар жана трубчатые кудуктар, корголгон выкопанные кудуктар, корголгон булактар дождевая вода, ошондой эле иче турган суу идиште же доставляемая суу.

Негизги санитардык шарттар – ТӨМ 1.4.1/6.2.1: башка үй чарбалардан өзүнчө жакшыртылган каражаттарды колдонуу. Заңдарды адам менен болгон контакттан гигиеналык ажыратуу каражаттары: канализация системасына агызуу/жуу, казылга чуңкур же короодогу жабык дааратkана, жакшыртылган желдеткич түтүгү бар короодогу дааратkана, биодааратканалар же коопсуз жабык даартатканалар жакшыртылган санитария каражаттары болуп эсептелет.

Таза отун – ТӨМ 7.1.2: тамак-аш, жылытуу бөлмө жана жарык, негизинен, таза күйүүчү май жана технология түрлөрүн колдонуу.

Ар бир өспүрүмдүн жашоодогу мүмкүнчүлүктөрү бирдей

Функционалдык кыйынчылыктары бар өспүрүмдөр

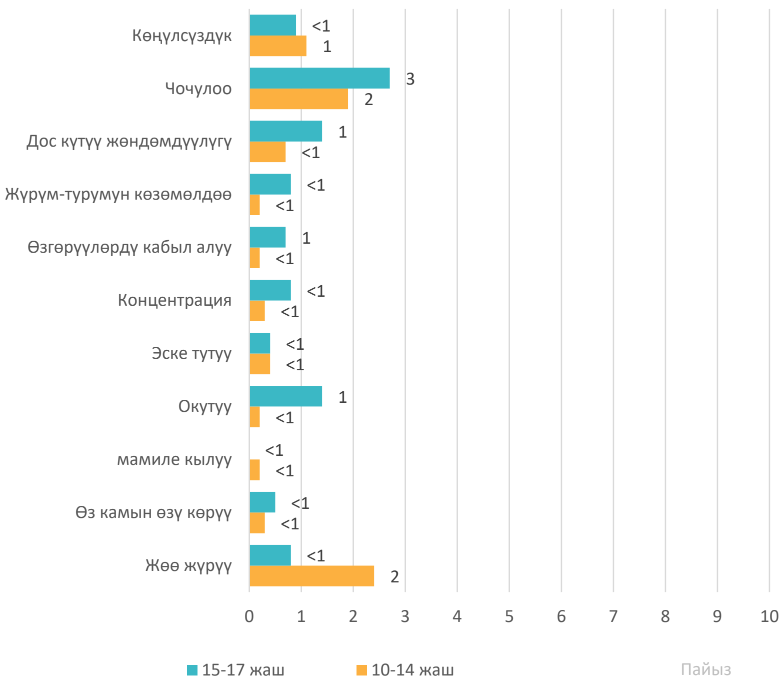

Функционалдык кыйынчылыктары бар өспүрүмдөр тиби жана жынысы боюнча%
Эскертүү: 10-17 жаштагы балдардын функционалдык көрүү жана угуу көйгөйлөрү болгон учурлар катталган эмес.

Теңчилик жагынан туруктуу өнүгүүнү жана натыйжаларды камсыз кылуу үчүн адам укуктарына негизделген мамиле жасоо зарыл. Эл аралык укук коргоо, укуктук чөйрөнүн негизинде басмырлоого жол бербөө боюнча принциби жатат, жана басмырлоонун өзгөчө формалары менен, анын ичинде аялдарга карата, жергиликтүү калктын, мигранттардын, азчылыктын, мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын, ошондой эле жана диний белгиси, сексуалдык ориентация, рассалык дискриминация жана жыныстык бирдейликтигин басмырлоо менен күрөшүү үчүн каралган шаймандар каралган. Өспүрүмдөрдүн аң-сезими өсүшү менен көп учурда кодулоо ашыкча билиниши мүмкүн, кысымдоо, каралоо же иштин айрым түрлөрүнөн чыгаруу формасын кабыл алуу менен коштолот. Ошол эле учурда, изилдөө көрсөткөндөй, басмырлоого өспүрүм куракта ээ өзгөчө стресс гормондоруна күчтүү таасир алып келиши мүмкүн, бул психикалык же дене-бой саламаттыгына өмүр бою кесепеттерге учуратат. Мүмкүнчүлүктөрү чектелген балдар жана өспүрүмдөр коомдун кыйла социалдык жактан ажыратылган топторуна кирет. Терс мамилелер түрүндөгү басмырлоого күн сайын дуушар болуп тиешелүү саясаттардын жана мыйзамдардын жок болуп, мүмкүнчүлүктөрү чектелген өспүрүмдөр саламаттык сактоо, билим алуу, ал түгүл жашап кетүү укугун ишке мүмкүн эмес.

Ар бир өспүрүмдүн жашоодогу мүмкүнчүлүктөрү бирдей

Басмырлоо жана кысымга алуу

Басмырлоону же кысынтууну өзүнө камтууну сезген акыркы 12 айдагы 15-19 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (ККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык ККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.
Бул серептин максаты, ККИ Кыргызстан, 2023 өспүрүмдөр боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө SR.4.1, SR.9.4W, TM.2.1, LN.2.3, LN.2.4, LN.2.6, LN.4.1, LN.4.2, PR.2.1, PR.3.3, WS.3.6, TC.4.7, EQ.1.2 жана EQ.3.1W таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.

Кыргызстан 2023

Гендердик теңдик

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо

Гендердик теңдик - ар башка жыныстагы адамдардын коомдогу бирдей социалдык абалы, демек, кыз, бала, аял, эркек дебей, ресурстарды, коргоо каражаттары жана мүмкүнчүлүктөрүн бердей укукта колдонушат. Гендердик теңдикке инвестиция кылуу, балдарга алардын коомчулугу үчүн өмүр бою жакшы жыйынтыктарына салым кошот жана башка муундардын орчундуу жеңишине өбөлгө болот, анткени балдардын укугу жана бакубатчылыгы аялдардын укугу жана бакубатчылыгынан көз каранды. Ушул серепте, гендердик теңдиктин негизги көп жылдык өлчөмдөрү сунушталды. Ал негизги этаптардын айланасында тургузулду: 1) өмүрүнүн алгачкы он жылы(0-9 жыл), бул убакта гендердик теңсиздик,айрыкча эрте жак куракта толугу менен жокко эсе; 2) өмүрүнүн экинчи он жылы(10-19 жаш),жыныстык жактан жетилүү жана башталган маалда, гендердик теңсиздик ачык айкын байкала баштайт 3) Бой жеткен мезгил, бул убакта гендердик теңсиздик аялдардын жана ошондой эле балдардын бакубат жашоосуна тийишип өтөт

Ар бир бала жашап кетет жана гүлдөп өнүгөт: өмүрүнүн алгачкы он жылы

Эрте балалыкта тамак-аш жана жагымдуу шарттар ден соолугуна жана балдардын жашоосун жана алардын физикалык өнүгүүсүндө чечүүчү себептердин бири болуп саналат. Эреже катары, беш жашка чейинки кыздар жашап кетүүдө эркек балдарга караганда биологиялык мыкты жөндөмдүүлүгүнө ээ, ошондуктан табигый шартта жашап кетүүдө көбүрөөк мүмкүнчүлүгү бар. Бирок кыздарга карата гендердик басмырлоо аялдардын өлүмү боюнча күтүлгөндөн жогору көрсөткүчүнө алып келүү менен жашап кетишине таасир этиши мүмкүн. Кыздардын арасында өсүү темпинин кармалышы балдарга караганда төмөн, балким, бала убактысынан эрте төрөлө турган тобокелдигинин жогору болушу, бул дене салмагынын төмөн болушу менен тыгыз байланышкан. Бирок энелери эрте жаш курагында төрөп же билими жок болгон балдар көп учурда толук эмес тамактануудан азап чегиши мүмкүн. Өнүгүшү когнитив чектелген балдар ичинде жашоосунун алгачкы мезгилинде нейропсихологиялык көйгөйлөрдү, мектепте төмөн жетишүү, мектептен эрте чыгып калгуу, квалификациялуу эмес иштөө жана өз балдарына начар кам көрүү тобокелчилик тобуна кирген. Наристе балдарды ата-энелер жана тарбиячылар тарабынан кубаттоо, ошондой эле алар менен өз ара аракеттенүү мээнин өнүгүсүн стимулдаштырууга жөндөмдүү. Бул мезгилге гендердик социалдаштыруу же жынысына ылайык маданий ролдорду окутуу процесси да мүнөздүү. Мугалимдер, айрыкча, аталары уулдары менен кыздарын туура уга билүү жана алар менен ар кандай жолдор менен өз ара аракеттенүү кыла алат.

Беш жашка чейинки курактагы бала өлүмү: ТӨМ 3.2.1, жынысы боюнча

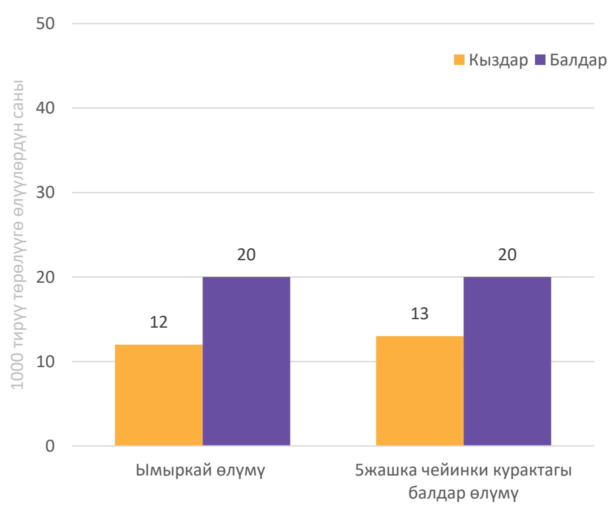

5 жашка чейинки балдар арасында жетишсиз тамактануу: жетишсиз бойдун өсүшу, арыктоо, ашыкча салмак, ТӨМ 2.2.1, 2.2.2

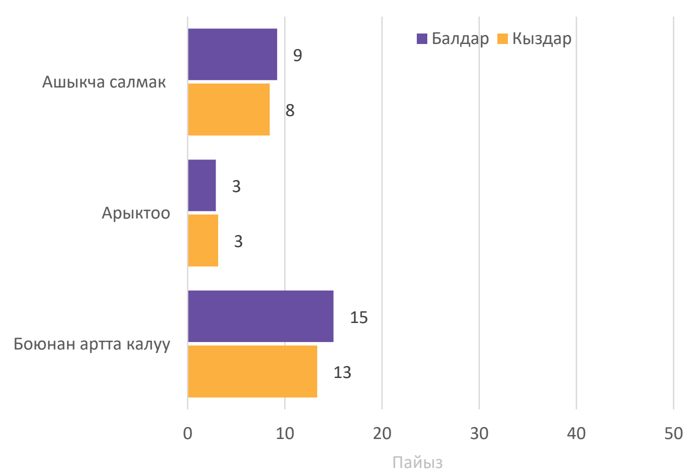

Ымыркай өлүмү - Төрөлгөн жана биринчи туулган күнү ортосундагы өлүм мүмкүндүгү,
Бала өлүмү - Бир жаштан беш жашка чейин куракта өлүү мүмкүндүгү

Баланын **боюнун өсүшүнүн артта калуусу**, баланын өтө жапыс бою менен түшүндүрүлөт.

Арыктоо, баланын боюна карата өтө кичинекей салмагы менен түшүндүрүлөт.

Ашыкча салмак, баланын боюна карата өтө чоң салмагы менен түшүндүрүлөт.

Ар бир бала жашап кетет жана гүлдөп өнүгөт: өмүрүнүн алгачкы он жылы

Өнүгүүнү эрте стимулдаштыруу жана дыкат камкордук

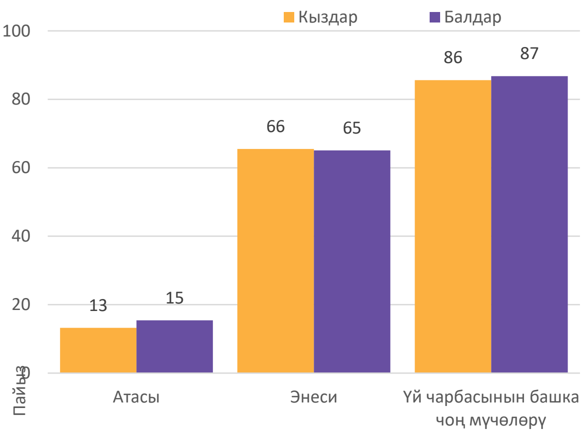

Акыркы үч күндө үй чарбасынын жашы чоң мүчөсү окутууга жана мектепке даярдоого өбөлгө болуучу ишмердик менен алектенген 2-4 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү жана аталардын жана энелердин бул процесске катышуусу

Эскертүү: мындай иш аракеттер, балага китеп окууну, жомок айтып берүүнү, балага ыр ырдап берүүнү, бала менен сейилдөөнү, бала менен ойноону, нерселерди атоону, саноону жана Заттардын сүрөтүн бала менен чогуу тартууларды камтыйт.

Эрте жаш курагында баланы өнүктүрүү көрсөткүчү, ТӨМ 4.2.1

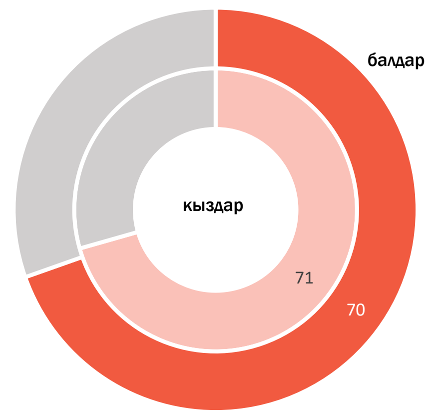

ECDI 2030: Балдардын эрте курактагы өнүгүү индекси — **жынысы боюнча** ден соолук, окуу жана психосоциалдык бакубаттуулук планында нормалдуу чектерде өнүгүп жаткан 2-4 жаштагы балдардын пайызы.

Ар бир бала жашап кетет жана гүлдөп өнүгөт: өмүрүнүн алгачкы он жылы

Балдардын төрөлгөндө катталуусу алардын мыйзам алдында таанылышын камсыз кылуу, алардын укуктарын коргоо жана мындай укуктардын бузулушу байкалбай калбастыгы тургандыгына кепилдик берүү боюнча биринчи кадам болуп саналат. Бирок төрөлгөндө каттоо абдан маанилүү болгону менен, төрөлүүнүн төмөн каттоолусу кыздар үчүн олуттуу кесепеттерге ээ, жана ишканалардын кызматкерлери катышууда да кыздардыбар үчүн, аларды белгилүү бир формасыпайдалануу, аларгдын олуттуу тобокелдикке кабылышы кыйла аялуу, анын ичинде эрте курактагы нике жана эл аралык адамдарды соодалоо. Кыздар жана балдар үчүн бирдей төрөлүү каттоо орточо көрсөткүчү бар экендигине карабастан, билими жок эненин өзүнүн балдарын туулгандыгын каттоо ыктымалдыгы аз болушу мүмкүн. Кыздар жана балдар дене жаза жана психологиялык агрессияны, гендердик теңсиздикти жана үй-бүлөдөгү зомбулукту кошо алганда, үйдүн тарбиячылары тарабынан катаал жазанын бирдей тобокелдигине дуушар болгондугуна байланыштуу кыздарга жана балдарга карата күч колдонуунун жогорку тобокелдиги менен байланышкан факторлордун катарына кирет.

Балдар эмгеги ТӨМ 8.7.1

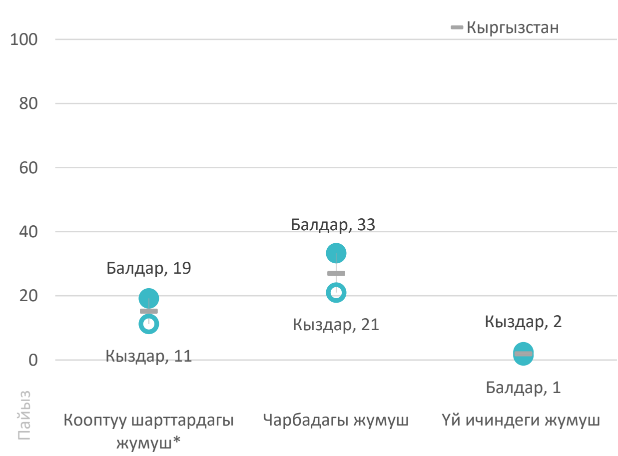

Балдар эмгегине катышкан 5-11 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү
* Кооптуу эмгек шарттары балдар эмгегинин көрсөткүчүн аныктоодон четтетилген. Бул көрсөткүчкө жашоонун биринчи жана экинчи декадасындагы балдар кирет.

Зомбулук менен тартипке келтирүү, ТӨМ 16.2.1, Жынысы боюнча

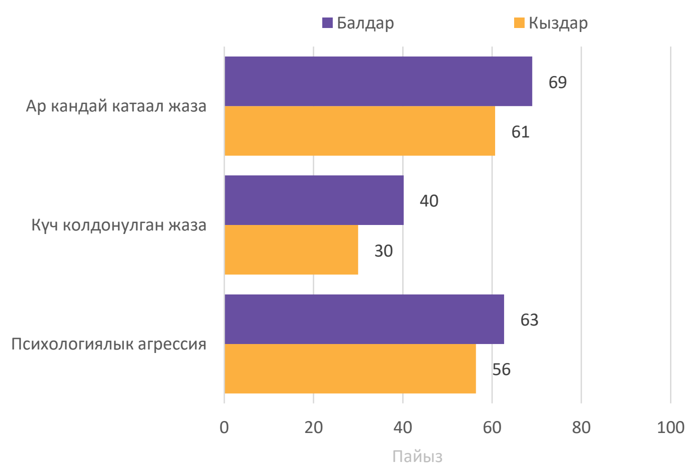

Акыркы бир ай ичинде кандайдыр бир физикалык жазага жана/же психологиялык агрессияга бул балдарды баккан адамдар тарабынан дуушар болгон 1-14 жаш курагындагы балдардын пайыздык үлүшү

Ар бир бала окуйт: **өмүрүнүн алгачкы он жылы**

Балдардын мектепке чейинки сапаттуу билим алуусууна салынган инвестиция, балдарды мектепте окутуусунун жыйынтыктарын жакшыртат жана мектеп системасынын натыйжалуулугун жогорулатууга өбөлгө түзөт, башкача айтканда мектепте кайра кайталап окууну талаптоону төмөндөтүп, айрыкча кыздардын жана калктын жарды катмарларынын тобунун мектепти таштоону азайтып, мектептип жетишкендиктерин арттырат. Башталгыч билим, баланын кийинки - өмүр бою билим алуусуна негиз болууну камсыздайт. Универсалдык билим берүүнү камсыздоодо жана гендердик теңсиздиктин ажырымын кыскартууда салмактуу жетишкендиктерге жетиштик, бирок, айрым өлкөлөрдө кыздарга карата гендердик теңсиздик сакталып келатат. Андан тышкары, кыздар дагы эле мектепке барбагандардын дүйнөдөгү чоң бөлүгүн түзөт

Эскертүү: мектептин кичүү класстарынын жаш курагы 7-10 жашты түзгөндүктөн, көрсөткүчтөр өмүрүнүн экинчи он жылын камтыйт.

Уюштурулган окутуу программасына (оңдотулган) катышуу деңгээли, ТӨМ 4.2.2

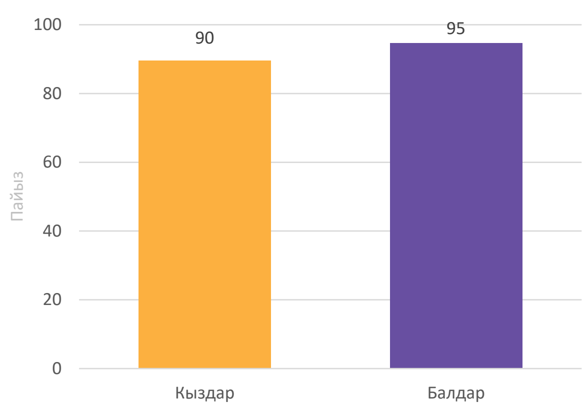

Эрте жаш курагында тигил же бул окутуу программасына же баштапкы мектепке барган тиешелүү жаш курак тобундагы (баштапкы мектепке каттоонун расмий жаш курагынан бир жылга кичине жаш курагында) балдардын пайыздык үлүшү

Башталгыч мектепке баруу

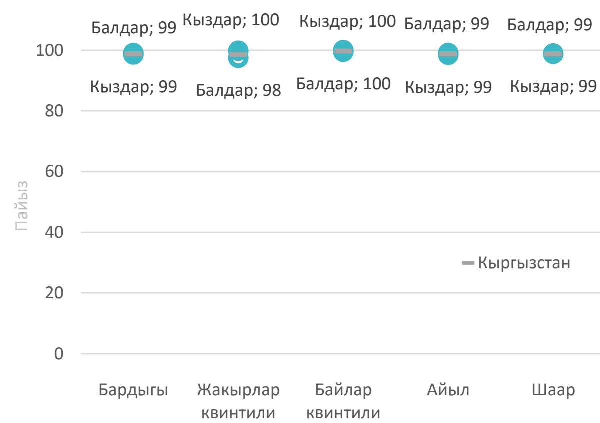

Азыркы убакта башталгыч же орто мектепке барган, башталгыч мектептин баруу курагындагы балдардын пайыздык үлүшү (баруунун оңдолгон таза коэффициенти) жеткиликтүү жашоо квинтили жана жашаган жери боюнча

Башталгыч мектепке барбаган балдар

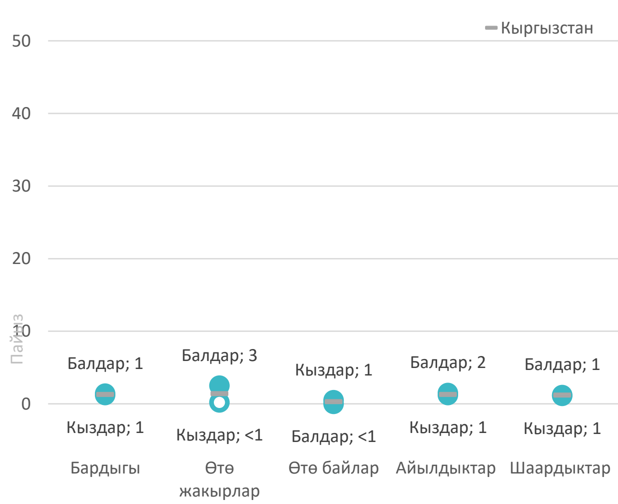

Башталгыч класстын жашындагы балдардын ар кандай билим деңгээлине барбаган пайызы, жыргалчылык квинтилдери жана жашаган жери боюнча.

Башталгыч мектепти аяктоо, ТӨМ 4.1.2

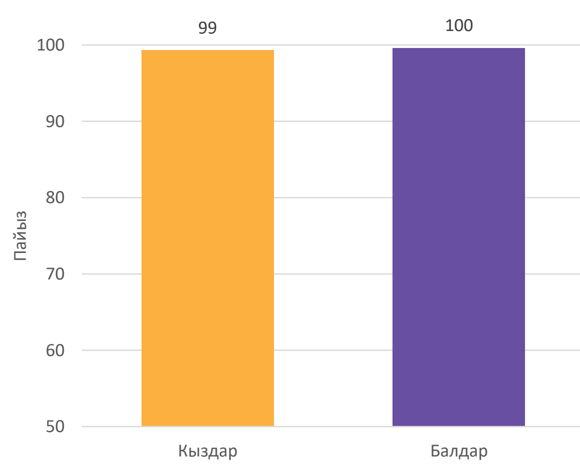

Башталгыч мектепти аяктаган, акыркы класска баруунун жазылган жаш курагына караганда 3-5 жашка көп жаштагы балдардын пайыздык үлүшү:жынысы боюнча.

Кыздар үчүн өспүрүм курак зордук-зомбулук жана эксплуатациялоо боюнча өзгөчө алсыздык менен байланыштуу. Көптөгөн өлкөлөрдө 18 чейинки нике кыздар үчүн реалдуулук болуп саналат, кыздарды тобокелдикке кабылдыруу бир катар факторлор менен шартталган, анын ичинде, жакырчылык, социалдык нормаларды, укуктук жана диний үрп-адаттар, мындай практиканы, жетик эмес мыйзамдык база жана жарандык абалдын актыларын каттоо улуттук системасынын абалы. Эрте курактагы нике көпчүлүк учурда кыздардын өнүгүүсүнө терс таасирин тийгизет, эрте кош бойлуулук жана социалдык бөлүү, мектепте окуусуна тоскоолдук кылып, мансаптык жана кесиптик өсүү мүмкүнчүлүгү чектелет. Ал ошондой эле ал жана анын өнөктөшү ортосунда жаш курагынын олуттуу айырмасын болжолдонуп, анын таасиринин андан ары ажыратууга, жана өнөктөшү тарабынан зомбулугуна олуттуу тобокелдикке дуушарлап, жыныстык жол менен берилүүчү ооруларга, коргоо жоктугуна өбөлгө түзөт. Аялынын сабалашуусуна карата мамиле сексуалдык өнөктөшкө карата зомбулуктун социалдык алгылыктуулугунун көрсөткүчү болуп саналат. Аялын зомбулуктоо кыздар арасында жактоосу никедеги кыздардын зомбулукка кабылганда жардам алуу үчүн кайрылуусу, никеде эмес кыздардын – ден-соолугун аныктоосу жана оңдоосу, тең укуктуу мамилелерди түзүүсү кыйын болот. Кыз-өспүрүмдөр туш болуп жаткан кодулоонун эң жайылган түрү болуп, жыныстык белгиси боюнча басмырлоо саналат. Ошол эле учурда, ал жеке жашоосу, ошондой эле коомдук-экономикалык өнүгүүсү үчүн узак жана олуттуу кесепеттерге алып келет. Көпчүлүк аймактарда балдар эмгегине кыздарды жана балдарды тартуу мүмкүндүгү бирдей болсо да, жынысы алардын ишинин түрүн аныктайт, ошол эле учурда кыздар көбүнчө үй-жумушу менен алектенишет.

Бала кезинде никеге туруу, ТӨМ 5.3.1

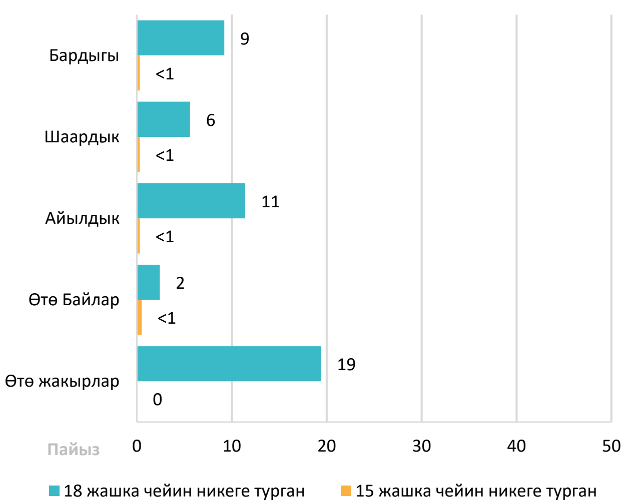

Никеге биринчи жолу турган, 20-24 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү:
15 жашка чыкканга чейин жана 18 жаш курагына чыкканга чейин

Жубайлар арасындагы жаш курактагы айырма

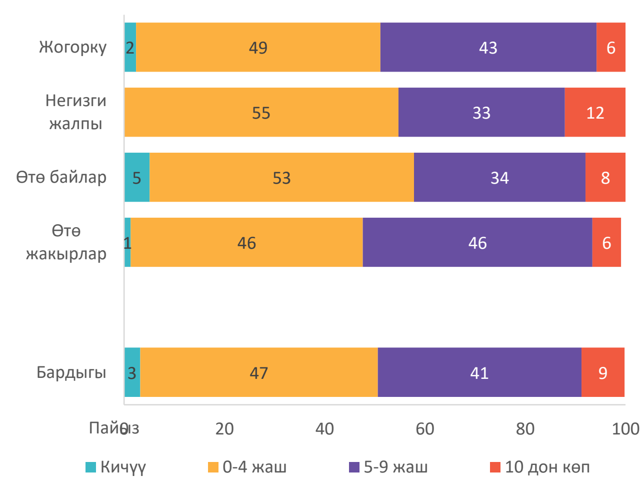

Күйөөсү же өнөктөшү менен жаш курагындагы айырмага ылайык азыркы учурда расмий (эмес) никеде турган 20-24 жаш курагындагы аялдардын пайыздык бөлүштүрүү.

Коопсуздук, ТӨМ 16.1.4, жаш курагына бөлүү

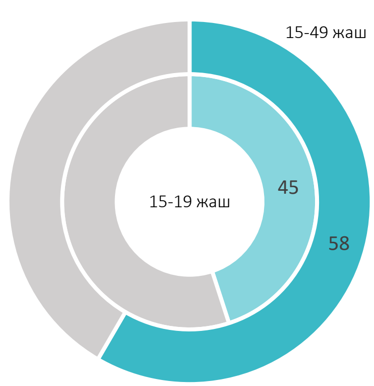

Сутканын түнкү мезгилинде өз районунда бара жатып, өзүн коопсуздукта сезген 15-19 жаш жана 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Үй-бүлөлүк зомбулукка мамилеси

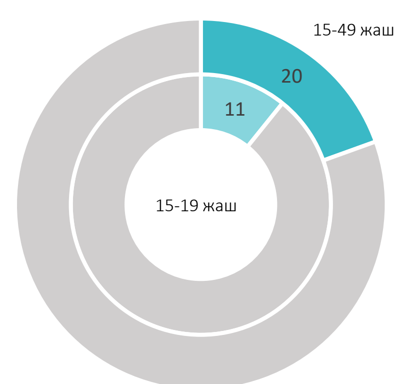

Күйөөсү аялын чабууга же урууга төмөнкү себептердин биринен улам боло тургандыгын билдирген 15-19 жаш жана 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү: (1) эгерде ал айтпай туруп, үйдөн чыга турган болсо, (2) эгерде ал балдарын карабаса, (3) эгерде ал каршылык көрсөтсө, (4) эгерде ал жыныстык катыштан баш тартса, (5) эгерде анын тамагы күйүп кетсе.

Ар бир өспүрүм окуйт: өмүрүнүн экинчи он жылы

Глобалдык орто билим берүү мекемелерине катышуу көрсөткүчүнүн өсүшүнө карабастан, ал башталгыч билим берүү көрсөткүчүнөн артта калууда. Орто мектептеги гендердик теңсиздик кыздар үчүн кыйындык жаратып, ошондой эле ал башталгыч класстын окуучулары үчүн мүнөздүү болгондон айырмаланып, кеңири алкактарда жана көптөгөн өлкөлөрдө байкалат. Ошол эле учурда кыздардын орто билим алуусун өнүктүрүү абдан прогрессивдүү стратегияларынын бири болуп саналат, буга өлкө каражат сала алат. Орто билим алуу кыздар жана коом үчүн олуттуу оң натыйжалар алып келет: кирешенин жалпы көлөмүн жашоонун учурунда жогорулатуудан жана улуттук өсүш темпинен баштап, эрте курактагы никенин санын азайтууга, өсүштүн кармалыш учурларына, балдардын жана энелердин төрөт учурундагы өлүмүнө чейин.

Негизги жалпы мектепти аяктоо, ТӨМ 4.1.2

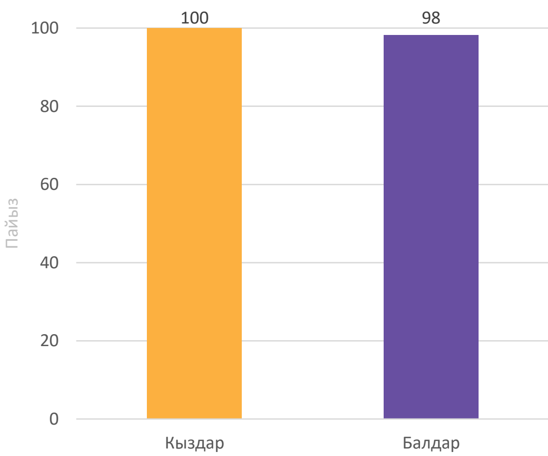

Негизги жалпы мектепти аяктаган, акыркы класска баруунун жазылган жаш курагына караганда 3-5 жашка көп жаштагы балдардын пайыздык үлүшү:жынысы боюнча

Орто жалпы мектепти аяктоо, ТӨМ 4.1.2

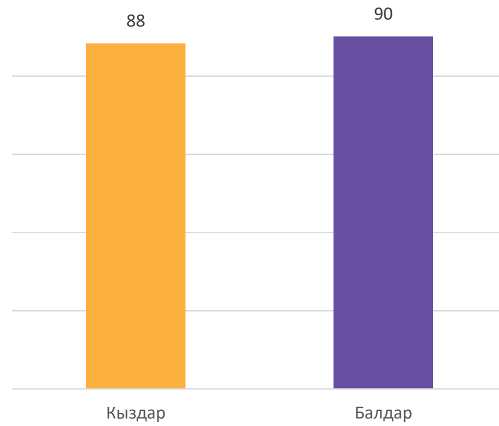

Орто жалпы мектепти аяктаган, акыркы класска баруунун жазылган жаш курагына караганда 3-5 жашка көп жаштагы балдардын пайыздык үлүшү:жынысы боюнча

Бой жеткен мезгилдеги гендердик теңдик

Үй-бүлөлүк зомбулукка мамилеси

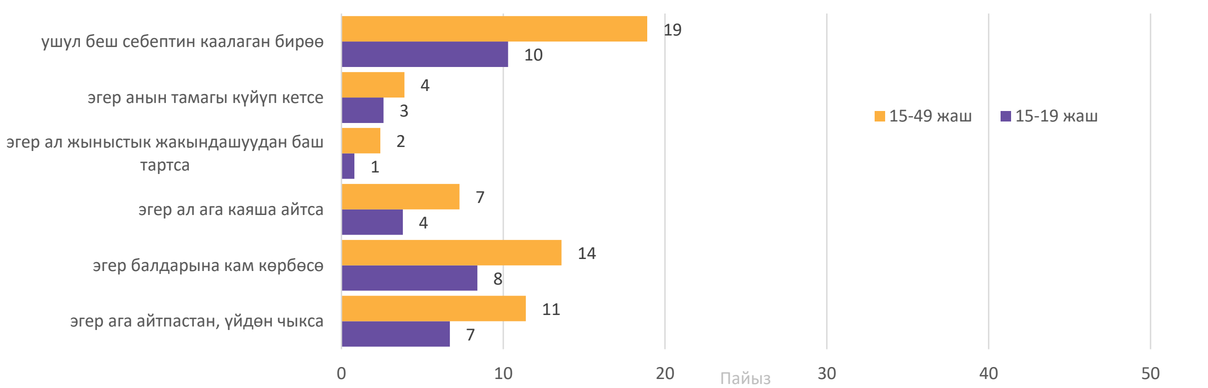

Күйөөсү аялын чабууга же урууга төмөнкү себептердин биринен улам боло тургандыгын билдирген 15-19 жаш жана 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү: (1) эгерде ал айтпай туруп, үйдөн чыга турган болсо, (2) эгерде ал балдарын карабаса, (3) эгерде ал каршылык көрсөтсө, (4) эгерде ал жыныстык катыштан баш тартса, (5) эгерде анын тамагы күйүп кетсе.

Жашап кетүү жана гүлдөп өнүгүү үчүн бардык балдарга чоңдор тарабынан кам көрүү жана колдоо керек. Камкордук жана колдоону гендердик теңдикти алга илгерилетүү жана гендердик тоскоолдуктарды төмөндөтүү менен бир топ жакшыртса болот, бул маанилүү максат. Гендердик тоскоолдуктар бул - маалыматтардын, билимдердин, технологиялардын, ресурстардын, аялдардын жана кыздардын коопсуздугун жана мобилдүүлүгүн кемчилиги, ошондой эле эмгектин гендердик бөлүүнүсү жана гендердик ченемдер болуп саналат. Мисалы, тыйуу ченемдердин айынан энени жетишсиз мобилдүүлүгү же транспорт каражаттарынын болбогондугу төрөлүү каттоого, талаптагыдай тамактанууга жана баланын башка жетишкендиктерине тоскоолдук жаратышы мүмкүн. Гендердик ченемдерди эркектер жана аялдар катнаштары жана алардын жүрүм-турум моделдери бөлүгүндө улут аралык ченемдерге келтирүү алардын өнөктөшүнө зомбулукка жана балдарды дене жазалоого карата көз караштарга, ошондой эле бейпилдикти субъективдүү кабылууна, анын ичинде өмүргө канааттануусуна жана келечегинен күтүүсүнө таасир этиши мүмкүн.

Бой жеткен мезгилдеги гендердик теңдик

Билимге маалыматка жана технологияларга жетүү

ЖМК колдонуу

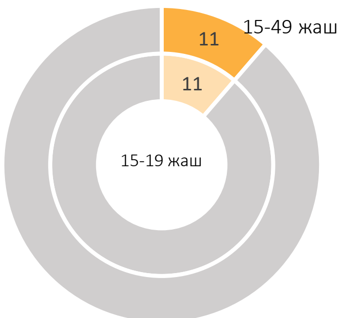

Жумасына минимум бир жолу газета же журнал окуган, радио уккан жана телевизор көргөн 15-19 жвш жана 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Интернетти колдонуу: **ТӨМ**17.8.1

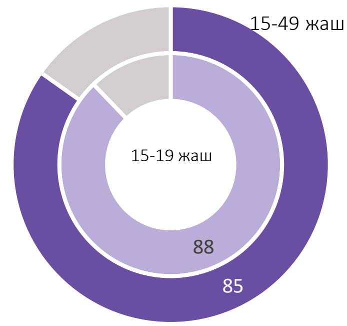

Акыркы 3 айда Интернетти колдонгон 15-19 жаш жана 15-49 жаш курагындагы аялдардын пайыздык үлүшү

Үй иштерине кеткен убакыт: суу менен камсыз кылуу

Сууну ким алып келет

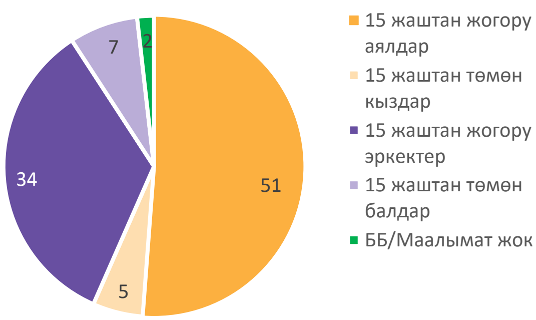

Үй чарбасында колдонулган ичүүчү сууну алган адамдар боюнча бөлүштүрүү

Суу алып келүүгө жумшалган убакыт

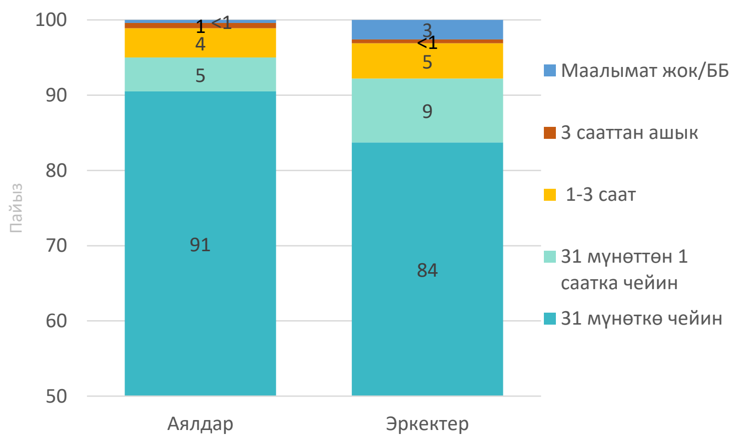

Үй чарбасынын ичүүчү суусунун булагы үй чарбасынын аймагында болбогон үй чарбаларында суу алган адамдын адатта ага сарптаган орточо убактысы

Көп көрсөткүчтөр боюнча кластердик сурамжылоо (КККИ) «Кыргызстан, 2023» глобалдык КККИ программасынын алкагында Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети тарабынан 2023-жылы жүргүзүлгөн. Техникалык колдоо БУУнун Балдар Фонду (ЮНИСЕФ) тарабынан көрсөтүлдү. Каржылык колдоо ЮНИСЕФ, ЮСАИД, Бириккен Улуттар Уюмунун Калкты жайгаштыруу фонду жана Швейцариянын Өкмөтүнүн өкүлчүлүгү тарабынан көрсөтүлдү.

Бул серептин максаты, КККИ Кыргызстан, 2023 Гендердик теңдик боюнча кээ бир жыйынтыктарын жайылтуу. Серепте көрсөтүлгөн маалыматты Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө CS.3, TC.8.1, TC.10.1, TC.11.1, PR.2.2, PR.3.3, PR.3.4, LN.1.2, LN.2.3PR.4.1W, PR.4.3, PR.7.1W, PR.8.1W, SR.9.1W, SR.9.3W, WS.1.3 жана WS.1.4 таблицаларынан таба аласыздар.

Башка статистикалык серептерди, ушул Сурамжылоонун жыйынтыгы жөнүндө баяндаманы жана башка баяндамаларды mics.unicef.org/surveys сайтынан тапсаңыз болот.